editura junimea

Guy de Maupassant

inima noastră

GUY DE MAUPASSANT

INIMA NOASTRA

Traducere şi postfaţă de
Rodica Chiriacescu şi Adriana Sofian

CUPRINS

PRIMA PARTE.....3
I.....3
II.....25
III.....36
PARTEA A DOUA.....45
I.....45
II.....71
III.....85
IV.....96
V.....105
VI.....119
VII.....132
PARTEA A TREIA.....145
I.....145
II.....165
III.....174
POSTFAŢĂ.....190

PRIMA PARTE

I

Într-o zi, compozitorul Massival, celebrul autor al *Rebecăi,* cel care de cincisprezece ani era deja supranumit „tânărul şi ilustrul maestru”, i se adresă prietenului său André Mariolle:

— De ce n-ai vrut niciodată să fii prezentat doamnei Michele de Burne? Te asigur că este una dintre cele mai interesante femei ale Parisului de azi…

— Pentru că nu mă simt născut pentru anturajul ei…

— Dragul meu, te înşeli! Are un salon original, deosebit de modern, foarte animat şi plin de artişti. Se face muzică foarte bună, se poartă discuţii la fel de interesante ca în cele mai vestite saloane din secolul trecut. Vei fi foarte bine primit, mai întâi deoarece cânţi perfect la vioară, apoi pentru că în această casă se vorbeşte foarte frumos de tine şi, în sfârşit, pentru că treci drept o persoană deloc banală şi deloc generoasă cu vizitele ei.

Măgulit, dar împotrivindu-se încă, presupunând de altfel că acest demers insistent nu era necunoscut tinerei femei, Mariolle rosti un „Of! Nu ţin deloc să merg în care nepăsarea simulată se amesteca cu consimţământul deja dat.

Massival reluă:

— Vrei să te prezint într-una din aceste zile? De altfel o

cunoşti datorită nouă, tuturor celor care facem parte din cercul său intim, căci vorbim de ea destul de des. Este o femeie foarte drăguţă, de douăzeci şi opt de ani, foarte inteligentă, care nu vrea să se recăsătorească pentru că a fost deosebit de nefericită în prima căsătorie. A făcut din locuinţa ei un loc de întâlnire al unor oameni agreabili. Nu se găsesc acolo prea mulţi dintre cei care frecventează cluburi sau înalta societate. Există numai atâţia cât trebuie ca să impresioneze. Va fi încântată să te duc la ea.

Învins, Mariolle răspunse:

— Fie! Intr-una din aceste zile.

Chiar la începutul săptămânii următoare, compozitorul veni la el şi-l întrebă:

— Eşti liber mâine?

— Da… da…

— Bine. Te iau la cină la doamna de Burne. M-a însărcinat să te invit. De altfel, iată un bilet de la ea.

După ce s-a mai gândit, de formă, câteva secunde, Mariolle răspunse:

— Ne-am înţeles!

Având în jur de treizeci şi şapte de ani, André Mariolle, celibatar fără profesie, destul de bogat ca să trăiască după bunul său plac, să călătorească şi chiar să-şi ofere o bogată colecţie de tablouri modeme şi de bibelouri vechi, era considerat un tânăr spiritual, cam bizar, puţin sălbatic, uşor capricios, puţin îngâmfat, care, mai curând din orgoliu decât din timiditate, adoptase postura solitarului. Foarte talentat, foarte rafinat, dar indolent, capabil să înţeleagă orice şi probabil chiar să facă o mulţime de lucruri, el se mulţumise să se bucure de viaţă ca simplu spectator sau, mai curând, ca amator. Dacă ar fi fost sărac, ar fi ajuns, fără îndoială, un om remarcabil, chiar celebru; născut în bogăţie, îşi reproşa necontenit că n-a fost în stare să facă ceva în viaţă. Este adevărat că înregistrase câteva tentative artistice, foarte firave însă:

în domeniul literaturii, publicând povestiri de călătorie, plăcute, pline de viaţă, scrise într-un stil îngrijit; în domeniul muzicii, cântând la vioară şi câştigându-şi chiar printre interpreţii profesionişti un bun renume de amator şi, în sfârşit, în sculptură, artă în care îndemânarea înnăscută sau abilitatea modelajelor insolite şi amăgitoare înlocuiesc pentru necunoscători ştiinţa şi studiul. Statueta lui din argilă „Maseur tunisian” obţinuse chiar un oarecare succes la Salonul de anul trecut.

Călăreţ desăvârşit, se spunea despre el că este şi un spadasin foarte bun, deşi nu se manifestase niciodată în public, cedând poate, în această privinţă, aceloraşi temeri care îl făceau să ocolească cercurile mondene în care ar fi trebuit să înfrunte rivalităţi de temut.

Dar prietenii îl apreciau şi îl lăudau la unison, poate pentru că nu-i punea în umbră. În orice caz, se spunea despre el că este un om de încredere, devotat, agreabil în relaţiile cu ceilalţi şi foarte simpatic.

Destul de înalt, purtând o barbă neagră, tăiată scurt pe obraji şi ascuţită elegant spre bărbie, cu părul uşor încărunţit, dar plăcut ondulat, te privea în faţă, cu ochi negri, luminoşi, vioi, neîncrezători şi puţin severi.

Printre prietenii lui intimi se numărau mai ales artişti: romancierul Gaston de Lamarthe, compozitorul Massival, pictorii Jobin, Rivollet, de Mandol, care păreau că îi apreciază mult bunul-simţ, prietenia, spiritul şi chiar judecata, deşi, de fapt, cu trufia ce însoţeşte întotdeauna succesul dobândit, îl considerau un ratat foarte simpatic şi foarte inteligent.

Atitudinea sa rezervată şi dispreţuitoare părea că spune: „Nu sunt nimic pentru că n-am vrut să fiu”. Trăia, aşadar, într-un cerc restrâns, dispreţuind galanteria elegantă şi marile saloane unde alţii ar fi strălucit mai mult decât el şi l-ar fi aruncat în armata figuranţilor mondeni. Nu voia să meargă decât în casele în care calităţile sale profunde şi discrete erau cu siguranţă

apreciate; şi dacă acceptase atât de repede să fie condus la doamna Michele de Burne era pentru că prietenii săi cei mai buni, cei care îi ridicau pretutindeni în slăvi meritele ascunse, făceau parte dintre obişnuiţii acestei tinere femei.

Ea ocupa un mezanin drăguţ, pe strada General-Foy, în spatele bisericii Saint-Augustin. Două încăperi dădeau spre stradă: sufrageria şi salonul unde primea pe toată lumea; celelalte două dădeau spre o grădină frumoasă de care beneficia proprietarul casei. Era mai întâi un al doilea salon, foarte mare, mai mult lung decât lat, cu trei ferestre ce se deschideau spre copacii ale căror frunze atingeau streşinile; era decorat cu obiecte şi mobile de un gust pur şi sobru, deosebit de rare şi de valoroase. Jilţurile, mesele, bufetele sau etajerele, tablourile, evantaiele şi figurinele de porţelan din vitrină, vazele, statuetele, pendula uriaşă aflată la mijlocul unui perete, tot decorul acestui apartament de femeie tânără atrăgea sau reţinea privirea prin formă, vechime sau eleganţă. Ca să realizeze acest interior, de care era aproape la fel de mândră ca de ea însăşi, folosise competenţa, prietenia, amabilitatea şi instinctul de vânător al tuturor artiştilor pe care îi cunoştea. Pentru ea, care era bogată şi plătea bine, ei găsiseră tot felul de lucruri însufleţite de acea originalitate caracteristică pe care simplul amator de artă n-o observă. Astfel, datorită lor, ea îşi făcuse o locuinţă celebră, în care se pătrundea greu şi unde îşi închipuia că lumea se simţea mai bine şi revenea mai bucuros decât în apartamentele banale ale tuturor celorlalte femei din lumea bună.

Una din teoriile sale preferate pretindea chiar ca nuanţa tapetelor, stofelor, comoditatea fotoliilor, farmecul formelor, graţia ansamblului mângâie, captivează şi obişnuieşte privirea în aceeaşi măsură ca şi zâmbetele plăcute. Apartamentele simpatice sau antipatice, spunea ea, bogate sau sărăcăcioase, atrag, reţin sau resping la

fel ca şi fiinţele care le locuiesc. Trezesc sau toropesc inima, înfierbântă sau îngheaţă sufletul, invită la conversaţie sau la tăcere, întristează sau înveselesc, în sfârşit, produc fiecărui musafir o dorinţă de a rămâne sau de a pleca.

În mijlocul acestei galerii puţin cam întunecoase, între două jardiniere înflorite, un pian mare cu coadă trona, ocupând locul principal. Mai încolo, o uşă înaltă cu două canaturi făcea legătura dintre această încăpere şi dormitorul care dădea spre camera de toaletă, şi ea foarte mare şi elegantă, tapisată cu pânze de Persia, ca un salon de vară, în care doamna de Burne avea obiceiul să stea când era singură.

Căsătorită cu un derbedeu cu maniere elegante, unul din acei soţi tiranici în faţa cărora totul trebuie să cedeze şi să se încline, ea fusese mai întâi foarte nefericită. Timp de cinci ani, trebuise să suporte pretenţiile, duritătile, gelozia, chiar crizele de violenţă ale acestui stăpân neîngăduitor şi, îngrozită, încremenită de uimire, nu putuse să se revolte în faţa acestei revelaţii privind viaţa conjugală, strivită de voinţa despotică şi chinuitoare a bărbatului brutal a cărui pradă era.

Într-o seară, întorcându-se spre casă, el muri datorită unei crize de inimă. Când văzu că i se aduce corpul soţului învelit într-o pătură, ea îl privi, neputând crede în realitatea acestei eliberări, cu un profund sentiment de bucurie ascunsă şi cu o teamă cumplită de a nu se trăda.

Fire independentă, veselă, chiar exuberantă, suplă şi seducătoare, cu acele libertăţi de spirit, încolţite, nu se ştie cum, în mintea unor fetiţe din Paris, ce par că fi respirat încă din copilărie adierea picantă a bulevardelor în care se amestecă, în fiecare seară, curenţii de aer ai aplauzelor sau fluierăturilor ce răzbat prin porţile deschise ale teatrelor, ea păstra totuşi din sclavia ei de cinci ani o timiditate ciudată, împletită cu vechile ei cutezanţe, o teamă puternică de a nu spune prea mult,

de a nu întreprinde prea mult, alături de o arzătoare dorinţă de emancipare şi o hotărâre nestrămutată de a nu-şi mai primejdui libertatea.

Soţul ei, om de lume, o dresase să primească ca o sclavă mută, elegantă, politicoasă şi prevenitoare. Printre prietenii acestui despot se numărau artişti pe care ea îi primise curioasă, îi ascultase cu plăcere, fără să îndrăznească vreodată să le arate cât de mult îi înţelege şi îi apreciază.

Într-o seară, după terminarea doliului, ea invită câţiva dintre ei la cină. Doi s-au scuzat, alţi trei acceptaseră însă şi descoperiseră cu uimire o tânără femeie cu sufletul deschis şi cu o înfăţişare încântătoare, care i-a făcut să se simtă în largul lor şi le-a declarat într-un mod fermecător cită plăcere îi făcuseră odinioară venind în casa ei.

Astfel, încetul cu încetul, ea alese, după gustul ei, din vechile cunoştinţe care o ignoraseră sau nu o cunoscuseră îndeajuns, şi începu să primească, în calitatea ei de văduvă, de femeie liberă, dar care avea să rămână cinstită, pe cei mai căutaţi bărbaţi ai Parisului, cărora li se adăugau doar câteva femei.

Primii admişi, devenind intimii gazdei, alcătuiră un grup de bază şi, atrăgându-i şi pe alţii, conferiră casei înfăţişarea unei mici „curţi”, în care fiecare dintre obişnuiţi reprezenta fie o valoare, fie un nume, titluri alese amestecându-se cu inteligenţe plebee.

Tatăl ei, domnul de Pradon, care ocupa apartamentul de sus al casei, îi servea drept însoţitor şi ocrotitor. Curtezan bătrân, foarte elegant, spiritual, plin de atenţii faţă de ea, tratând-o mai mult ca pe o doamnă decât ca pe o fiică, prezida acele atât de căutate cine din fiecare joi, cunoscute curând şi comentate în tot Parisul. Cererile de prezentare şi de invitaţii care se revărsau erau discutate şi adeseori respinse după ce fuseseră supuse unui fel de vot al cercului de intimi. Vorbe de duh pronunţate în acest cerc se răspândiseră în oraş.

Debuturile actorilor, artiştilor şi tinerilor poeţi ce aveau loc aici deveneau un fel de botez al celebrităţii. Inspiraţii pletoşi aduşi de Lamarthe înlocuiră la pian pe violoniştii maghiari prezentaţi de Massival, iar dansatoare exotice îşi schiţau aici figurile tumultoase înainte să apară în faţa publicului de la Eden sau Folies-Bergeres.

Doamna de Burne, păzită de altfel cu gelozie de prietenii ei, păstrând încă o amintire plină de dezgust de pe vremea trecerii ei prin societate sub autoritatea maritală, avea înţelepciunea să nu-şi sporească prea mult numărul cunoştinţelor. Mulţumită şi înspăimântată în acelaşi timp de ce s-ar spune şi gândi despre ea, se lăsa în voia înclinaţiilor sale, puţin boeme, cu o mare prudenţă burgheză. Ţinea la renumele ei, se temea de gesturi prea cutezătoare, rămânea corectă în capriciile sale, moderată în îndrăzneli şi avea grijă să nu poată fi bănuită de nicio legătură, de niciun flirt, de nicio intrigă.

Toţi încercaseră să o seducă; se zicea însă că niciunul nu reuşise. Îşi mărturiseau acest lucru, îl recunoşteau cu surprindere, căci bărbaţii nu cred deloc, poate pe bună dreptate, în virtutea femeilor independente. Se răspândise despre ea o legendă. Se spunea că soţul ei, la începutul relaţiilor conjugale, se purtase cu o brutalitate atât de revoltătoare şi avusese pretenţii atât de neaşteptate, încât ea se lecuise pentru totdeauna de dragostea bărbaţilor. Şi intimii, discutând adeseori despre acest lucru, ajungeau, fără excepţie, la concluzia că o tânără crescută în iluzia unor mângâieri viitoare şi în aşteptarea unei tulburătoare taine pe care o bănuia indecentă, de o impuritate agreabilă, dar rafinată, a fost probabil adânc tulburată când dezvăluirea pretenţiilor conjugale i-a fost făcută de un necioplit.

Filosoful modern Georges de Maltry rânjea uşor şi adăuga: „Va veni şi vremea ei. Vine întotdeauna pentru acest gen de femei. Cu cât mai târziu, cu atât mai năvalnic. Cu gesturile ei artistice, prietena noastră se va

îndrăgosti în amurgul vieţii de un cântăreţ sau de un pianist”.

Gaston de Lamarthe avea alte păreri. În calitatea sa de romancier, observator şi psiholog, pasionat al studiului oamenilor din lumea bună, cărora le făcea portrete persiflante, ce semănau unele cu altele, pretindea că înţelege şi analizează femeile cu o perspicacitate infailibilă şi unică. El o clasifica pe doamna de Burne printre detracatele contemporane al căror prototip îl schiţase în interesantul său roman *Una dintre ele.* Era primul care descrisese această nouă specie de femei, frământate de crize moderate de isterie, solicitate de mii de pofte contradictorii care nu ajung nici măcar să devină dorinţe deziluzionate de tot, fără să fi gustat din nimic, datorită evenimentelor, epocii, a vremurilor de azi, a romanului modem şi care, fără pasiune, fără elanuri „par să îmbine în comportarea lor capricii de copii răsfăţaţi cu uscăciunea unor bătrâni sceptici.

Eşuase şi el la fel ca şi ceilalţi în tentativele de a o cuceri.

Căci toţi membrii credincioşi ai grupului fuseseră, rând pe rând, îndrăgostiţi de doamna de Burne şi, după ce criza trecea, rămâneau încă, în măsuri diferite, întristaţi şi tulburaţi. Încet, încet, ei formară un fel de bisericuţă. Ea era madona despre care vorbeau fără încetare, stăpâniţi de farmecul ei, chiar atunci când erau departe. O omagiau, o lăudau, o criticau şi o bârfeau zile întregi, potrivit aversiunilor, nemulţumirilor sau preferinţelor pe care ea le exprimase. Se pizmuiau mereu linii pe alţii, se spionau întrucâtva şi, mai ales, strângeau rândurile în jurul ei ca să nu lase să se apropie vreun concurent primejdios. Erau şapte fideli: Massival, Gaston de Lamarthe, grăsanul Fresnel, tânărul filosof, om de lume, foarte la modă, domnul Georges de Maltry, celebru prin paradoxurile sale, prin erudiţia complicată, elocventă, întotdeauna la zi, de neînţeles chiar şi pentru cele mai

pasionate admiratoare, celebru şi datorită toaletelor la fel de sofisticate ca şi teoriile sale. Ea alăturase acestor oameni aleşi câţiva bărbaţi obişnuiţi din lumea bună, cunoscuţi prin spiritul lor: contele Marantin, baronul de Gravii şi alţi doi sau trei.

Cei doi privilegiaţi ai acestui batalion de elită păreau să fie Massival şi Lamarthe, care aveau, se pare, talentul de-a o distra întotdeauna pe tânăra femeie, amuzată de lipsa lor de respect, de dezinvoltura lor de artişti, de glumele şi de iscusinţa lor de a-şi bate joc de toată lumea şi, într-o anumită măsură, chiar de ea, atunci când le permitea. Dar grija ei firească sau impusă de a nu arăta nici unuia dintre admiratorii săi o preferinţă îndelungată şi evidentă, aerul vesel şi degajat al cochetăriei sale şi modul cu adevărat echitabil în care îşi împărţea favorurile menţinea între ei o prietenie pigmentată de rivalitate şi o înflăcărare a spiritului care îi făcea amuzanţi.

Câteodată, vreunul dintre ei, pentru a juca celorlalţi un renghi, îi prezenta câte un prieten. Dar cum acest prieten nu era niciodată un om foarte important sau foarte interesant, nu dura prea mult până când ceilalţi, aliaţi împotriva lui, îl excludeau din cercul lor.

În aceste împrejurări îl aduse Massival în vizită pe prietenul său, André Mariolle.

Un servitor în frac le strigă numele:

— Domnul Mariolle!

— Domnul Massival!

Sub un nor mare, încreţit, de mătase roz, abajur uriaş care împrăştia asupra unei mese din marmură antică lumina strălucitoare a unei lămpi puternice, ce se sprijinea pe o coloană înaltă de bronz aurit, un cap de femeie şi trei de bărbaţi erau aplecate deasupra unui album pe care tocmai îl adusese Lamarthe. În picioare, între ei, romancierul întorcea paginile, dând explicaţii. Unul din capete se întoarse şi Mariolle, care înainta, zări un chip luminos, blond, puţin roşcat, ai cărui zulufi pe

tâmple păreau că ard ca nişte vâlvătăi de mărăcini. Nasul delicat şi cârn dădea acestui chip un aspect surâzător, gura distinct conturată de buze, gropiţele adânci din obraji, bărbia uşor proeminentă îi confereau o înfăţişare strengărească, în timp ce, datorită ochilor, printr-un ciudat contrast, chipul îi părea umbrit de melancolie. Ochii îi erau albaştri, de un albastru decolorat, ca şi cum ar fi fost spălaţi, frecaţi, uzaţi, iar la mijloc pupilele negre luceau rotunde şi dilatate. Această privire strălucitoare şi ciudată părea să trădeze halucinările morfinei, sau poate, mai simplu, stratagema cochetă a întrebuinţării mătrăgunei.

Doamna de Burne, în picioare, întinse mâna, făcu urări de bun venit, mulţumi.

— Îi rugasem de mult pe prietenii noştri să vă aducă pe la mine, îi spuse ea lui Mariolle, dar trebuie întotdeauna să repet aceste lucruri de mai multe ori pentru ca ele să se îndeplinească.

Era înaltă, elegantă, puţin cam lentă în mişcări, sobru decoltată, arătându-şi numai partea de sus a frumoşilor ei umeri de roşcată, pe care lumina îi făcea incomparabili. Totuşi, părul nu-i era deloc roşu, ci de culoarea, greu de definit, a anumitor frunze veştede, arse de toamnă.

Îl prezentă apoi pe domnul Mariolle tatălui ei, care salută şi-i întinse mâna.

Bărbaţii formând trei grupuri, discutau cu familiaritate, părând la ei acasă, într-un fel de cerc de intimi în care prezenţa unei femei aducea un aer de galanterie.

Grăsanul Fresnel discuta cu contele de Martin. Frecvenţa constantă a lui Fresnel în această casă şi preferinţa pe care i-o arăta doamna de Burne îi surprindea şi-i supăra adeseori pe prietenii ei. Încă tânăr, dar gras ca un măcelar, gâfâind, puhav, aproape spân, cu capul umbrit de puţin păr răvăşit şi deschis la culoare, banal, plictisitor, avea cu siguranţă, în ochii tinerei femei, un singur merit, neplăcut pentru ceilalţi, dar esenţial

pentru ea, şi anume de a o iubi orbeşte, mai mult şi mai profund decât oricare altul. Fusese botezat „foca”. Căsătorit, nu vorbise niciodată de o eventuală prezentare a soţiei sale, care se zicea că era, de departe, foarte geloasă. Îndeosebi Lamarthe şi Massival erau indignaţi de evidenta simpatie a prietenei lor pentru acest Fresnel care sufla din greu şi, când nu se mai puteau abţine să nu-i reproşeze acest gust condamnabil, egoist şi vulgar, ea le răspundea surâzând:

— Îl iubesc ca pe un căţel bun şi credincios.

Georges de Maltry discuta cu Gaston de Lamarthe despre cea mai recentă descoperire, încă nesigură, a microbiologilor.

Domnul de Maltry îşi dezvolta teoria cu nesfârşite şi subtile argumente, iar romancierul Lamarthe o accepta cu entuziasm, cu acea uşurinţă cu care oamenii de litere îmbrăţişează fără să verifice tot ceea ce li se pare original şi nou.

Filosoful „high-life”-ului, blond, de un blond de culoarea inului, slab şi înalt, era încorsetat într-o haină foarte strânsă pe şolduri. Dintr-un guler alb, răsărea chipu-i delicat, palid sub părul lins şi blond ce părea lipit.

Cât despre Lamarthe, Gaston de Lamarthe, căruia particula îi inoculase anumite pretenţii de nobleţe şi mondenitate, era, înainte de toate, un om de litere, un nemilos şi cumplit om de litere. Înarmat cu un ochi care culegea imaginile, atitudinile, gesturile cu rapiditatea şi precizia unui aparat fotografic şi dotat cu o putere de pătrundere, cu un simţ de romancier înnăscut precum mirosul unui câine de vânătoare, el strângea de dimineaţă până seara informaţii profesionale. Datorită acestor două simţuri, cu o viziune precisă a formelor şi o intuiţie instinctivă a dedesubturilor, dădea cărţilor sale — în care nu apărea niciunul dintre clişeele obişnuite ale scriitorilor psihologi, dar care creau impresia unor felii de viaţă smulse realităţii — culoarea, tonul, aspectul, agitaţia

vieţii însăşi.

Apariţia fiecăruia dintre romanele sale stârnea în societate agitaţie, supoziţii, bucurii şi furii, căci de fiecare dată lumea credea că poate recunoaşte în ele oameni importanţi, abia acoperiţi de o mască sfâşiată, iar trecerea sa prin saloane lăsa o dâră de nelinişti. Publicase, de altfel, un volum de amintiri intime în care fuseseră portretizaţi mulţi bărbaţi şi femei dintre cunoştinţele sale, fără intenţii evident răuvoitoare, dar cu asemenea exactitate şi severitate, incit aceştia se simţiră jigniţi. Cineva îl poreclise „spaima prietenilor”.

Suflet enigmatic şi inimă ferecată, se zicea despre el că iubise cu patimă o femeie care îl făcuse să sufere şi de aceea se răzbunase apoi pe celelalte.

Masival şi cu el se înţelegeau foarte bine, deşi muzicianul avea un temperament cu totul deosebit, mai deschis, mai expansiv, poate mai puţin zbuciumat, dar în mod evident mai sensibil. După două mari succese, o piesă jucată la Bruxelles şi apoi la Paris, unde fusese aclamată la Opera-Comică, şi apoi o a doua lucrare primită şi interpretată de la bun început la Grand-Opera şi socotită ca vestitoarea unui talent deosebit, el suferise acel gen de inhibiţie ce par să lovească cea mai mare parte a artiştilor contemporani, ca un fel de paralizie precoce. Ei nu îmbătrânesc în glorie şi succes asemenea părinţilor lor, ci par ameninţaţi de neputinţă în floarea vârstei. Lamarthe spunea: „În Franţa nu mai există astăzi decât personalităţi avortate”.

În acel moment Massival părea foarte îndrăgostit de doamna de Burne şi prietenii cam bârfeau pe tema asta: de aceea toţi ochii se întorseseră spre el când îi sărută mâna cu adoraţie.

El întrebă:

— Am întârziat?

Doamna de Burne răspunse:

— Nu, îl mai aştept pe baronul de Gravii şi pe marchiza

de Bratiane.

— Ah! Pe marchiză, ce noroc! Deci vom face muzică în seara asta.

— Sper.

Intrară cei doi întârziaţi. Marchiza, o femeie poate puţin prea scundă, destul de plinuţă, de origine italiană, vioaie, cu ochi negri, cu sprâncene negre şi păr tot negru şi atât de des şi bogat, încât îi făcea fruntea foarte îngustă şi îi ameninţa ochii, trecea drept cea mai remarcabilă voce cunoscută printre femeile din societate.

Baronul, bărbat distins, ou pieptul scofâlcit şi cu un cap mare, nu era cu adevărat el însuşi decât cu violoncelul în mână. Meloman pasionat, nu mergea decât în casele unde muzica era la mare preţ.

Cina a fost anunţată şi doamna de Burne, luând braţul lui André Mariolle, lăsă să treacă invitaţii. Apoi, cum rămăseseră ei doi ultimii în salon, ochii ei spălăciţi cu pupilele negre îi aruncă, pieziş, în clipa plecării, o privire rapidă, în care el crezu că percepe o intenţie mai complexă şi un interes mai scrutător decât acela pe care îşi dau osteneala de obicei să-l aibă femeile drăguţe care primesc pentru prima dată la masă un domn oarecare.

Cina a fost puţin tristă şi monotonă. Lamarthe, nervos, părea să duşmănească pe toată lumea, nu pe faţă, căci ţinea să pară binecrescut, dar se înarmase cu acea aproape imperceptibilă proastă dispoziţie care îngheaţă cheful de discuţii. Massival concentrat, preocupat, mânca puţin şi o privea, din când în când, pe sub sprâncene, pe stăpâna casei, care părea să fie cu gândul în altă parte. Neatentă, surâzând în loc să răspundă, apoi încremenind deodată, probabil că se gândea la ceva care nu o preocupa din cale-afară, dar care o interesa, în seara aceea, mai mult decât prietenii ei. Totuşi, făcea onorurile casei, onorurile necesare, cu foarte multe atenţii pentru marchiză şi pentru Mariolle; le făcea însă din datorie, din obişnuinţă, evident absentă. Fresnel şi domnul de Maltry

se certară în privinţa poeziei contemporane. Fresnel avea despre poezie ideile obişnuite ale oamenilor de lume, iar domnul Maltry înţelegerea, de nepătruns pentru omul simplu, a celor mai sofisticaţi făuritori de versuri.

De multe ori în timpul cinei, Mariolle întâlnise din nou privirea scrutătoare a tinerei femei, dar mai vagă, mai puţin fixă, mai puţin curioasă. Numai marchiza de Bratiane, contele de Marantin şi baronul de Gravii discutau fără întrerupere şi îşi spuneau o mulţime de lucruri.

Apoi, mai târziu, Massival, din ce în ce mai melancolic, se aşeză la pian şi făcu să răsune câteva note. Doamna de Burne păru că renaşte şi organiză foarte repede un mic concert compus din bucăţile care îi plăceau cel mai mult.

Marchiza era în voce şi, înfierbântată de prezenţa lui Massival, cântă ca o adevărată artistă. Maestrul o acompania cu acea înfăţişare melancolică pe care şi-o lua atunci când începea să cânte. Părul, pe care şi-l purta lung, îi atingea gulerul hainei, amestecându-se cu barba ondulată, lucitoare şi mătăsoasă. Îl iubiseră multe femei şi se spunea că încă îl mai urmăreau. Doamna de Burne, aşezată lângă pian şi ascultându-l cu toată atenţia, părea că îl privea fără să-l vadă, iar Mariolle deveni puţin gelos. Nu era gelos în mod special din cauza ei şi a lui, ci în faţa acestei priviri de femeie aţintită asupra unei celebrităţi, simţindu-se umilit în orgoliul său de mascul de clasificarea pe care femeile o fac în privinţa bărbaţilor, potrivit renumelui cucerit. Suferise adesea în secret de pe urma acestui contact cu oamenii cunoscuţi, pe care-i frecventa, atunci când se afla în prezenţa acelor femei care îşi dăruiau favorurile în mare măsură ca supremă recompensă a succesului.

Pe la ora zece sosiră, una după alta, baroana de Frémines şi două doamne din lumea finanţelor. Se discuta despre o căsătorie anunţată şi despre un divorţ previzibil.

Mariolle o privea pe doamna de Burne care stătea acum sub coloana ce susţinea imensul lampadar.

Nasul ei delicat, în vânt, gropiţele din obraji şi cuta drăguţă care îi marca bărbia îi dădeau o figură de copil poznaş, deşi se apropia de treizeci de ani, iar privirea ei de floare trecută îi însufleţea chipul cu un fel de mister tulburător.

Sub lumina ce o scălda, pielea ei căpăta nuanţe de catifea gălbuie, în timp ce părul i se aprindea, când îşi înclina capul, de sclipiri sălbatice.

Doamna de Burne simţi această privire de bărbat ce se îndrepta spre ea din celălalt capăt al salonului şi, ridicându-se repede, se dusese spre el, surâzătoare, ca şi când ar fi răspuns unei chemări.

— Probabil că vă plictisiţi puţin, domnule, zise ea. Când nu eşti obişnuit într-o casă, te plictiseşti întotdeauna.

El protestă.

Ea luă un scaun şi se aşeză alături. Începură pe dată să discute. A fost ceva instantaneu şi pentru unul şi pentru celălalt, la fel ca un foc care se aprinde îndată ce scaperi un chibrit. Părea că îşi ştiau dinainte părerile, senzaţiile, şi că fuseseră predispuşi să se înţeleagă şi destinaţi să se întâlnească, având acelaşi temperament, aceeaşi educaţie, aceleaşi înclinaţii, aceleaşi gusturi.

Poate că aceasta se datora şi abilităţii tinerei femei, dar bucuria resimţită atunci când găseşti pe cineva care te ascultă, te ghiceşte, îţi oferă răspunsuri prompte prin replicile sale, îl însufleţea pe Mariolle. De altfel, măgulit de modul în care ea îl primise, cucerit de farmecul provocator pe care-l etala pentru el şi de Vraja cu care ştia să-i învăluie pe bărbaţi, el se străduia să-i dezvăluie acel aspect al spiritului său, ascuns întrucâtva, dar original şi delicat, care îi atrăgea, atunci când era bine cunoscut. Rare, dar puternice simpatii.

Brusc, ea îi declară:

— E într-adevăr deosebit de plăcut să vorbeşti cu

dumneata, domnule. Am fost, de altfel, prevenită.

Mariolle simţi că se înroşeşte şi spuse cu îndrăzneală:

— Şi eu, doamnă, am fost prevenit că aţi fi…

Doamna de Burne îl întrerupse:

— Spuneţi, o cochetă. Aşa sunt cu oamenii care-mi plac. Toată lumea o ştie, nu mă ascund, dar veţi vedea că această cochetărie a mea este imparţială, ceea ce-mi permite să păstrez… sau să-mi recapăt prietenii, fără să-i pierd vreodată, şi să-i reţin pe toţi în jurul meu.

Avea un aer viclean care voia să spună: „Fiţi calm şi dominaţi-vă orgoliul; nu vă înşelaţi singur, căci nu veţi obţine nimic mai mult decât ceilalţi”.

El răspunse:

— Asta se numeşte prevenirea prietenilor asupra tuturor pericolelor pe care le pot întâlni aici. Mulţumesc, doamnă, apreciez mult acest mod de a proceda.

Doamna de Burne îi deschise astfel calea de a vorbi despre ea, şi el profită. Îi făcu mai întâi complimente şi constată că îi plăceau, apoi îi trezi curiozitatea de femeie, istorisindu-i ce se spunea despre ea în diferite cercuri pe care le frecventa. Uşor neliniştită, ea nu putu să-şi mascheze dorinţa de a şti, deşi simula o mare indiferenţă faţă de ce se putea gândi despre modul ei de viaţă şi despre gusturile ei.

El îi făcu un portret măgulitor de femeie independentă, inteligentă, superioară şi seducătoare, care se înconjurase de bărbaţi remarcabili, rămânând, totuşi, o desăvârşită femeie de lume.

Ea protestă cu surâsuri, cu uşoare negări de egoism satisfăcut, amuzată mult de toate amănuntele pe care el i le oferea şi, pe un ton glumeţ, îi cerea fără încetare altele, interogându-l cu subtilitate, cu o evidentă poftă de a fi măgulită.

Privind-o, el se gândi: „La urma urmei, nu e decât o copilă, la fel ca toate celelalte1’. Şi sfârşi de rostit o frază frumoasă, în care îi lăuda dragostea reală pentru artă,

atât de rară la o femeie.

Atunci ea îşi luă pe neaşteptate o înfăţişare ironică, plină de acea zeflemea franţuzească, ce pare esenţa rasei noastre.

Mariolle o elogiase, forţând. Nota. Ea îi arătă că nu era proastă.

— Dumnezeule, zise ea, vă voi mărturisi că nu ştiu exact dacă iubesc arta sau artiştii.

El replică:

— Cum ar fi posibil să iubiţi artiştii fără să iubiţi arta?

— Pentru că, uneori, ei sunt mai simpatici decât oamenii de lume.

— Da, dar au cusururi mai supărătoare.

— E adevărat.

— Atunci nu vă place muzica?

Ea redeveni, dintr-o dată, serioasă.

— O, nu! ador muzica. Cred că-mi place mai mult decât orice. Cu toate astea, Massival este convins că nu înţeleg nimic.

— V-a spus-o el?

— Nu, o gândeşte.

— De unde ştiţi?

— Ah! Noi, femeile, ghicim aproape tot ceea ce nu aflăm.

— Deci Massival crede că nu înţelegeţi deloc muzica?

— Sunt sigură. Văd asta chiar numai din felul în care îmi explică muzica, în care subliniază nuanţele, având în acelaşi timp aerul că gândeşte: „N-ajută la nimic; fac asta numai pentru că eşti drăguţă”.

— Şi totuşi mi-a spus că la dumneavoastră se ascultă cea mai bună muzică, mai bună decât oriunde în altă casă din Paris.

— Da, datorită lui.

— Dar literatura vă place?

— Îmi place mult şi am chiar pretenţia că o înţeleg foarte bine, în pofida părerii lui Lamarthe.

— Care consideră şi el că nu înţelegeţi nimic?

— Bineînţeles.

— Dar care nici el nu v-a spus-o.

— Pardon! El mi-a spus-o. Pretinde că anumite femei pot avea o intuiţie fină şi exactă a sentimentelor exprimate, a veridicităţii personajelor, a psihologiei în general, dar că ele sunt complet incapabile să discearnă ce este superior în meseria sa, arta. Când a pronunţat acest cuvânt, arta, nu mai rămânea decât să-l dai pe uşă afară.

Mariolle întrebă surâzând:

— Şi dumneavoastră ce credeţi, doamnă?

Ea se gândi câteva secunde, apoi îl privi drept în faţă, ca să vadă dacă era dispus s-o asculte şi s-o înţeleagă:

— Eu am părerile mele în această privinţă. Cred că sentimentele, — ascultaţi-mă bine — sentimentele pot face să pătrundă orice în mintea unei femei, numai că adeseori nu rămâne nimic. Mă înţelegeţi?

— Nu tocmai, doamnă.

— Vreau să spun că, pentru a deveni receptive în aceeaşi măsură ca bărbaţii, trebuie totdeauna să se apeleze mai întâi la temperamentul nostru feminin şi apoi la inteligenţa noastră. Nu ne interesează deloc ceea ce nu ne e prezentat în mod plăcut, căci noi privim totul prin prisma sentimentelor. Nu zic prin prisma iubirii, nu, ci prin prisma sentimentelor care îmbracă cele mai diverse forme, manifestări şi nuanţe. Sentimentul este ceva care ne aparţine, un lucru pe care voi, bărbaţii, nu-l înţelegeţi bine, căci vă tulbură, în timp ce pe noi ne limpezeşte. O! Simt că toate astea sunt foarte neclare pentru dumneavoastră, dar nu-i nimic! În sfârşit, dacă un bărbat ne iubeşte şi ne este simpatic, căci este neapărat nevoie să ne simţim iubite pentru a deveni capabile de acest efort, şi dacă acel bărbat este o fiinţă superioară, el poate, dându-şi osteneala, să ne facă să simţim totul, să întrezărim, să înţelegem totul, absolut totul, şi să ne

transmită, în timp, şi pe fragmente, toată inteligenţa lui. O! Adeseori asta se şterge, apoi dispare, se stinge, căci noi uităm, o, noi uităm, aşa cum melodia face să se uite textul. Suntem intuitive şi inspirate, dar schimbătoare, impresionabile, influenţabile la ceea ce ne înconjoară. Dacă aţi şti prin câte Stări de spirit trec, care fac din mine mai multe femei, foarte diferite, în funcţie de timp, sănătate, de ceea ce am citit, de ceea ce mi s-a spus. Intr-adevăr, sunt zile când am sufletul unei excelente mame de familie, fără copii, şi altele, altele când am sufletul unei femei de stradă... fără amanţi.

El întrebă, fermecat:

— Credeţi că aproape toate femeile inteligente sunt capabile să gândească astfel?

— Da, zise ea. Numai că ele lâncezesc şi apoi duc o existenţă care le este stabilită dinainte, care le târăşte într-o parte sau în alta.

Mariolle o întrebă din nou:

— Atunci, de fapt, preferaţi muzica oricărei alte arte?

— Da. Dar ceea ce vă spuneam adineauri este adevărul-adevărat. Cu siguranţă că n-aş fi gustat muzica aşa cum o gust, că n-aş fi adorat-o aşa cum o ador fără acest înger de Massival. Ei bine, cântându-mi toate lucrările marilor compozitori pe care le iubeam deja cu pasiune, el mi-a inoculat sufletul lor. Ce păcat că este căsătorit!

Rosti ultimele cuvinte cu un aer hazliu, dar şi cu Un regret profund, conferindu-le parcă o importanţă mai mare decât ceea ce spusese, decât teoriile despre femei şi admiraţia pentru artă.

Într-adevăr, Massival era căsătorit. Contractase, înainte de a avea succes, una din acele legături de artişti pe care o târâi după tine, până la moarte.

De altfel, nu vorbea niciodată despre soţia sa, nu o prezenta niciodată în lume, unde ieşea foarte des, şi abia dacă se ştia că avea şi trei copii.

Mariolle începu să râdă. Hotărât lucru, era nostimă femeia asta imprevizibilă, de un gen aparte şi foarte drăguţă. Privea fără să poată să se sature, cu o insistenţă ce nu părea s-o deranjeze, chipul ei vesel, un pic ironic, cu un nas obraznic şi o carnaţie senzuală, de un blond cald şi blând, aprins de vara strălucitoare a unei maturităţi atât de echilibrate, de gingaşă, de plăcută, încât părea că înflorise complet chiar în acel an, în acea lună, în acel minut. Se întreba: „Se vopseşte, oare?” şi căuta să distingă firele mici mai palide sau mai închise de la rădăcina părului, fără să le poată descoperi.

Paşi înăbuşiţi de covor, în spatele lui, îl făcură să tresară şi să întoarcă uşor capul. Doi servitori aduceau masa pentru servit ceaiul. Mica lampă cu flăcăruie albastră făcea ca apa să susure uşor intr-un aparat mare, argintat, strălucitor şi complicat ca un instrument de chimist.

— Doriţi o ceaşcă de ceai? îl întrebă ea.

După ce el acceptă, ea se ridică şi se îndreptă cu un mers drept, fără legănări, distins, chiar datorită acestei rigidităţi, spre masa unde aburii clocotitori cântau în pântecele acelei maşinării, în mijlocul unui morman de prăjituri, de fursecuri, de fructe zaharisite şi de bomboane.

În clipa aceea, silueta doamnei de Burne se contură cu precizie pe tapetul salonului şi Mariolle remarcă delicateţea taliei şi fineţea şoldurilor, sub umerii puternici şi pieptul plin pe care îl admirase adineauri. Cum rochia deschisă la culoare se târa, răsucită, în spatele ei, părând că-i prelungeşte pe covor corpul la nesfârşit, el se gândi fără menajamente: „Ia te uită! O sirenă. Exact ce pare a fi”.

Mergea acum de la unul la altul, oferindu-le răcoritoare, cu gesturi de o graţie desăvârşită.

Mariolle o urmărea cu privirea, dar Lamarthe, care se plimba cu ceaşca în mână, îl abordă şi-i spuse:

— Plecăm împreună?

— Desigur.

— Cât mai repede, nu-i aşa? Sunt obosit.

— Acum. Să mergem!

Plecară.

Pe stradă, romancierul îl întrebă:

— Te duci acasă sau la club?

— Mă duc la club pentru o oră.

— La Tambourins?

— Da.

— Te conduc până la intrare. Pe mine astfel de locuri mă plictisesc. Nu intru niciodată acolo. Sunt membru numai ca să am trăsuri la dispoziţie.

Porniră la braţ şi coborâră spre Saint-Augustin.

Făcură câţiva paşi, apoi Mariolle întrebă:

— Ce femeie ciudată! Ce părere ai despre ea?

Lamarthe începu să râdă cu poftă:

— Începe criza, zise el. Vei trece prin ea la fel ca noi toţi: eu sunt vindecat, căci am suferit şi eu de această boală. Dragul meu, pentru prietenii ei, criza înseamnă să nu vorbească decât despre ea atunci când sunt împreună, pretutindeni unde se întâlnesc.

— În orice caz, în ceea ce mă priveşte, este pentru prima dată şi este foarte normal de vreme ce abia am cunoscut-o.

— Fie! Hai să vorbim despre ea. Ei bine! Te vei îndrăgosti de ea. Este inevitabil, toată lumea trece prin asta.

— Va să zică este foarte seducătoare?

— Da şi nu. Cei cărora le plac femeile de altădată, femeile cu suflet, generoase, sensibile, femeile din vechile romane, nu o simpatizează, ba chiar o detestă în asemenea măsură, încât sfârşesc prin a spune infamii pe seama ei. Noi, ceilalţi, care apreciem farmecul modern, suntem obligaţi să mărturisim că este încântătoare, cu condiţia să nu te îndrăgosteşti de ea. Şi tocmai asta li se

întâmplă tuturor. De altfel nu se moare din cauza asta şi nici măcar nu se suferă prea mult; dar turbezi de furie că ea nu e altfel. Vei trece şi tu prin asta, dacă ea va dori acest lucru; de fapt este deja pe punctul să te prindă în mreje.

Mariolle exclamă, ca un ecou al gândului său ascuns:

— Oh! Eu nu sunt pentru ea decât primul venit şi cred că ţine mai curând la titlurile de orice fel.

— Da, ţine, şi încă cum! Dar în acelaşi timp îşi bate joc de ele. Bărbatul cel mai strălucit, cel mai căutat şi chiar cel mai distins nu va intra de zece ori în casa ei dacă nu-i e simpatic; în schimb s-a ataşat într-un mod stupid de acest idiot de Fresnel şi de acest îmbâcsit de Maltry. Se împrieteneşte, fără să aibă vreo scuză, cu cretini, poate pentru că ei o distrează mai mult decât noi, poate pentru că, în fond, o iubesc mai mult şi toate femeile sunt mai sensibile la acest lucru decât la orice altceva.

Şi, chestionat de Mariolle, Lamarthe vorbi despre ea, analizând, discutând, luând-o de la capăt pentru a se contrazice, răspunzând, cu o înflăcărare sinceră, de un om interesat, antrenat de subiect, şi puţin derutat «vând mintea plină de observaţii exacte şi de deducţii false.

Spunea: „De altfel, nu e singura; sunt vreo cincizeci acum, dacă nu şi mai multe, care sunt la fel. Uite, micuţa Frémines, care intra la ea adineauri, îi seamănă întru totul, dar e mai îndrăzneaţă în comportări, este, de altfel, căsătorită cu un domn ciudat, ceea ce face din casa ei unul din cele mai interesante aziluri de nebuni din Paris. Merg de multe ori şi în casa aceea”.

Fără să-şi dea seama, o luaseră pe bulevardul Malesherbes, apoi pe strada Royale, pe bulevardul Champs- Elysees, şi ajunseră la Arcul de Triumf, când, deodată, Lamarthe îşi scoase ceasul.

— Dragul meu, zise el, iată că a trecut o oră şi zece minute de când vorbim despre ea; ajunge pentru astăzi. Te voi conduce altădată la club. Du-te la culcare, iar eu

voi face la fel.

II

Era o încăpere mare, bine luminată, cu plafonul şi pereţii tapisaţi cu minunate ţesături persane, aduse de un prieten diplomat. Aveau fondul galben, de parcă ar fi fost înmuiate într-o cremă aurie, iar desenele, în toate nuanţele, predominând verdele persan, reprezentau construcţii bizare cu acoperişurile ţuguiate, în jurul cărora alergau lei cu coame, antilope cu coame uriaşe şi zburau păsări paradisiace.

Mobila era puţină. Trei mese lungi, acoperite cu plăci de marmură verde, erau încărcate cu tot ce e necesar pentru toaleta unei femei. Pe una dintre ele, cea din mijloc, se aflau vase de cristal gros. Pe a doua era etalată o armată de flacoane, cutii şi sticle de toate mărimile, îmbrăcate în partea de sus cu argint şi împodobite cu monogramă. Pe a treia se aflau toate uneltele şi instrumentele cochetăriei moderne, nenumărate, cu întrebuinţări complicate, misterioase şi delicate. În acest cabinet de toaletă nu se mai afla nimic altceva decât două canapele şi câteva jilţuri joase, capitonate şi moi, făcute anume pentru odihna picioarelor obosite şi a trupului dezbrăcat. De-a lungul unui perete întreg, o oglindă imensă se deschidea ca un orizont luminos! Era formată din trei panouri, cu două părţi laterale, prinse în balamale, ce permiteau tinerei femei să se vadă în acelaşi timp din faţă, din profil şi din spate, să se închidă în propria-i imagine. La dreapta, într-o nişă ce era mascată de obicei de o draperie, se afla cada, sau mai curând un bazin adânc, tot din marmură verde, în oare se cobora pe două trepte. Un Cupidon din bronz, statuetă elegantă

aparţinând sculptorului Predole, aşezată pe marginea bazinului, vărsa apa caldă şi rece din cochiliile cu oare se juca. În spatele acestui colţ retras, o oglindă veneţiană, înălţându-se ca o boltă rotunjită, adăpostea, închidea şi reflecta în toate detaliile baia şi pe cea care se îmbăia.

Puţin mai departe, biroul pentru corespondenţă, o mobilă englezească modernă, simplă şi frumoasă, acoperit de hârtii împrăştiate, scrisori împăturite, mici plicuri desfăcute, pe care străluceau iniţiale aurite. Căci aici scria şi stătea doamna de Burne când era singură.

După baie, întinsă pe o canapea, într-o rochie de casă din mătase chinezească, cu braţele goale, nişte braţe frumoase, mlădioase şi robuste, ieşind cu îndrăzneală din amplele falduri ale materialului, cu părul ridicat, îngreunând capul cu bogăţia lui blondă şi cârlionţată, doamna de Burne visa cu ochii deschişi.

Camerista bătu la uşa, apoi intră aducând o scrisoare.

Doamna de Burne o luă, privi scrisul, rupse plicul, citi primele rânduri, apoi spuse calmă servitoarei: „Te voi chema într-o oră”.

Rămasă singură, surise cu o bucurie triumfătoare. Îi fuseseră suficiente primele cuvinte ca să înţeleagă că scrisoarea reprezenta, în sfârşit, declaraţia de dragoste a lui Mariolle. Acesta rezistase mai mult decât crezuse ea, căci de trei luni încerca să-l cucerească cu o amplă desfăşurare de graţii, atenţii şi risipă de farmec. El părea neîncrezător, prevenit, pus în gardă împotrivă-i, ghicind capcana întinsă mereu de cochetăria ei nesăţioasă. Fusese nevoie de multe discuţii între patru ochi, în care doamna de Burne folosise toată puterea seducătoare a fiinţei ei, întregul efort captivant al spiritului, precum şi de multe serate muzicale în care, lângă pianul răsunând încă, în faţa filelor de partituri, pline de sufletul vibrând al maeştrilor, tresăriră, tulburaţi de aceeaşi emoţie, pentru ca ea să zărească, în sfârşit, în ochii lui acea mărturisire de bărbat învins, implorarea umilă a tandreţii. Şi ea,

şireata, cunoştea atât de bine acest lucru. Cu o iscusinţă de felină şi o curiozitate inepuizabilă, făcuse în atâtea rânduri să se nască în ochii tuturor bărbaţilor pe care-i putuse seduce acel rău secret şi chinuitor. O amuza atât de mult să-i simtă copleşiţi încetul cu încetul, cuceriţi, dominaţi de puterea ei invincibilă de femeie, devenită pentru ei Unica, Idolul capricios şi suveran. Această dorinţă crescuse în ea pe nesimţite, ca un instinct ascuns ce se dezvoltă: instinctul luptei şi a izbânzii. În timpul anilor de căsătorie, o nevoie de răzbunare încolţise pesemne în inima ei, o dorinţă tulbure să plătească bărbaţilor ceea ce suferise din cauza unuia dintre ei, să fie, la rândul ei, cea puternică, să înconvoaie voinţele, să înfrângă rezistenţele şi să-i facă să sufere. Dar, mai ales, cum era cochetă din naştere, de îndată ce se simţi liberă în viaţă începu să-i urmărească şi să-i supună pe îndrăgostiţi, aşa cum vânătorul urmăreşte vânatul, numai ca să-i vadă învinşi. Totuşi, inima ei nu era avidă de emoţii ca aceea a femeilor delicate şi sentimentale; nu căuta nici dragostea unică a unui bărbat, nici fericirea în iubire. Simţea doar nevoia să fie înconjurată de admiraţia tuturor, de omagii, supuneri, de proslăvire tandră. Oricine devenea un obişnuit al casei trebuia să devină şi sclavul frumuseţii sale şi niciun interes spiritual nu putea s-o lege prea mult de cei care rezistau puterii ei de seducţie, fie pentru că nu se sinchiseau de problemele amorului, fie că erau îndrăgostiţi de alte femei. Trebuia s-o iubeşti ca să-i rămâi prieten, dar atunci se purta şi ea cu o delicateţe inimaginabilă, cu o atenţie fermecătoare, cu o drăgălăşenie infinită, pentru a păstra în jurul ei pe toţi aceia pe care-i subjugase. O dată înrolaţi în trupa ei de admiratori, păreau să-i aparţină cu totul în virtutea dreptului de cucerire. Ea îi conducea cu o îndemânare savantă, în funcţie de defectele şi calităţile lor, de felul geloziei lor. Pe cei care cereau prea mult îi izgonea atunci când voia şi îi primea înapoi, supuşi, impunându-le

condiţii severe şi, ca o copilă perversă, se distra atât de mult cu acest joc al seducerii, încât i se părea tot atât de încântător să-i înnebunească pe bătrâni sau să sucească mintea tinerilor.

S-ar fi putut spune chiar că îşi privea afecţiunea după gradul de înflăcărare pe care-l inspira; şi grăsanul Fresnel, figurant inutil şi greoi, rămânea unul din favoriţii ei, datorită pasiunii înflăcărate de care ea îl simţea stăpânit.

Nu era chiar cu totul indiferentă la calităţile bărbaţilor; simţise uneori începuturile pasiunii, — lucrul ştiut numai de ea — cărora le pusese capăt în momentul în care ar fi putut deveni periculoase.

Fiecare nou-venit aducea cu sine nota nouă a cântecului său de dragoste şi necunoscutul personalităţii sale; artiştii mai ales, în care ea presimţea rafinamente, nuanţe, fineţea unei trăiri mai puternice şi mai subtile, o tulburaseră de mai multe ori, treziseră în ea visul intermitent al marilor iubiri şi al legăturilor de durată. Dar, pradă temerilor prudente, nehotărâtă, chinuită de gânduri, neîncrezătoare s-a ferit mereu până în clipa când ultimul îndrăgostit a încetat s-o mai tulbure. Şi avea, apoi, privirea sceptică a femeii modeme care, în câteva săptămâni, despoaie de orice prestigiu pe cei mai de seamă bărbaţi. De îndată ce se îndrăgosteau de ea şi renunţau, datorită haosului din inima lor, la poze şi la obiceiuri de paradă, îi vedea pe toţi la fel, nişte sărmane fiinţe pe care le domina cu puterea ei seducătoare.

În sfârşit, pentru ca o femeie ca ea, atât de desăvârşită, să se îndrăgostească de un bărbat, ar fi trebuit ca acesta să aibă merite nepreţuite!

Cu toate acestea, se plictisea foarte tare. Fără să fie atrasă de societatea pe care o frecventa din prejudecată, ale cărei serate prelungite le suporta reţinându-şi căscatul şi cu somnul pe pleoape, amuzată numai de limbajul galant, de capriciile ei agresive, de curiozitatea schimbătoare pentru anumite lucruri sau persoane,

interesată numai atât cât trebuie ca să nu se plictisească prea repede de ceea ce apreciase sau admirase, dar nu îndeajuns ca să descopere frumuseţea reală, a unei iubiri sau a unei plăceri oarecare, chinuită de nevricale şi nu de dorinţe, lipsită de toate preocupările captivante ale sufletelor simple sau înflăcărate, ea trăia într-un plictis vesel, fără încrederea obişnuită în fericire, urmărind numai să se distreze, istovită de pe acum, deşi se considera mulţumită.

I se părea că este mulţumită pentru că se considera cea mai seducătoare şi cea mai înzestrată dintre femei. Mândră de farmecul ei, a cărui putere o experimenta adeseori, îndrăgostită de frumuseţea ei aparte, ciudată şi atrăgătoare, sigură de subtilitatea minţii ei, care o făcea să ghicească, să presimtă, să înţeleagă mii de lucruri de care ceilalţi nu-şi dădeau seama, orgolioasă din pricina spiritului său apreciat de atâţia oameni superiori şi ignorând barierele ce-i îngrădeau inteligenţa, doamna de Burne se considera o fiinţă aproape unică, o perlă rară, ivită în această lume mediocră, care i se părea destul de neinteresantă şi monotonă şi faţă de care ea preţuia cu mult mai mult.

N-ar fi bănuit niciodată că ea însăşi este cauza inconştientă a acestui plictis continuu de care suferea, ci îi învinuia pe ceilalţi şi îi făcea răspunzători de tristeţea ei. Dacă nu ştiau s-o distreze îndeajuns, s-o amuze şi chiar s-o entuziasmeze, însemna că erau lipsiţi de farmec şi de veritabile calităţi. „Toată lumea, spunea ea râzând, este îngrozitor de plictisitoare. Sunt suportabili numai oamenii care îmi plac şi asta numai pentru că-mi plac”.

Şi îi erai pe plac mai ales dacă o considerai neasemuită. Ştiind foarte bine că nimic nu se poate realiza fără osteneală, ea îşi dădea toată silinţa să cucerească şi nu găsea altceva mai plăcut decât să savureze omagiul privirii care se umple de tandreţe şi al inimii, acest muşchi care palpită violent la auzul unui

singur cuvânt.

Fusese deosebit de uimită de dificultatea ce-o întâmpinase pentru a-l cuceri pe André Mariolle, deşi simţise lămurit din prima zi că o plăcea. Apoi, puţin câte puţin, ghicise firea lui neîncrezătoare, cu dorinţe ascunse, foarte subtilă şi puţin comunicativă şi, pentru a-i învinge această slăbiciune, l-a înconjurat cu atâtea atenţii, arătându-i o evidentă preferinţă şi simpatie firească, înot el sfârşi prin a se da bătut.

De o lună îndeosebi, îl simţea înrobit, neliniştit în preajma ei, taciturn şi înfierbântat, dar refuza să facă vreo mărturisire. O! Mărturisirile! De fapt, nu-i plăceau prea mult, căci atunci când erau prea directe, prea elocvente, se vedea obligată să le pedepsească cu asprime; de două ori fusese nevoită chiar să se supere şi să interzică accesul în casa ei. Ceea ce adora erau manifestările delicate, mărturisirile rostite pe jumătate, aluziile discrete, îngenuncherea morală, şi ea dădea dovadă într-adevăr de un tact şi de o îndemânare excepţională ca să obţină de la admiratorii ei această rezervă în exprimarea sentimentelor.

De o lună aştepta şi pândea pe buzele lui Mariolle fraza explicită sau voalată care alină o inimă chinuită.

El nu spusese nimic, dar scrisese. Era o scrisoare lungă, pe patru pagini. O ţinea în mână înfiorată de plăcere. Se întinse pe canapea ca să se simtă mai în largul ei şi lăsă să-i cadă pe covor papucii din picioare, apoi citi. Rămase surprinsă. El îi declara în termeni gravi, că nu voia să sufere din cauza ei şi că o cunoştea prea bine ca să consimtă să-i fie victimă. În fraze foarte politicoase, încărcate de complimente, care dezvăluiau toată dragostea lui reţinută, o informa că-i cunoaşte maniera de a se comporta faţă de bărbaţi, că şi el era îndrăgostit, dar că se elibera de acest început de servitute, pierind. Va reîncepe pur şi simplu viaţa lui hoinară de altădată.

Era un rămas bun convingător şi hotărât.

Fireşte că rămăsese uimită citind, recitind, luând de la capăt aceste pagini de proză, de tandreţe iritată şi pasionată. Se ridică, îşi puse din nou papucii şi începu să se plimbe, cu braţele goale, ieşind din mânecile date pe spate, cu mâinile băgate pe jumătate în micile buzunare ale rochiei de casă şi ţinând într-una din ele scrisoarea mototolită.

Buimăcită de această declaraţie neprevăzută, se gândea: „Scrie foarte frumos băiatul ăsta, este sincer, emoţionant, tulburător. Scrie mai bine decât Lamarthe: nu seamănă a literatură”.

I se făcu poftă să fumeze; se apropie de masa pe care erau aşezate parfumurile, luă o ţigară dintr-o cutie de porţelan de Saxa, apoi, după ce o aprinse, se îndreptă spre oglindă, în ale cărei trei panouri, orientate diferit, se vedeau venind trei tinere femei. Când ajunsese foarte aproape, se opri, îşi adresă un mic salut, un surâs, înclină capul prieteneşte, ca şi când ar fi spus: „Sunt foarte drăguţă, foarte drăguţă”. Îşi cercetă ochii, îşi arătă dinţii ridică braţele, îşi pusese mâinile în şolduri şi se întoarse În profil, înclinându-şi puţin capul, pentru a se vedea bine, în întregime, în cele trei oglinzi.

Apoi rămase în picioare, îndrăgostită de propria-i imagine, învăluită de tripla reflectare a făpturii ei, pe care o găsea fermecătoare, încântată să se admire, cuprinsă de o plăcere egoistă şi fizică în faţa frumuseţii sale pe care o savura cu o mulţumire tandră, aproape la fel de senzuală ca aceea a bărbaţilor.

Se contempla astfel în fiecare zi şi camerista, care o surprindea adeseori, spunea cu viclenie: „Tot privindu-se atât, doamna va ajunge să tocească toate oglinzile din casă”.

Dar această dragoste faţă de propria-i persoană era secretul farmecului şi al puterii ei asupra bărbaţilor. Admirându-şi şi îndrăgindu-şi mereu delicateţea chipului şi eleganţa întregii făpturi, căutând şi găsind tot ceea ce

putea să le pună mai bine în valoare, descoperind imperceptibile nuanţe care confereau mai multă vioiciune farmecului ei şi îi făceau privirea mai stranie, căutând în continuu, cu. Orice preţ, diferite stratageme ca să se împodobească pentru propria-i plăcere, descoperise, bineînţeles, tot ce putea să placă mai mult celorlalţi.

Dacă ar fi fost mai frumoasă, dar mai indiferentă faţă de frumuseţea ei, n-ar fi avut acest farmec ce-i mâna spre dragoste pe aproape toţi cei care nu se răzvrăteau de la început împotriva firii ei atotputernice.

Curând, obosită puţin de atâta stat în picioare, se adresă propriei imagini care-i zâmbea mereu (şi imaginea, în tripla oglindă, mişcă buzele ca să repete): „Vom mai vedea noi, domnule”. Apoi traversând camera, se duse să se aşeze la birou.

Iată ce a scris:

„Dragă domnule Mariolle, veniţi să mă vedeţi mâine la ora patru. Voi fi singură şi nădăjduiesc să vă liniştesc în privinţa pericolului imaginar care vă înspăimântă. Mă consider prietena dumneavoastră şi vă voi dovedi că sunt cu adevărat.

Michele de Burne”

Ce rochie simplă şi-a pus ca să primească a doua zi vizita lui André Mariolle! O rochiţă gri, de un gri pal, puţin spre lila ca melancolia unui amurg, cu un guler în jurul gâtului, cu mâneci care îi strângeau braţele, cu corsajul care-i îmbrăţişa bustul şi talia şi o fustă care-i înfăşură şoldurile şi picioarele.

Când el intră cu un aer solemn, ea se îndreptă spre el, întinzându-i mâinile. El le sărută şi apoi se aşezară; ea păstră tăcere câteva minute, pentru a fi sigură de stânjeneala lui.

André nu ştia ce să spună şi aştepta ca ea să vorbească.

În cele din urmă, doamna de Burne se decise:

— Ei bine! Să începem direct cu marea problemă. Ce se

întâmplă? Ştiţi că mi-aţi scris o scrisoare foarte neobrăzată?

El răspunse:

— O ştiu foarte bine şi vă rog să mă scuzaţi. Sunt şi am fost întotdeauna, cu toată lumea, de o sinceritate exagerată, brutală. Aş fi putut să plec fără explicaţiile deplasate şi jignitoare pe care vi le-am dat. Am considerat însă că este mai cinstit să mă comport potrivit firii mele şi să mă bazez pe inteligenţa dumneavoastră.

Ea reluă, pe un ton de milă satisfăcută:

— Ia să vedem! Ce-i cu nebunia asta?

El o întrerupse:

— Prefer să nu vorbim despre asta.

Ea replică la rândul ei, cu ardoare, fără să-l lase să continue:

— Eu v-am chemat ca să vorbim despre asta; şi vom discuta până când vă veţi convinge cu adevărat că nu vă ameninţă niciun pericol.

Începu să râdă ca o fetiţă şi rochia ei de elevă de pension făcea ca râsul să-i pară mai copilăresc.

El bâigui:

— V-am scris adevărul, adevărul sincer, cumplitul adevăr de care mă tem!

Redevenind serioasă, ea reluă:

— Fie, ştiu, toţi prietenii mei trec prin asta. Mi-aţi mai scris, de asemenea, că sunt de o cochetărie înspăimântătoare; o recunosc, dar nimeni nu moare din asta; cred chiar că nici măcar nu suferă. Se întâmplă, într-adevăr, ceea ce Lamarthe numeşte „criza”. În această situaţie eşti dumneata, dar trece, şi vei ajunge… cum să numesc asta… la iubirea cronică, iubirea care nu mai face niciun rău şi pe care o întreţin într-o oarecare măsură la toţi prietenii mei ca să-mi fie devotaţi, ataşaţi, fideli. Ei? Nu sunt şi eu sinceră, deschisă şi curajoasă? Aţi mai văzut multe femei care ar îndrăzni să spună unui bărbat ceea ce v-am spus eu?

Avea un aer atât de nostim şi de hotărât, atât de simplu şi de provocant în acelaşi timp, încât, la rândul lui, nu se putu stăpâni să nu zâmbească.

— Toţi prietenii dumneavoastră, zise el, sunt bărbaţi care au fost adeseori mistuiţi de acest foc, chiar înainte de a-l fi aprins dumneavoastră. Arşi şi mistuiţi deja, ei suportă uşor cuptorul în care îi ţineţi, dar eu, doamnă, n-am trecut niciodată prin asta. Şi simt de câtăva vreme că va fi cumplit dacă mă las în voia sentimentelor ce cresc în sufletul meu.

Ea deveni brusc familiară şi aplecându-se puţin spre el, cu mâinile încrucişate pe genunchi, spuse:

— Ascultă-mă, vorbesc serios. Aş fi mâhnită să pierd un prieten din cauza unei temeri pe care o consider închipuită. Mă vei iubi, fie, dar bărbaţii din zilele noastre nu le iubesc pe femeile de acum până într-atât încât să sufere cu adevărat. Crede-mă, îi cunosc şi pe unii şi pe alţii.

Doamna de Burne tăcu, apoi adăugă cu un zâmbet ciudat de femeie care spune adevărul atunci când crezi că minte:

— Uite, nu am ceea ce-mi trebuie pentru a fi iubită nebuneşte. Sunt modernă. Vă voi fi o prietenă agreabilă, pe care o veţi îndrăgi cu adevărat, dar nimic mai mult, pentru că voi avea grijă de asta.

Şi adăugă pe un ton mai serios:

— Te previn însă că sunt incapabilă să mă îndrăgostesc de oricine ar fi, că te voi trata la fel ca pe ceilalţi, ca pe cei care sunt bine trataţi, dar niciodată mai bine. Am oroare de tirani şi de geloşi. De la soţul meu am fost nevoită să suport totul, de la un prieten, de la un simplu prieten, nu vreau să accept niciuna din acele tiranii sentimentale care sunt o calamitate pentru relaţiile prieteneşti. Vezi că sunt foarte drăguţă, că îţi vorbesc ca o prietenă, că nu-ţi ascund nimic. Accepţi să faci această încercare loială pe care ţi-o propun? Dacă nu vei reuşi, vei

putea oricând să pleci, oricât de gravă ar fi situaţia. Îndrăgostitul care pleacă este îndrăgostit vindecat.

Mariolle o privea, cucerit de vocea, de gesturile, de întreaga vrajă a făpturii ei, complet resemnat, vibrând pentru că o simţea atât de aproape, murmură:

— Accept, doamnă, cu atât mai rău dacă voi suferi: Meritaţi într-adevăr să sufere cineva din cauza dumneavoastră.

Ea îl opri:

— Acum, să nu mai vorbim despre asta, să nu mai discutăm niciodată despre acest lucru.

Şi îndreptă conversaţia spre subiecte care nu-l mai tulburau.

După o oră Mariolle ieşi, chinuit, căci o iubea, şi fericit, deoarece ea îi ceruse, iar el îi promisese că nu va pleca.

III

Se chinuia, căci o iubea. Altfel decât îndrăgostiţii obişnuiţi, pentru care femeia aleasă de inima lor li se pare aureolată de perfecţiune; el se îndrăgostise de ea privind-o cu ochi clarvăzători, de mascul bănuitor şi suspicios care nu a fost niciodată cucerit pe deplin. Spiritul lui neliniştit, pătrunzător, dar leneş, mereu în gardă în viaţa de toate zilele, îl ferise întotdeauna de pasiuni. Câteva intrigi amoroase, două scurte legături, sfârşite din plictis, şi iubiri plătite, pe care, dezgustat, le întrerupsese, nimic altceva nu era de menţionat în istoria sufletului său. Considera femeia drept un obiect util pentru cei care îşi doresc o casă bine îngrijită şi copii, sau drept obiect de relativă plăcere pentru cei ce-şi petrec timpul în istorii amoroase.

Când a fost prezentat doamnei de Burne, era deja prevenit în privinţa ei datorită relatărilor făcute de prieteni. Ceea ce aflase despre ea îi stârnise interesul, îl intrigase, îi plăcuse, dar îi produsese o uşoară repulsie. În principiu, nu agrea ace! jucători care nu plătesc niciodată. După primele întâlniri, o găsise deosebit de amuzantă şi însufleţită de un farmec aparte şi molipsitor. Frumuseţea naturală şi rafinată a acestei fiinţe zvelte, delicate, blonde, care părea în acelaşi timp planturoasă şi firavă, cu braţe făcute să atragă, să îmbrăţişeze, să strângă, şi cu picioare ce se ghiceau a fi lungi şi subţiri, făcute să alerge, ca acelea ale gazelelor, cu laba piciorului atât de mică încât trebuie că nu lăsa nicio urmă, i se părea că

este un fel de simbol al speranţelor deşarte. Mai mult încă, în discuţiile purtate cu ea gustase o plăcere pe care nu credea s-o poată găsi într-o conversaţie modernă. Înzestrată cu un spirit plin de vervă familiară, spontan, zeflemitor, cu o ironie mângâietoare, ea se lăsa totuşi, câteodată, în voia unor înclinaţii sentimentale, intelectuale sau artistice, ca şi cum sub masca veseliei ei batjocoritoare mai persista încă umbra seculară a sensibilităţii generaţiilor de dinainte. Şi asta o făcea încântătoare.

Îl răsfăţa, dornică să-l cucerească ca şi pe ceilalţi; şi el venea la ea cât putea de des, atras de nevoia crescândă de a o vedea din ce în ce mai mult. Era ca şi cum o forţă ce emana din ea îl subjuga, o forţă a farmecului, a privirii, a zâmbetului, o forţă irezistibilă, deşi adeseori se despărţea supărat de comportarea sau vorbele ei.

Cu cât se simţea mai subjugat de acest inexplicabil fluid, prin care o femeie ne copleşeşte şi ne domină, cu atât mai mult o intuia, o înţelegea şi suferea din cauza caracterului ei pe care, cu ardoare, l-ar fi dorit astfel.

Dar tocmai ceea ce dezaproba la ea îl cucerise şi îl dezmeticise fără voia lui, în pofida raţiunii, mai mult poate decât adevăratele ei calităţi.

Cochetăria, de care se folosea în joacă ca un evantai, pe care o etala sau o retrăgea în faţa tuturor, în funcţie de bărbaţii care îi plăceau şi îi vorbeau; felul ei de a nu lua nimic în serios, pe care îl găsise amuzant la început, dar care îl înspăimânta acum; preocuparea ei constantă pentru distracţii, pentru schimbare, nereuşind, în fond, să-şi alunge plictiseala din suflet, toate astea îl exasperau câteodată în aşa măsură, încât, ajungând acasă, lua hotărârea să-şi rărească vizitele până în ziua când le va întrerupe complet.

A doua zi căuta un pretext oarecare ca să se ducă din nou la ea. Pe măsură ce se îndrăgostea tot mai mult, simţea că se accentuează nesiguranţa acestei iubiri şi

certitudinea suferinţei.

O! Nu era orb; se cufunda încetul cu încetul în acest sentiment, aşa cum un om se îneacă din cauza oboselii, pentru că barca i s-a scufundat şi este prea departe de ţărm. O cunoştea atât cât putea cineva s-o cunoască, presentimentul pasiunii ascuţindu-i perspicacitatea, şi nu se mai putea stăpâni să nu se gândească tot timpul la ea. Cu o încăpăţânare neobosită, căuta mereu s-o analizeze, să lumineze adâncul întunecat al acestui suflet de femeie, acest amestec inexplicabil de inteligenţă vioaie şi de dezamăgire, de maturitate şi copilărie, de aparentă afecţiune şi nestatornicie, toate aceste înclinaţii contradictorii reunite şi orânduite pentru a alcătui o fiinţă neobişnuită, seducătoare şi derutantă.

Dar ce îl atrăgea într-o asemenea măsură? Se întreba necontenit şi nu înţelegea, căci datorită firii sale meditative, pătrunzătoare, disimulându-şi orgoliul sub o aparentă modestie, ar fi trebuit, logic, să caute într-o femeie vechile şi liniştitoarele calităţi ale unui farmec afectuos şi ale unui ataşament constant, calităţi care sunt în măsură să asigure întotdeauna fericirea unui bărbat.

Întâlnise însă în ea ceva neaşteptat, o specie aparte a rasei omeneşti, stimulatoare prin noutatea ei, una din acele creaturi care reprezintă începutul unei generaţii, care nu seamănă cu nimic cunoscut şi care răspândesc în jur, prin chiar imperfecţiunile lor, atracţia de temut a unei treziri.

După visătoarele pătimaşe şi romantice ale Restauraţiei, îşi făcuseră apariţia femeile voioase ale epocii imperiale, convinse de existenţa reală a plăcerii; şi iată că se ivea o nouă transformare a acestui etern feminin: o fiinţă rafinată, de o sensibilitate nesigură, cu sufletul neliniştit, agitată, şovăitoare, părând să fi folosit deja toate drogurile care calmează sau irită nervii, cloroformul care doboară, eterul şi morfina care stârnesc visul, toropesc simţurile şi domolesc emoţiile.

Gusta în ea savoarea unei creaturi factice, croită şi obişnuită să farmece. Era un obiect de lux, rar, atrăgător, încântător şi delicat, pe care ţi se opreau ochii şi în faţa căruia inima bătea făcând să crească dorinţa, aşa cum ţi se face poftă în faţa unor mâncăruri alese, pregătite şi expuse ca să stimuleze foamea, dar de care ne desparte o vitrină.

Când se convinse într-adevăr că aluneca pe panta unei prăpăstii, începu să se gândească cu groază la pericolele pe care le implica iubirea lui. Ce se va întâmplă cu el? Ce va face ea? Va proceda, desigur, aşa cum a făcut cu toţi ceilalţi; îl va aduce în acea stare în care un bărbat se supune capriciilor, femeii, aşa cum un câine urmează paşii stăpânului, iar ea îl va înregimenta. În colecţia ei de favoriţi mai mult sau mai puţin iluştri. Dar, la urma urmei, jucase într-adevăr acest joc cu toţi ceilalţi? Nu se găsise printre ei niciunul, nici. Măcar unul pe care să-l fi iubit, să-l fi iubit cu adevărat, o lună, o zi, o oră, într-unul din acele elanuri, imediat înăbuşite, în care. Se avântase inima ei?

Vorbea la nesfârşit cu prietenii despre doamna de Burne, când ieşeau de la dineurile unde prezenţa ei îi înflăcărase. Îi simţea pe toţi tulburaţi încă, nemulţumiţi, iritaţi, lipsiţi de satisfacţia vreunei certitudini.

Nu, ea nu iubise pe niciunul dintre aceşti campioni ai interesului lumii moderne, dar el, care nu era nimic pe lângă ei, el, pentru care nu. Se întorceau capetele şi spre care nu se îndreptau privirile când i se pronunţa numele într-o mulţime sau într-un salon, ce ar prezenta pentru ea? Nimic, nimic, un personaj fără importanţă, un domn oarecare, devenit, - pentru aceste femei de succes, prietenul banal, util şi fără savoare, la fel ca vinul pe care-l bei îndoit cu apă.

Dacă ar fi fost celebru, ar fi acceptat, poate, acest rol pe care faima l-ar fi făcut, mai puţin umilitor. Necunoscut fiind, nu şi-l dorea. Şi îi scrisese pentru a-şi lua rămas bun.

Când primise răspunsul ei. Lapidar, fusese emoţionat ca de o fericire ce dăduse peste, el, iar când ea îl făcu să-i promită că nu va pleca, se bucurase ca de-o eliberare.

Trecură câteva zile fără să aducă nimic nou între ei; iar când alinarea care urmează momentelor de criză trecu, simţi cum îl mistuie din nou dorinţa după făptura ei. Luase hotărârea să nu-i mai spună, niciodată nimic, dar nu promisese să nu-i scrie; şi într-o seară, cum nu putea să adoarmă, cum îl obseda insomnia agitată a iubirii, el se aşeză, aproape fără voia lui, la masa de scris şi începu să aştearnă pe hârtia albă ceea ce simţea. Nu era o scrisoare, ci note, fraze, gânduri, fiori ai suferinţei care se preschimbau în cuvinte.

Asta îl linişti; i se părea că îşi astâmpără puţin chinul şi, culcându-se, izbuti în sfârşit, să adoarmă.

A doua zi, de îndată ce se trezi, reciti cele câteva pagini; găsindu-le tulburătoare, le puse în plic, scrise adresa, le păstră până seara şi le trimise la poştă foarte târziu, pentru ca ea să le primească de îndată ce se va scula.

Era convins că doamna de Burne nu se va speria de aceste foi de hârtie. Cele mai timide femei manifestă o nemărginită indulgenţă pentru scrisoarea care vorbeşte cu sinceritate despre dragoste. Şi aceste scrisori, atunci când sunt scrise cu o mână tremurătoare, cu ochi ce păstrează rătăciţi chipul iubit, au la rândul lor, o putere de neînvins asupra inimilor.

Spre seară se duse la ea, ca să vadă cum îl va primi şi ce-i va spune. Acolo îl găsi pe domnul de Pradon, care fuma, discutând cu fiica sa. Petrecea adeseori, alături de ea, ore întregi, comportându-se mai curând ca un bărbat decât ca un tată. Ea pusese în relaţiile şi afecţiunea lor o nuanţă din omagiul de dragoste pe care şi-l aducea ei însăşi şi pe care îl pretindea tuturor.

Când îl văzu sosind pe Mariolle, chipul ei avu o strălucire de plăcere; îi întinse mâna cu vioiciune, iar

zâmbetul spunea: „îmi placi mult”.

Mariolle sperase că tatăl ei va pleca curând. Dar domnul de Pradon nu plecă. Deşi îşi cunoştea fiica şi pierduse de mult timp orice bănuială, în aşa măsură o credea asexuată, o supraveghea, totuşi, cu o atenţie curioasă, neliniştită, aproape maritală. Voia să ştie ce şanse de succes durabil putea să aibă acest nou prieten, cine era el, cât valora. Va fi o simplă cunoştinţă trecătoare ca atâţia alţii sau un membru al cercului de intimi?

Deci, se instală, şi Mariolle înţelese imediat că nimic nu-l va putea urni. Se resemnă şi se hotărî chiar să-l cucerească dacă putea, socotind că bunăvoinţa sau, cel puţin, neutralitatea valorau mai mult decât ostilitatea. Discută, fu vesel, amuză pe toată lumea, fără să se comporte ca un curtezan.

Ea se gândea, mulţumită: „Nu-i prost şi joacă bine teatru”.

Iar domnul de Pradon îşi zise: „Iată un om plăcut, căruia fiica mea nu i-a sucit capul ca tuturor celorlalţi neghiobi”.

Când Mariolle hotărî că venise momentul să plece, îi lăsă pe amândoi fermecaţi.

El pleca însă din această casă cu disperarea în suflet. Lângă această femeie el suferea de pe-acum din pricina prizonieratului în care era ţinut, dându-şi seama că ar bate în zadar la uşa inimii ei, la fel cum un bărbat întemniţat ar lovi cu pumnii o uşă de fier.

Având certitudinea că e subjugat, nu mai încerca să se elibereze; aşa că, neputând să scape de această fatalitate, se hotărî să devină viclean, răbdător, tenace, prefăcut, să o captiveze prin îndemânare, prin omagiile pe care ea le dorea cu aviditate, prin adulaţia care o îmbăta, prin aservirea voluntară căreia el i se supunea.

Scrisoarea lui avusese succes. De aceea va mai scrie. Şi scrise. Aproape în fiecare noapte, întorcându-se acasă

la ora când spiritul înaripat de toată agitaţia zilei revede, ca într-o dilatare halucinantă, ceea ce îl interesează sau îl emoţionează, el se aşeza la masa de scris, sub lampa de birou, şi se înflăcăra gândindu-se la ea. Germenele de lirism pe care atâţia oameni nepăsători îl lasă să moară, din comoditate, crescu datorită acestei exaltări. Obligat să scrie despre aceleaşi lucruri, despre acelaşi subiect — dragostea lui — în feluri mereu înnoite, prin dorinţa sa de fiecare zi, el se înflăcăra compunând această literatură de iubire. Căuta, cât era ziua de lungă, să găsească pentru ea acele expresii irezistibile pe care emoţia surescitată le face să ţâşnească din minte ca nişte scântei. Sufla astfel în focul propriei sale inimi, transformându-l în văpaie, căci scrisorile de dragoste cu adevărat pătimaşe sunt adeseori mai periculoase pentru cel care le scrie decât pentru cea care le primeşte.

Întreţinându-şi această stare de efervescenţă, înfierbântându-şi sângele prin cuvinte şi populându-şi sufletul cu un singur gând, pierdu încet, încet, noţiunea realităţii în ceea ce o privea pe EA. Pur şi simplu n-o mai judeca aşa ca la-nceput; acum o vedea doar prin lirismul frazelor sale; şi tot ceea ce îi scria în fiecare noapte se transforma în inima lui în tot atâtea adevăruri. Acest efort zilnic de idealizare i-o arăta aproape aşa cum o visase. De altfel, rezistenţa sa de odinioară se năruia în faţa afecţiunii de netăgăduit pe care o nutrea doamna de Burne pentru el. Deşi nu îşi făcuseră nicio mărturisire, ea îi prefera în acel moment tuturor celorlalţi şi îi arăta asta deschis. Se gândea deci, cu o speranţă nebună, că va sfârşi prin a-l iubi.

Ea resimţea, într-adevăr, cu o bucurie complicată şi naivă, puterea de seducţie a acestor scrisori. Nimeni niciodată nu o idolatrizase şi nu o iubise în acest fel, cu această discreţie tăcută. Nimeni niciodată nu avusese această idee fermecătoare să facă să-i parvină la pat, în fiecare dimineaţă, pe mica tavă de argint pe care i-o

aducea camerista, această ofrandă de iubire aşternută pe hârtie. Şi gestul era cu atât mai preţuit, cu cât el nu vorbea niciodată despre acest lucru, părând să-l ignore, rămânând în salonul ei cel mai distant dintre prieteni, nefăcând nicio aluzie la toată această revărsare de tandreţe cu care o copleşea în secret.

Bineînţeles, ea mai primise scrisori de dragoste, dar pe un alt ton, mai puţin rezervate, mai insistente, ce semănau mai curând cu nişte somaţii. Timp de trei luni. În timpul celor trei luni ale crizei sale, Lamarthe îi consacrase o plăcută corespondenţă de romancier îndrăgostit care filtrează prin intermediul literaturii.

Ea păstra în birou, într-un sertar special, aceste epistole delicate şi seducătoare ale unui scriitor tulburat cu adevărat, adresate unei femei pe care o dezmierdase cu scrisul său până în ziua în care îşi pierduse orice speranţă de izbândă.

Scrisorile lui Mariolle erau însă cu totul altfel, de o atât de puternică acumulare a dorinţei, de o sinceritate atât de veridică a exprimării, de o supunere atât de totală, de un devotament ce promitea să devină atât de durabil, încât ea le primea, le deschidea şi le savura cu o plăcere pe care nicio scrisoare nu i-o dăduse încă.

Afecţiunea pentru el crescu şi ea îl invită să vină să o vadă, cu atât mai mult cu cât manifesta în relaţiile dintre ei o discreţie absolută şi părea, atunci când îi vorbea, să ignore că ar fi aşternut vreodată, pe hârtie, mărturisirea iubirii lui. Ea considera, de altfel, situaţia inedită, demnă de un roman, şi găsea, în chiar satisfacţia profundă de a avea alături pe cineva care s-o iubească atât, un fel de stimulent activ al afecţiunii care-o determina să-l vadă într-o lumină deosebită.

Până acum, în toate inimile pe care le tulburase, ea presimţise, în pofida vanităţii cochetăriei sale, zone care îi rămâneau străine; nu le stăpânea singură; găsea, observa în ele puteri care nu aveau nicio legătură cu ea.

În prezenţa lui Massival, era geloasă din pricina muzicii, în prezenţa lui Lamarthe, din pricina literaturii, şi întotdeauna exista câte ceva. Nemulţumită de jumătăţile de izbândă pe care le obţinea, neputincioasă să înlocuiască totul în aceste suflete de bărbaţi ambiţioşi, de bărbaţi renumiţi sau de artişti pentru care profesiunea e o iubită de care nimic şi nimeni nu-i putea despărţi, întâlnea pentru prima dată un bărbat pentru care ea reprezenta totul.

Cel puţin aşa-i jura el. Desigur, şi grăsanul Fresnel o iubea la fel de mult. Dar era grăsanul Fresnel! Ghicise că nimeni, niciodată, nu fusese îndrăgostit de ea în felul acesta; şi recunoştinţa ei egoistă pentru tânărul care-i oferea acest triumf lua aspectul afecţiunii. Avea acum nevoie de el, de prezenţa, de privirea, de ascultarea lui, de această supunere a iubirii. Dacă îi măgulea mai puţin decât ceilalţi, orgoliul, îi măgulea mai mult acele pretenţii supreme care guvernează sufletul şi trupul femeilor cochete, mândria şi instinctul lor feroce de dominare.

Ea îi acaparase viaţa încet, încet, aşa cum se cucereşte o ţară, printr-o succesiune de mici invazii, din zi în zi mai numeroase.

Ca să se bucure de prezenţa lui, organiza petreceri, ieşiri la teatru, dineuri la restaurante; îl purta după ea cu o satisfacţie de învingătoare, nemaiputându-se lipsi de el sau, mai bine-zis, de starea de sclavie la care îl constrânsese.

El o urma fericit să se simtă răsfăţat astfel, mângâiat de ochii, de vocea, de capriciile ei, şi nu mai trăia decât într-un elan de dorinţă şi dragoste, înnebunitor şi încins ca o febră dogoritoare.

PARTEA A DOUA

I

Mariolle tocmai sosise la doamna de Burne. O aştepta, căci ea nu se reîntorsese încă, deşi, chiar în acea dimineaţă, îi dăduse întâlnire printr-un mesaj.

În acest salon în care se simţea atât de bine, în care totul îi plăcea, încerca totuşi, de fiecare dată când era singur, o apăsare pe inimă, o uşoară senzaţie de sufocare, o iritare care îl împiedica să rămână pe scaun atâta timp cât ea nu-şi făcea apariţia. Se plimba, aşteptând-o fericit, cu teama că vreun obstacol neprevăzut o va împiedica să se reîntoarcă şi va amina întâlnirea lor pentru ziua următoare.

Când auzi o trăsură oprindu-se în faţa intrării, avu o tresărire de speranţă, şi când clopoţelul sună în apartament, nu mai avu niciun dubiu.

Doamna de Burne intră, cu pălăria pe cap, ceea ce nu făcea niciodată, cu un aer grăbit şi mulţumit.

— Am o veste pentru dumneata, îi spuse.

— Care anume, doamnă?

Ea începu să râdă privindu-l.

— Ei bine! Voi sta câtva timp la ţară.

El fu cuprins de o tristeţe neaşteptată şi puternică, ce i se reflectă pe chip.

— Vai! Şi-mi dai vestea asta pe un ton satisfăcut.

— Da. Stai jos, îţi voi povesti totul. Ştii sau nu că domnul Valsaci, fratele sărmanei mele mame, inginerul şef de poduri, are o moşie la Avranches, unde îşi petrece mare parte din timp cu soţia şi copiii lui, practicându-şi acolo meseria. Noi mergem să-i vedem în fiecare vară. Anul acesta nu voiam, dar el s-a supărat şi i-a făcut tatii o scenă neplăcută. Apropo de asta, îţi mărturisesc că tata este gelos pe dumneata şi, din această cauză, şi el îmi face scene, pretinzând că mă compromit. Va trebui să vii mai rar. Dar nu te necăji, voi aranja eu lucrurile. Deci, tata m-a certat şi m-a făcut să-i făgăduiesc că voi merge să petrecem zece, poate douăsprezece zile la Avranches. Plecăm marţi dimineaţă. Ce părere ai?

— Mărturisesc că mă întristezi profund.

— Asta-i tot?

— Ce vrei? Nu te pot împiedica să pleci!

— Nu vezi nicio soluţie?

— Nu… nu… nu ştiu! Dar dumneata?

— Eu am o idee, iat-o: Avranches este foarte aproape de Mont-Saint-Michel. Cunoşti localitatea?

— Nu, doamnă.

— Ei bine! Vinerea viitoare vei avea inspiraţia să mergi să vezi această minune. Te vei opri la Avranches, te vei plimba sâmbătă seara, de exemplu, la apusul soarelui, în grădina publică ce domină golful. Ne vom întâlni acolo ca din întâmplare. Tata va face mutre, dar nu-rai pasă. Voi organiza în ziua următoare o vizită la mănăstire, cu toată familia. Arată-te entuziasmat şi fii fermecător, aşa cum ştii să fii când vrei. Cucereşte-o pe mătuşa mea şi invită-ne pe toţi să cinăm la hanul unde vom poposi. Vom dormi acolo şi astfel nu ne vom despărţi decât a doua zi. Te vei întoarce prin Saint-Malo şi, opt zile mai târziu, voi reveni la Paris. M-am gândit bine? Sunt drăguţă?

El murmură, într-un avânt de recunoştinţă:

— Eşti tot ceea ce iubesc mai mult pe lume.

— Taci! spuse ea.

Şi se priviră câteva secunde. Ea zâmbea, trimiţându-i în acest surâs toată recunoştinţa, mulţumirea inimii, simpatia ei sinceră, vie şi tandră. El o contempla cu ochi care o devorau. Ar fi vrut să îngenuncheze în faţa ei, să i se tăvălească la picioare, să-i atingă rochia, să-i strige şi, mai ales, s-o facă să vadă ceea ce nu ştia să-i spună, ceea re era în el, în trupul şi în sufletul său, nespus de dureros, pentru că n-o putea arăta — iubirea sa, cumplita şi fermecătoarea lui iubire.

Ea îl înţelegea însă fără cuvinte, aşa cum un trăgător ghiceşte că glonţul lui a nimerit ţinta neagră, desenată pe carton. În sufletul lui nu mai exista nimic, nimic în afara Ei. Îi aparţinea mai mult decât îşi aparţinea ea însăşi. Iar ea era mulţumită şi îl găsea încântător.

Îi spuse veselă:

— Atunci ne-am înţeles, vom face această ieşire.

El se bâlbâi, cu vocea sugrumată de emoţie.

— Dar, desigur, doamnă, ne-am înţeles.

Apoi, după o nouă tăcere, ea reluă fără altă scuză:

— Astăzi nu pot să rămân mai mult cu tine. M-am întors acasă numai ca să-ţi spun toate astea, pentru că poimâine plec. Mâine sunt ocupată toată ziua şi mai am încă patru sau cinci drumuri de făcut înainte de cină.

El, care n-ar fi dorit decât un singur lucru — să n-o mai părăsească — se ridică imediat, cuprins de întristare. Sărutându-i mâinile, plecă cu inima mâhnită, dar plină de speranţă.

A trebuit să treacă cele patru zile lungi. Lâncezi în Paris fără să vadă pe nimeni, preferind tăcerea oricăror glasuri şi singurătatea oricăror prieteni.

Vineri dimineaţa luă, aşadar, rapidul de la ora opt. Nu dormise deloc, aşteptând înflăcărat această călătorie. Se chinuise toată noaptea ca într-o închisoare în camera lui plină de întuneric, tăcută, unde pătrundea numai uruitul trăsurilor întârziate, trezind dorinţa de plecare.

De îndată ce, printre perdelele trase, se ivi o rază de

lumină, lumina cenuşie şi tristă a zorilor, el sări din pat* deschise fereastra şi privi cerul. Teama de vreme proastă îi obseda. Era frumos. Plutea o ceaţă uşoară, prevestitoare de vreme caldă. Se îmbrăcă mai repede decât trebuia, fu gata cu două ore mai devreme, plin de nerăbdare să plece, să fie, în sfârşit, pe drum; de teamă că nu va găsi o trăsură, valetul său, care abia apucase, să se-mbrace, trebui să plece să caute una.

Primele zdruncinături ale trăsurii au fost pentru el legănări de fericire; dar, ajungând în gara Montparnasse, se enervă văzând că-l mai despărţeau încă cincizeci de minute de plecarea trenului.

Un compartiment era liber şi cumpără toate locurile ca să fie singur şi să poată visa în linişte. Când simţi că trenul s-a pus în mişcare, alunecând spre ea, purtat de mersul lin şi rapid al expresului, înflăcărarea lui, în loc să se domolească, crescu, şi îi venea o dorinţă prostească, de copil, să împingă din răsputeri, cu ambele mâini, peretele capitonat al compartimentului pentru a mări viteza trenului.

Rămase mult timp — până la amiază — încremenit În aşteptare şi speranţă; apoi, încetul cu încetul, după ce trecu de Argentan, privirile îi fură atrase spre geam de vegetaţia specific normandă.

Trenul traversa un ţinut întins, unduitor, întretăiat de vâlcelele, unde ogoarele ţăranilor, păşunile şi livezile de meri erau înconjurate de copaci înalţi, ale căror vârfuri stufoase păreau că lucesc sub razele soarelui. Era spre sfârşitul lui iulie, anotimp viguros, în care acest pământ, al abundenţei, îşi revărsa seva şi viaţa. Pe toate proprietăţile împrejmuite, separate şi legate prin aceste garduri înalte de frunziş, marii boi bălani, vaci cu coastele pătate de bizare desene, tauri roşcaţi cu frunţi puternice, cu grumazuri cărnoase, cu aerul provocator şi mândru, în picioare, lângă garduri, sau culcaţi pe păşunile mănoase, se succedau la infinit prin ţinutul răcoros al cărui sol

părea că musteşte de cidru şi came.

Pretutindeni, printre rădăcinile plopilor, pe sub voalul diafan al sălciilor, se furişau mici pârâiaşe; străluceau o clipă în iarbă, dispărând, pentru a reapare mai departe, scăldând toată câmpia într-o prospeţime fecundă.

Şi Mariolle, încântat, îşi plimba şi îşi fermeca iubirea cu rapida şi continua defilare a acestui superb ţinut al livezilor de meri şi al cirezilor.

Dar, după ce schimbă trenul la Folligny, deveni din nou nerăbdător să sosească şi, în ultimele patruzeci de minute de drum, îşi scoase de douăzeci de ori ceasul din buzunar. Se apleca mereu pe geam şi, în sfârşit, zări, pe o colină destul de înaltă, oraşul unde îl aştepta EA. Trenul avusese întârziere şi numai o oră îl despărţea de clipa în care trebuia să o reîntâlnească întâmplător, în grădina publică.

Urcă, singurul călător, într-o trăsură de hotel, care începu să suie în pasul domol al cailor, drumul abrupt spre Avranches, ale cărui case, înconjurând şi dominând colina, îi dădeau un aspect de cetate fortificată. Văzut de aproape, era o frumoasă şi bătrână aşezare normandă, cu mici locuinţe simetrice şi aproape identice, îngrămădite unele în altele, cu un aer de străvechi orgoliu şi bunăstare simplă, de ev mediu ţărănesc.

De îndată ce îşi aruncă valiza într-o cameră, Mariolle ceru să i se arate strada pe unde se ajungea la Grădina botanică şi, cu toate că era devreme, se îndreptă intr-acolo cu paşi mari, sperând că şi ea va sosi, poate, înainte de ora întâlnirii.

Ajungând la grilaj, îşi dădu seama, dintr-o privire, că parcul era gol sau aproape gol. Nu se plimbau decât trei bătrâni, burghezi localnici care, probabil, îşi petreceau zilnic aici ultimele momente de tihnă, şi o familie de tineri englezi, băieţi şi fete, cu picioare subţiri, jucându-se în jurul unei guvernante blonde cu privirea distrată, ce părea că visează.

Mariolle, cu inima zvâcnind, mergea drept înainte, cercetând aleile. Ajunse la o alee de ulmi, de un verde intens, care tăia grădina în două, de-a curmezişul, fornăind deasupra o boltă deasă de frunze; trecu apoi mai departe şi, apropiindu-se de o terasă ce domina orizontul, uită brusc, pentru un moment, de motivul venirii sale aici.

De la poalele falezei, pe culmea căreia se afla, se desfăşura o întindere uimitoare de nisip care se contopea în depărtare cu marea şi cerul. Un râu îşi plimba undele pe acest întins, împestriţat, sub azurul înflăcărat de soare, de ochiuri de apă ca nişte pete luminoase ce păreau deschideri spre un cer interior.

În mijlocul acestui deşert auriu, umed încă datorită marei în retragere, la vreo doisprezece sau cincisprezece kilometri de mal, răsărea un profil monumental de stâncă ascuţită, o piramidă fantastică, cu o catedrală în vârf.

Şirul de dune imense nu avea în vecinătate decât o stâncă golaşă, cu spatele rotunjit, ghemuită în mâlul mişcător: Tombelaine.

Şi mai departe, pe linia vineţie a valurilor care de-abia se zăreau, alte stânci ce se ridicau din apă îşi arătau crestele întunecate. Continuându-şi turul de orizont spre dreapta, privirea descoperea, alături de această pustietate nisipoasă, vasta întindere verde a ţinutului normand acoperit de arbori care îi dădeau aspectul unei păduri fără sfârşit. Natura întreagă se oferea aici plenar, în toată măreţia, vigoarea, prospeţimea şi graţia ei; şi privirea fugea de la această imagine a pădurilor la cea a muntelui de granit, solitară apariţie în mijlocul nisipurilor, ce-şi ridica, pe plaja nesfârşită, bizara siluetă gotică.

Plăcerea stranie care îl făcuse adeseori pe Mariolle să tresară odinioară, în faţa surprizelor pe care locurile necunoscute le păstrează pentru ochii călătorilor, îl cuprinse atât de brusc, încât rămase încremenit, cu spiritul tulburat şi înduioşat, uitând de inima lui chinuită. Dar, auzind vibrând un dangăt de clopot, se reîntoarse şi

speranţa fierbinte că o va întâlni puse deodată stăpânire pe el. Grădina continua să fie aproape pustie. Copiii englezi dispăruseră. Numai cei trei bătrâni continuau încă plimbarea monotonă. Începu şi el să se plimbe la fel ca ei.

Ea va sosi imediat, într-o clipă. © va vedea la capătul aleilor ce se terminau în faţa acestei minunate terase. Îi va recunoaşte silueta, mersul, apoi chipul, zâmbetul, şi îi va auzi vocea. Ce fericire! Ce fericire! O simţea în apropiere, undeva, invizibilă încă, dar gândindu-se la el, ştiind la rândul ei că îl va revedea.

Fu cât pe ce să scoată un strigăt uşor. O umbrelă de soare albastră, numai un vârf de umbrelă, aluneca deasupra unui rond de flori. Era ea, fără nicio îndoială. Apăru un băieţel împingând în faţa lui un cerc, apoi două doamne — o recunoscu —, apoi doi bărbaţi: tatăl ei şi un alt domn. Ea era îmbrăcată toată în albastru, ca un cer de primăvară. A! Da! O recunoştea fără să-i distingă încă trăsăturile; dar nu îndrăznea să meargă direct spre ea, simţind că se va bâlbâi, că se va înroşi, că nu ar şti cum să explice această întâmplare sub privirea bănuitoare a domnului Pradon.

Totuşi se îndreptă spre ei, ţinând tot timpul binoclul la ochi, părând foarte ocupat să contemple orizontul. Ea îl strigă prima, fără măcar să-şi dea osteneala să mimeze surpriza.

— Bună ziua, domnule Mariolle, îi spuse. E minunat, nu-i aşa?

Surprins de această primire, el nu ştiu pe ce ton să răspundă şi se bâlbâi:

— A! Dumneata, doamnă, ce noroc să vă întâlnesc! Am vrut să cunosc acest ţinut fermecător.

Ea reluă zâmbind:

— Şi aţi ales tocmai momentul când sunt eu aici. Este foarte amabil din partea dumitale.

Apoi făcu prezentările:

— Unul dintre prietenii mei cei mai buni, domnul

Mariolle; mătuşa mea, doamna Valsaci, unchiul meu, care construieşte poduri.

După ce toţi se salutară, domnul de Pradon şi tânărul strângându-şi cu răceală mâna, îşi continuară împreună plimbarea.

Îl aşezase între ea şi mătuşa ei, aruncându-i o privire rapidă, una din acele priviri care par un semn de slăbiciune. Reluă:

— Ce părere ai de acest ţinut?

— Cred, răspunse Mariolle, că nu am mai văzut niciodată ceva mai frumos.

Atunci ea zise:

— Ah! Dacă ai fi petrecut aici câteva zile, aşa cum am făcut eu, ai fi simţit cum te acaparează. Îţi produce o impresie de nespus. Acest du-te-vino al mării pe nisip, această mişcare amplă care nu se opreşte niciodată, care scaldă totul, şi atât de repede, încât un cal în galop ar putea fugi din faţa ei, acest spectacol extraordinar pe care ni-l oferă gratuit cerul, îţi jur că toate astea mă scot din minţi. Nu mă mai recunosc. Nu-i aşa, mătuşă?

Doamna Valsaci, o femeie deja în vârstă, cu părul cărunt, o distinsă doamnă de provincie, soţie respectabilă de inginer şef, funcţionar plin de el, ce nu se putea elibera de morga Şcolii Politehnice, mărturisi că n-o văzuse niciodată pe nepoata ei atât de entuziasmată. Apoi, după ce se gândi, adăugă:

— De altfel, nu-i de mirare când nu ai privit şi admirat decât decoruri de teatru, aşa cum a făcut ea.

— Dar merg la Dieppe şi la Trouville aproape în fiecare an.

Bătrâna doamnă începu să râdă.

— Toată lumea merge la Dieppe şi la Trouville doar pentru a-şi reîntâlni prietenii. Marea e acolo numai un pretext pentru a scălda întâlnirile.

Spuse asta foarte firesc, poate chiar fără ironie.

Se întoarseră spre terasa care le atrăgea paşii în mod

irezistibil. Toţi se îndreptau într-acolo, fără să vrea, din toate colţurile grădinii aşa cum bilele se rostogolesc pe o pantă. Soarele la apus părea că întinde un cearşaf de aur fin, transparent şi uşor, în spatele siluetei înalte a Mănăstirii, care se întuneca din ce în ce mai mult, asemenea unei racle gigantice aşezate pe un voal strălucitor. Dar Mariolle nu mai privea decât adorata figură blondă care păşea alături de el, învăluită într-un nor albastru. N-o văzuse niciodată atât de fermecătoare. I se părea schimbată fără să ştie cum anume, proaspătă, de o prospeţime neaşteptată, răspândită în trupul ei, în ochi, în păr şi pătrunzându-i chiar şi în suflet; de o prospeţime ce izvora din acel ţinut, acel cer, de la acea lumină şi verdeaţă. Niciodată n-o cunoscuse şi n-o iubise astfel.

Mergea alături de ea, negăsind nimic să-i spună; şi atingerea uşoară a rochiei, câteodată a braţului, întâlnirea atât de grăitoare a privirilor lor îl ameţeau, ca şi cum i-ar fi suprimat toată personalitatea sa de bărbat. Se simţi deodată anihilat de apropierea ei, absorbit de ea până la a nu mai fi nimic, decât o dorinţă, o chemare, un sentiment de veneraţie. Datorită ei, personalitatea lui de altădată dispăruse.

Ea văzu clar, înţelese această victorie absolută şi, tulburată şi emoţionată, mai plină încă de viaţă în acest aer de ţară şi de mare, plin de soare şi sevă, îi spuse, fără să-l privească:

— Sunt atât de mulţumită să te întâlnesc. Şi adăugă imediat:

— Cât timp vei rămâne aici?

El răspunse:

— Două zile, dacă poate fi socotită şi ziua de azi.

Apoi întorcându-se spre mătuşa ei:

— Oare doamna Valsaci va consimţi să-mi facă onoarea să petreacă ziua de mâine la Mont-Saint-Michel, împreună cu soţul ei?

Doamna de Burne răspunse în locul rudei sale:

— Deoarece am avut norocul să te întâlnesc aici, nu-i voi da voie să te refuze.

Soţia inginerului adăugă:

— Da, domnule, accept cu bucurie, cu condiţia ca în seara asta să cinaţi la mine.

El acceptă, înclinându-se.

Simţi deodată o bucurie ameţitoare, una din acele bucurii oare te cuprind când primeşti o veste mult dorită. Ce obţinuse? Ce lucru nou i se întâmplase în viaţă? Nimic, şi totuşi se simţea răvăşit de beţia unui presentiment greu de definit.

Se plimbară mult timp pe această terasă, aşteptând ca soarele să dispară pentru a vedea până la sfârşit cum se profilează pe orizontul de foc umbra neagră şi dantelată a Muntelui.

Discutau despre lucruri obişnuite, privindu-se din când în când, repetând tot ce se poate spune în prezenţa unei persoane străine.

Apoi intrară în vila construită la ieşirea din Avranches, în mijlocul unei frumoase grădini care domina golful.

Vrând să fie discret, de altfel şi puţin neliniştit de atitudinea rece şi aproape ostilă a domnului de Pradon, Mariolle plecă devreme. Când luă degetele doamnei de Burne ca să le ducă la buze, ea îi repetă de două ori, cu un accent ciudat:

— Pe mâine, pe mâine.

De îndată ce tânărul plecă, domnul şi doamna Valsaci, care de multă vreme căpătaseră obiceiuri provinciale, propuseră să se meargă la culcare.

— Duceţi-vă, spuse doamna de Burne, eu voi face o plimbare prin grădină.

Tatăl ei adăugă:

— Şi eu.

Ea ieşi, înfăşurată într-un şal, şi începură să se plimbe, unul lângă altul, pe nisipul alb al aleilor pe care luna le

lumina ca pe nişte pârâiaşe sinuoase ce străbăteau peluzele înfierbântate şi straturile de flori.

După o tăcere destul de lungă, domnul de Pradon i se adresă aproape în şoaptă:

— Copilă dragă, îmi dai dreptate când afirm că nu ţi-am dat niciodată sfaturi?

Ea ştia unde voia el să ajungă şi, pregătită să facă faţă acestui atac, răspunse:

— Scuză-mă, tată, mi-ai dat cel puţin unul.

— Eu?

— Da, da!

— Un sfat privind… viaţa ta?

— Da, şi încă unul foarte prost. Aşa că sunt foarte hotărâtă ca, dacă o să-mi dai şi altele, să nu le urmez.

— Ce sfat ţi-am dat?

— Pe acela de a mă căsători cu domnul de Burne. Ceea ce dovedeşte că îţi lipseşte puterea de judecată, clarviziunea, că nu cunoşti oamenii, în general, şi pe fiica ta în special.

El tăcu câteva clipe, puţin surprins şi stânjenit, apoi spuse încet:

— Da, m-am înşelat în ziua aceea. Dar sunt sigur că nu mă înşel în privinţa sfatului părintesc pe care ţi-l datorez azi.

— Spune, totuşi. Voi lua din el ceea ce trebuie.

— Eşti pe punctul să te compromiţi.

— Cu domnul Mariolle, fără îndoială?

— Cu domnul Mariolle.

— Uiţi, reluă ea, că ra-am compromis deja cu domnul Georges de Maltry, cu domnul de Massival, cu domnul de Lamarthe, cu alţi zece pe care ai fost gelos, pentru că nu pot să găsesc un bărbat drăguţ şi devotat fără ca întregul meu grup să nu se înfurie, tu în primul rând, tu, pe care destinul mi te-a dăruit drept tată nobil şi protector.

El răspunse cu vioiciune:

— Nu, nu, nu te-ai compromis niciodată cu nimeni.

Dimpotrivă, în relaţiile cu prietenii dai dovadă de mult tact.

Ea continuă cu multă îndrăzneală:

— Tată dragă, nu mai sunt o fetiţă şi îţi promit că nu mă voi compromite cu domnul Mariolle mai mult decât cu ceilalţi, nu-ţi fie teamă! Mărturisesc, totuşi, că eu l-am rugat să vină aici. Îl găsesc încântător, la fel de inteligent şi mult mai puţin egoist decât vechii mei prieteni. Asta era şi părerea ta până în ziua în care ai crezut că descoperi o anumită preferinţă pe care aş avea-o pentru el. O! Nu eşti chiar atât de viclean pe cât crezi! Şi eu te cunosc bine şi, dacă aş vrea, ţi-aş spune multe poveşti. Deci, cum domnul Mariolle îmi place, mi-am zis că ar fi agreabil să fac cu el, ca din întâmplare, o încântătoare excursie, că este absurd să renunţăm la toate ce ne poate distra, cât timp nu există nicio primejdie. Şi nu e nicio primejdie să mă compromit, pentru că tu eşti aici.

Ea râdea acum deschis, ştiind bine că fiecare vorbă îşi atingea ţinta, că îl ţinea în şah, datorită acestei umbre de suspectă gelozie pe care o intuise la el de mult timp, şi o cochetărie ascunsă, îndrăzneaţă şi de nemărturisit o făcea să se amuze de această descoperire.

Domnul de Pradon tăcea stânjenit, nemulţumit, iritat, simţind că ea ghicea în spatele grijii lui paterne un straniu sentiment de neplăcere, a cărui origine nu dorea nici chiar el s-o cunoască.

Ea adăugă:

— Nu-ţi fie teamă. Este foarte normal să fac în acest sezon o plimbare la Mont-Saint-Michel cu unchiul, cu mătuşa, cu tine, tată, şi cu un prieten. De altfel, nu se va afla. Şi chiar dacă se va afla, nimeni nu poate găsi în asta nimic reprobabil. Când ne vom întoarce la Paris, îl voi face pe acest prieten să intre din nou în rând cu ceilalţi.

— Fie, zise el din nou, să zicem că nici n-am pomenit despre asta.

Mai făcură câţiva paşi. Domnul de Pradon o întrebă:

— Nu ne întoarcem în casă? Sunt obosit, mă duc să mă culc.

— Nu, eu mă mai plimb puţin. E o noapte atât de frumoasă!

El murmură cu subînţeles:

— Nu te îndepărta. Nu ştii niciodată cu ce fel de oameni te poţi întâlni.

— A, nu! Rămân pe aproape.

— Atunci, la revedere, copilă dragă..

O sărută repede pe frunte şi intră în casă.

Ea se duse să se aşeze ceva mai departe, pe o băncuţă rustică, fixată în pământ la rădăcina unui stejar. Noaptea era caldă, plină de miresmele câmpurilor, de efluviile mării şi de o lumină lăptoasă, deoarece, sub clarul de lună, deasupra golfului se ridicase ceaţa.

Vălurile albe se târau, ascunzând duna, pe care, probabil, fluxul începea de-acum s-o acopere.

Michele de Burne, cu mâinile pe genunchi, cu privirea în gol, încerca să privească în propriul ei suflet, printr-o ceaţă la fel de impenetrabilă şi lăptoasă ca aceea ce se ridica peste nisipuri.

De câte ori deja, în cabinetul ei de toaletă, la Paris, aşezată în faţa oglinzii, nu se întrebase la fel ca acum: Ce-mi place? Ce doresc? Ce sper? Ce vreau? Ce sunt?

Pe lângă mulţumirea de a fi aşa cum era şi dorinţa profundă de a place, care îi producea într-adevăr o mare satisfacţie, ea nu simţise niciodată în sufletul ei altceva decât vagi curiozităţi, repede stinse. De altfel, se cunoştea bine şi, obişnuită să-şi privească şi să-şi studieze mereu chipul şi întreaga făptură, nu putea să nu-şi analizeze în aceeaşi măsură şi sufletul. Până atunci simţise doar un vag interes pentru tot ceea ce îi tulbura pe ceilalţi, prea slab ca să se transforme în pasiune, capabil cel mult s-o distreze.

Şi totuşi, de fiecare dată când simţise născându-se în ea interesul pentru cineva, de fiecare dată când o rivală

„disputându-i un bărbat la care ţinea şi stimulându-i astfel instinctele de femeie, făcea să i se înfierbânte sângele de o vagă febră sentimentală, ea găsea în aceste false începuturi de iubire o emoţie mult mai arzătoare decât în simpla plăcere a succesului. Dar asta nu dura multă vreme niciodată. De ce? Obosea, se plictisea, vedea, poate, prea limpede. Tot ceea ce îi plăcuse mai întâi la un bărbat» tot ceea ce o însufleţise, o tulburase, o emoţionase,: o cucerise, îi părea în scurt timp cunoscut, neinteresant, banal. Se asemănau prea mult între ei, fără să fie, totuşi, identici; şi încă niciunul nu i se păruse înzestrat cu caracterul şi calităţile necesare să-i trezească interesul un timp mai îndelungat şi să-i prindă inima în mrejele iubirii.

De ce se întâmplă asta? Era vina lor sau a ei? Le lipsea ceea ce aştepta de la ei sau ea însăşi nu putea să iubească? Iubeşti pentru că întâlneşti, la un moment dat, o fiinţă pe care o consideri făcută într-adevăr pentru tine sau iubeşti pur şi simplu doar pentru că te-ai născut cu capacitatea de a iubi? I se părea uneori că inima altor oameni ar avea, la fel ca şi trupul, braţe tandre, braţe care atrag, strâng, înlănţuie, în timp ce inima ei era infirmă. Inima ei avea numai ochi.

Vedea adeseori bărbaţi, oameni deosebiţi, ce se îndrăgosteau nebuneşte de tinere cu mult mai prejos decât ei, lipsite de spirit, de valoare, uneori chiar de frumuseţe. De ce? Cum? Care era misterul? Deci această criză existenţială nu se datora numai unei întâlniri providenţiale, ci şi unui fel de germene pe care îl porţi în tine şi care se dezvoltă dintr-o dată. Ea ascultase atâtea confidenţe, surprinsese secrete, văzuse ea însăşi transfigurarea bruscă produsă de această beţie ce răbufnea în suflet şi se gândise mult la toate astea.

Câteodată, cu uimire invidioasă, geloasă şi aproape incredibilă, descoperise în societate, în rutina obişnuită a vizitelor, a bârfelor, a micilor prostii care amuză şi care

înlocuiesc lipsa de activitate, femei şi bărbaţi cu care, fără nicio îndoială, se petrecuse ceva extraordinar. Nu era un lucru evident, care să-ţi sară în ochi, dar ea îl ghicea datorită intuiţiei sale pătrunzătoare. Pe chipuri, în zâmbetul lor, dar mai ales în ochi apărea ceva inexplicabil. Încântător, o extraordinară fericire, o bucurie a sufletului, răspândită în tot corpul, iluminând întreaga fiinţă şi privirea.

Fără să ştie de ce, îi invidia. Îndrăgostiţii o enervaseră întotdeauna şi în sinea ei socotea drept dispreţ această iritare surdă şi profundă pe care i-o inspirau. Îi recunoştea, credea ea, cu o exactitate şi o siguranţă a intuiţiei ieşite din comun. Într-adevăr, adeseori ea ghicise şi descoperise relaţii amoroase înainte chiar ca lumea să le bănuiască.

Când se gândea la această rătăcire dulce în care te poate arunca existenţa unei fiinţe apropiate, privirea, glasul, gândurile sale, acel ceva lăuntric ce ne tulbură inima nebuneşte, se considera incapabilă s-o trăiască vreodată. Şi totuşi, de atâtea ori, plictisită de tot, simţind dorinţe nedefinite, chinuită de nevoia sâcâitoare de schimbare şi de necunoscut, care nu era, poate, decât căutarea obscură şi nedefinită a iubirii, ea dorise cu o umilinţă secretă, născută chiar din mândria ei, să întâlnească un bărbat care s-o arunce măcar pentru câtva timp, câteva luni, în acel zbucium vrăjit al gândurilor şi al trupului; pentru că, în aceste perioade de răscolire a sentimentelor, viaţa trebuia să capete o atracţie ciudată de extaz şi beţie.

Nu numai că îşi dorise o asemenea întâlnire, dar chiar o căutase întrucâtva. Nu mult, cu acel interes apatic care nu se poate fixa îndelung asupra unui lucru.

În toate aceste începuturi de afecţiune faţă de bărbaţi a căror superioritate reuşise s-o orbească timp de câteva săptămâni, scurta efervescenţă a inimii ei murea în decepţii fără leac. Se aştepta la prea mult în privinţa

meritelor, firii, caracterului, tandreţii, a calităţilor lor. Cu fiecare dintre ei fusese mereu nevoită să constate că defectele bărbaţilor eminenţi sunt adeseori mai evidente decât meritele lor, că talentul este un dar special, la fel ca o vedere bună şi un stomac sănătos, un dar ce priveşte doar munca, un dar izolat, fără nicio legătură cu acel farmec personal care determină relaţii de cordialitate, de afecţiune.

Dar, de când îl cunoscuse pe Mariolle, altceva o legase de el. Oare, totuşi îl iubea, îl iubea cu-adevărat? Fără prestigiu, fără faimă, o cucerise prin afecţiune, tandreţe, inteligenţă, prin toate însuşirile adevărate şi simple ale persoanei sale. O cucerise pentru că se gândea la el fără încetare; îi dorea tot timpul prezenţa; nicio fiinţă din lume nu-i era mai dragă, mai simpatică, mai necesară. Asta era, oare, dragostea?

Nu simţea deloc în suflet acea văpaie de care vorbeşte toată lumea, dar simţea, pentru prima dată, o dorinţă sinceră de a deveni pentru acest bărbat ceva mai mult decât o prietenă încântătoare. Îl iubea? Pentru a iubi celălalt trebuie, oare, să apară împodobit cu calităţi excepţionale, deosebit şi deasupra tuturor, în aureola cu care inima îşi înconjoară aleşii, sau e de-ajuns ca el să-ţi placă mult, să-ţi placă atât încât să nu te mai poţi lipsi de prezenţa lui?

în acest caz, ea iubea sau era foarte aproape de iubire. După ce reflectă profund, cu o atenţie pătrunzătoare, ea îşi răspunse în fine: „Da, îl iubesc, dar fără elan: e vina firii mele”.

Simţise, totuşi, o uşoară exaltare, adineauri, văzându-l că se îndreaptă spre ea pe terasa Grădinii din Avranches. Pentru prima dată trăise acel ceva inexprimabil care ne poartă, ne mână, ne împinge spre cineva; încercase o plăcere imensă mergând alături de el, avându-l aproape, înflăcărat de dragoste, privind cum soarele cobora în spatele Muntelui Saint-Michel, asemeni unei imagini de

basm. Chiar dragostea nu e, oare, un fel de basm al sufletelor, în care unii cred din instinct, iar alţii, tot gândindu-se la el, ajung şi ei să creadă uneori? Va sfârşi, în cele din urmă, şi ea prin a crede în iubire? încercase o vagă şi ciudată dorinţă să-şi sprijine capul pe umărul acestui bărbat, să fie mai aproape de el, să caute acea „contopire11 care nu se atinge niciodată, să-i dăruiască ceea ce se oferă zadarnic şi se păstrează întotdeauna: ascunsa intimitate a propriului eu.

Da, în acel moment simţise o atracţie pentru el şi o mai simţea încă, în adâncul inimii. Ar fi fost, poate, de ajuns să cedeze acestei atracţii pentru ca ea să se transforme în dragoste. Rezista însă prea mult, se împotrivea prea mult farmecului bărbaţilor. N-ar fi fost plăcut să se plimbe cu el într-o seară ca asta pe sub sălciile de pe malul râului şi, răsplătindu-i pasiunea, să-i ofere din când în când buzele?

O fereastră a vilei se deschise. Întoarse capul. Era tatăl ei care, fără îndoială, o căuta.

Ea îi strigă:

— Nu dormi?

El îi răspunse:

— O să răceşti dacă nu intri în casă.

Atunci se ridică şi se întoarse spre casă. Apoi, ajunsă în cameră, ridică perdelele ca să privească din nou ceţurile golfului, din ce în ce mai alburii în lumina lunii, şi i se păru că, la fel, şi ceţurile din sufletul ei se luminaseră sub un val de tandreţe.

Dormi bine şi camerista trebui s-o trezească; plecau devreme pentru a putea lua prânzul la Mont-Saint-Michel.

Un brec încăpător veni să-i ia. Auzind zgomotul roţilor pe nisipul din faţa peronului, ea se aplecă pe fereastră şi privirea-i întâlni pe dată ochii lui André Mariolle, care o căutau. Inima începu să-i bată uşor. Surprinsă şi neliniştită, înregistră senzaţia nouă şi stranie dată de inima care zvâcneşte şi accelerează sângele prin vine

atunci când zărim pe cineva anume. Ea îşi repetă aceeaşi întrebare ca şi în seara precedentă, înainte de a dormi: „Oare îl voi iubi?”

Apoi, când se găsi în faţa lui, îl ghici atât de îndrăgostit, atât de dureros îndrăgostit, încât îi venea într-adevăr să-şi deschidă braţele şi să-i ofere buzele.

Privirea pe care o schimbară îl făcu să pălească de fericire.

Trăsura se puse în mişcare. Era o dimineaţă limpede de vară, plină de cântecul păsărilor şi de prospeţime revărsată. Coborâră coasta, trecură râul, traversară satele pe un drumeag bolovănos, care-i zdruncina pe călătorii aşezaţi pe banchetele brecului. După o lungă tăcere, doamna de Burne începu să glumească pe seama unchiului ei din cauza stării drumului; a fost de ajuns ca să se spargă gheaţa, iar veselia care plutea în aer părea să-i contamineze pe toţi.

Deodată, la ieşirea dintr-un cătun, revăzură golful, nu auriu ca în seara precedentă, ci strălucind sub undele limpezi ce acopereau totul: nisipurile, pajiştile şi, spusele birjarului, chiar drumul, ceva mai departe.

Astfel că, timp de o oră, merseră la pas, aşteptând ca această revărsare de ape să se retragă în larg.

Şirurile de ulmi sau de stejari ale fermelor printre care treceau ascundeau intermitent priviri silueta din ce în ce mai mare a Mănăstirii, înălţată pe stânca ei, aflată acum în plină mare. Reapărea apoi, la încrucişarea a două drumuri, din ce în ce mai aproape, mai surprinzătoare. Soarele lumina în tonuri roşietice biserica dantelată în granit, aşezată pe temelia ei stâncoasă.

Michele de Burne şi André Mariolle o contemplau, apoi se priveau, amestecând amândoi neliniştea ce se năştea cu violenţă în inimile lor cu poezia acestei apariţii în dimineaţa trandafirie de iulie.

Discutau cu o dezinvoltură prietenească. Doamna Valsaci povestea istorii tragice, drame cu înnămoliri

nocturne în nisipul mocirlos care înghite oameni. Domnul Valsaci luă apărarea construcţia digului, atacată de esteţi, şi îi lăuda avantajele, referindu-se la posibilitatea unei comunicaţii neîntrerupte cu Muntele şi la dunele redate, deocamdată, păşunilor şi, mai târziu, culturilor.

Deodată, brecul se opri. Marea îneca drumul. Nu era cine ştie ce, doar o peliculă pe drumul pietros; dar puteai bănui că pe alocuri erau mlaştini, gropi, din care nu s-ar fi putut ieşi. Trebuiră să aştepte.

„O! Va scădea repede!” afirmă domnul Valsaci şi arătă cu degetul drumul de pe care pelicula subţire de apă se scurgea, părând absorbită de pământ sau atrasă către larg de o forţă viguroasă şi misterioasă.

Coborâră să privească mai îndeaproape această alunecare ciudată, rapidă şi mută a mării, şi o urmăriră pas cu pas. Uşoarele ridicături apăreau deja ca nişte pate verzi din fâneţele acoperite cu apă. Şi aceste pete creşteau, se rotunjeau, deveneau insule. Curând, insulele luară aspectul de continente despărţite de oceane minuscule; şi apoi în sfârşit, toată întinderea golfului fu cuprinsă de fuga dezordonată a mareei ce se reîntorcea în larg. S-ar fi zis că era un lung văl argintiu, care se retrăgea de pe pământ, un văl imens, zdrenţuit, sfâşiat, care se îndepărta dezgolind pajiştile cu iarbă cosită fără să descopere încă nisipurile aurii.

Se urcară din nou în trăsură şi stăteau cu toţii În picioare ca să vadă mai bine. Deoarece în faţa lor drumul se zvânta, caii se puseră iarăşi în mişcare, dar tot la pas; şi cum zdruncinăturile îi făceau uneori să-şi piardă echilibru, André Mariolle simţi, deodată, umărul doamnei de Burne sprijinindu-se de şi său. Crezu mai întâi că această atingere se datora vreunei zdruncinături întâmplătoare, dar umărul doamnei de Burne continua să-l atingă şi, la fiecare zdruncinătură a roţilor, în locul în care ea se sprijinea, simţea un fior care îi făcea trupul să fremete, inima să-i bată nebuneşte. Paralizat de fericire,

datorită acestei nesperate intimităţi, nu mai îndrăznea s-o privească pe tânăra femeie şi se întreba cu gândul răvăşit, ca într-o beţie: „E posibil? Ar fi posibil? Ne pierdem, oare, amândoi capul?”

Când trăsura începu să meargă mai repede, fură nevoiţi să se aşeze. Atunci Mariolle simţi nevoia subtilă, imperioasă, inexplicabilă, să fie amabil cu domnul de Praden, şi începu să-i acorde o atenţie măgulitoare. Sensibil la complimente, aproape la fel ca fiica sa, tatăl se lăsă cucerit şi-şi reluă repede figura surâzătoare.

În sfârşit, ajunseră la dig şi se îndepărtară grăbiţi spre Muntele ce se înălţa la capătul acestui drum construit în mijlocul nisipurilor. Râul Pontorson îi scălda taluzul din stânga; în dreapta, păşunile acoperite de ierburi pitice, despre care birjarul zicea că se numesc criste marine, făcuseră loc dunelor ce musteau încă, înmuiate de apa mării.

Şi înaltul monument se ridica spre cerul albastru, pe care îşi profila, foarte clar acum, în toate detaliile, vârful împodobit de ornamente piramidale şi turnuleţe, acoperişul de mănăstire cu numeroase mici burlane reprezentând acei monştri cu figuri hidoase, pe care credinţa înfricoşată a străbunilor noştri i-a aşezat deasupra sanctuarelor gotice.

Era aproape ora unu când ajunseră la hotelul unde fusese comandat dejunul. Patroana nu era gata cu masa; au fost obligaţi să mai aştepte. Se aşezară, deci, la masă foarte târziu; erau flămânzi. Şampania înveseli imediat spiritele.

Toată lumea era mulţumită. Şi două inimi se simţeau foarte aproape de fericire. Către: desert, când însufleţirea ce se datora vinului şi plăcerii conversaţiei invadase trupurile cu acea bucurie de a trăi care ne animă câteodată la sfârşitul unei mese bogate şi se face să aprobăm „totul, să acceptăm totul, Mariolle întrebă:…

— Vreţi să rămânem aici până mâine? Ar fi atât de

frumos să vedem toate astea la lumina lunii şi atât de plăcut să cinăm împreună şi în această seară…

Doamna de Burne acceptă imediat; cei doi bărbaţi încuviinţară.

Numai doamna de Valsaci ezita din cauza băieţelului rămas acasă, dar soţul ei o linişti, amintindu-i că mai lipsise şi altă dată. Scrisese, chiar, pe loc, o depeşă pentru guvernantă. Îl găsea fermecător pe André Mariolle care, măgulindu-i orgoliul, lăuda construirea digului, considerându-l mult mai puţin dăunător frumuseţii Muntelui decât se spunea îndeobşte.

Ridicându-se de la masă, plecară să viziteze monumentul. O luară de-a lungul zidurilor de apărare. Aşezarea, o îngrămădire de case medievale, aşezate unele deasupra altora pe un bloc enorm de granit, în vârful căruia se află Mănăstirea, este despărţită de nisipuri printr-un zid înalt, crenelat. Zidul urcă, înconjurând vechea cetate, cu meandre, unghiuri, platforme, turnuri de observaţie, tot atâtea prilejuri de uimire pentru privirea care descoperă de fiecare dată o nouă dimensiune a orizontului. Tăceau, gâfâind puţin după acel prânz prelungit, surprinşi să vadă sau să revadă acest uluitor edificiu. Deasupra lor se profila un amestec uimitor de turle ascuţite, flori de granit, de arcade aruncate de la un turn la altul, incredibilă, enormă şi delicată dantelărie arhitecturală, brodată în ajur pe albastru cerului, de unde se ivea, părând ce se înalţă ca pentru a-şi lua zborul, armata ameninţătoare şi fantastică a micilor burlane cu chipuri de monştri. Intre mare şi Mănăstire, pe versantul nordic al Muntelui, o pantă sălbatică şi abruptă, numită Pădurea, deoarece era acoperită de copaci bătrâni, începea acolo unde se sfârşeau casele, formând o pată verde închis pe galbenul fără sfârşit al nisipului. Doamna de Burne şi André Mariolle, care mergeau în faţă, se opriră să privească. Ea se sprijinea de braţul lui, toropită, într-o stare ele vrajă,

pe care nu o mai simţise niciodată. Urca, uşoară, gata să păşească mereu alături de el, oriunde, ca spre monumentul acesta de vis. Ar fi vrut ca drumul povârnit să nu se sfârşească niciodată, căci, pentru prima oară în viaţă, se simţea aproape complet mulţumită.

Murmură:

— Dumnezeule! Cât este de frumos!

Privind-o, el îi răspunse:

— Nu mi-e gândul decât la dumneata.

Cu un surâs ea reluă:

— Deşi nu sunt o fire foarte poetică, găsesc că este atât de frumos aici încât sunt cu adevărat emoţionată.

El şopti:

— Eu te iubesc ca un nebun!

Simţi ca răspuns o uşoară strângere de braţ şi porniră din nou la drum.

La poarta Mănăstirii îi aştepta un paznic; urcară pe o splendidă scară, aflată între două turnuri enorme, care îi conduse în sala gărzilor. Apoi merseră din sală în sală, din curte în curte, din chilie în chilie, ascultând, mirându-se, încântaţi de tot, admirând totul, cripta cu stâlpi masivi, de o frumuseţe atât de viguroasă, care susţinea pe imensele sale coloane întreaga strană superioară a bisericii şi întregul edificiu, o construcţie extraordinară, alcătuită din trei etaje de monumente gotice, ridicate unele deasupra celorlalte, cea mai grandioasă capodoperă a arhitecturii religioase şi militare din evul mediu.

Ajunseră apoi la incinta interioară. Atât de mare le-a fost uimirea, încât rămaseră încremeniţi în faţa vastei curţi interioare, pătrate, închisă de cea meu delicată, cea mai graţioasă, cea mai încântătoare dintre colonadele tuturor mănăstirilor din lume. Pe două rânduri, de-a lungul celor patru galerii, delicatele siluete subţiratice ale coloanelor, terminate de fermecătoare capiteluri, susţineau o ghirlandă neîntreruptă de ornamente şi flori gotice de o varietate infinită, de o inventivitate nesecată,

fantezie elegantă şi simplă a vechilor artişti naivi, al căror vis şi gând ciopliseră piatra cu dalta lor.

Michele de Burne şi André Mariolle îi dădură ocol, la braţ, cu paşi mici, pe câtă vreme ceilalţi, puţin obosiţi, se mulţumeau s-o admire de departe, din faţa porţii de la intrare.

— Dumnezeule, ce mult îmi place! zise ea oprindu-se.

El îi răspunse:

— Eu nu mai ştiu unde sunt, nici unde trăiesc, nici ce văd. Simt doar că eşti lângă mine, asta-i tot!

Atunci ea îl privi în ochi zâmbitoare şi murmură:

— André.

El înţelese că i se dăruia. Fără să-şi mai spună nimic porniră din nou.

Continuară să viziteze monumentul, dar de-abia dacă îl mai priveau.

Pentru un minut, totuşi, scara dantelată le atrase atenţia; închisă într-o arcadă aruncată spre înaltul cerului, între două clopotniţe, părea că escaladează norii; rămăseseră din nou uimiţi ajungând la „Calea Nebunilor”, ameţitoare potecă de granit ce şerpuieşte fără parapet, aproape până în vârful ultimului turn.

— Se poate urca? întrebă Michele?

— E interzis, răspunse ghidul.

Ea îi arătă douăzeci de franci. Omul ezită. Întreaga familie, ameţită deja în faţa prăpastiei şi a imensităţii orizontului, se opuse acestei imprudenţe.

Ea îl întrebă pe Mariolle:

— Tu mergi, nu-i aşa?

El începu să râdă:

— Am traversat locuri şi mai dificile.

Şi porniră fără să le mai pese de ceilalţi.

El mergea înainte pe cornişa îngustă, chiar pe marginea prăpastiei şi ea îl urma, alunecând pe lângă zid, cu ochii plecaţi, ca să nu vadă genunea căscată sub ei, emoţionată acum, aproape leşinată de frică, strângând

mâna pe care el i-o întindea; îl simţea puternic, neînfricat, sigur de mintea şi pasul său, şi, în pofida spaimei, se gândea: „Este într-adevăr un bărbat”. Erau singuri în spaţiu, la înălţimea la care planează păsările mării, dominând acelaşi orizont pe care zburătoarele cu aripi albe îl străbat fără încetare în zborul lor, scurtându-l cu ochişorii lor galbeni.

Simţind-o că tremură, Mariolle întrebă:

— Ai ameţit?

Ea îi răspunse în şoaptă:

— Puţin, dar când sunt cu tine nu mi-e teamă de nimic.

Atunci, apropiindu-se de ea, el o cuprinse cu braţul ca s-o sprijine şi ea se lăsă în voia lui, simţindu-se atât de ocrotită de acest viguros sprijin, încât ridică ochii ca să privească depărtarea. El o purta aproape pe sus şi ea se lăsa dusă, bucurându-se de această ocrotire robustă, care o făcea să traverseze văzduhul şi îi era recunoscătoare pentru că nu umbrea cu sărutări acest zbor de pescăruşi.

Când se alăturase în sfârşit celor ce-i aşteptau, plini de nelinişte, domnul de Pradon, exasperat, îi spusese fiicei s:» le:

— Dumnezeule! e o neghiobie ce-ai făcut!

Ea îi răspunse cu convingere:

— Nu, pentru că am reuşit. Nimic din ceea ce reuşeşte nu-i prostie, tată!

El ridică din umeri şi coborâră. Se opriră din nou la paznic, să cumpere fotografii, şi când reveniră la hotel era aproape ora cinci. Patroana îi sfătui să facă o scurtă plimbare pe nisip, spre larg, ca să admire Muntele dinspre mare, de unde, zicea ea, avea cea mai splendidă privelişte.

Deşi obosit, întregul grup pomi din nou, ocoli zidurile de apărare şi se îndepărtară puţin, înaintând pe duna nesigură, moale, sub aspectul ferm în aparenţă, unde piciorul, o dată pus pe frumosul covor galben, întins sub el, se cufunda pe neaşteptate până la gleznă în nămolul

înşelător şi auriu.

Din acea parte, Mănăstirea, pierzându-şi deodată înfăţişarea de catedrală a mării, cu care uimea din depărtare continentul, lua, ca să ameninţe oceanul, un aspect războinic de castel feudal, ce se datora marelui său zid crenelat, străpuns de ambrazuri pitoreşti şi susţinut de contraforturi gigantice, a căror zidărie de ciclopi făcea corp comun cu temelia ciudatului munte. Dar pe doamna de Burne şi pe André Mariolle nu-i mai preocupau toate astea. Nu se gândeau decât la ei înşişi, prinşi în plasa pe care şi-o întinseseră unul altuia, izolaţi în acea închisoare în care nu mai ştii nimic de restul lumii, în care nu mai vezi nimic altceva decât o singură fiinţă.

Când se aşezară în faţa farfuriilor pline, sub lumina veselă a lămpilor, părură că se trezesc şi simţiră că totuşi le era foame.

Rămaseră multă vreme la masă şi, când cina luă sfârşit, plăcerea conversaţiei îi făcu să uite de clarul de lună. Nimeni, de altfel, nu mai avea chef să iasă şi nimeni nu pomeni despre asta. Luna plină n-avea decât să dea reflexe de moar cu sclipiri poetice micilor valuri ale fluxului alunecând deja peste nisipuri, cu zgomotul caracteristic de apă ce curge imperceptibil şi terifiant; putea să lumineze sinuoasele ziduri de apărare din jurul Muntelui şi umbra romantică a clopotniţelor Mănăstirii în decorul fără seamăn al golfului nesfârşit — ei nu aveau chef să vadă nimic!

Nu era nici măcar ora zece când doamna Valsaci, toropită de somn, propuse să se meargă la culcare. Şi această propunere a fost acceptată fără cea mai mică împotrivire. După ce-şi urară cu multă afecţiune noapte bună, se duse fiecare în camera sa.

André Mariolle ştia bine că nu va putea dormi; aprinse cele două lumânări de pe şemineu, deschise fereastra şi privi în noapte.

Se simţea sfârşit, torturat de o zadarnică speranţă. O

ştia acolo, în preajmă, despărţită de el numai prin două uşi, şi era aproape tot la fel de imposibil să o întâlnească cum i-ar fi fost de imposibil să oprească acest talaz al mării acoperind întinderi întregi. Simţea nevoia să urle şi nervii îi erau încordaţi de aşteptarea neliniştită şi inutilă, încât se întreba ce va face nemaiputând suporta singurătatea acestei seri de fericire stearpă.

Încetul cu încetul, în hotel şi pe unica străduţă întortocheată a aşezării se stinseră toate zgomotele. Mariolle rămase în continuare la fereastră, sprijinit în coate, conştient doar de trecerea timpului, privind suprafaţa argintată a mareei şi amânând mereu ora culcării, ca şi când ar fi presimţit nu se ştie ce fericire providenţială.

Deodată i se păru că o mină atingea clanţa uşii. Se întoarse cu o mişcare bruscă. Uşa se deschidea încet. O femeie, având capul acoperit de o dantelă albă şi înveşmântată într-unul din acele capoate largi care par făcute din mătase, puf şi zăpadă, îşi făcu apariţia. Ea închise cu grijă uşa în urma ei; apoi, ca şi când nu l-ar fi văzut» în picioare, în cadrul luminos al ferestrei, împietrit de bucurie, se îndreptă direct spre şemineu şi stinse cele două luminări.

II

A doua zi, de dimineaţă, urmau să se întâlnească în faţa hotelului pentru a-şi lua rămas bun. André Mariolle coborâse primul şi aştepta, cu un sentiment sfâşietor de nelinişte şi de fericire, ca ea să-şi facă apariţia. Cum va proceda? Cum va fi? Ce se va întâmpla cu ei? în ce aventură fericită sau cumplită intrase? Putea să facă din el tot ce va dori, un obsedat asemeni fumătorilor de opium sau un martir, după cum îi va fi voia. Mergea pe lângă cele două trăsuri, pentru că se despărţeau, el întorcându-se la Avranches.

Când o va reîntâlni? îşi va scurta vizita la rude sau îşi va amâna întoarcerea? Şi îi era cumplit de frică de prima ei privire şi de primele ei cuvinte, căci nu o văzuse şi nu-şi mai spuseseră aproape nimic în timpul scurtei lor îmbrăţişări din noaptea trecută. I se oferise hotărâtă, dar cu o rezervă pudică, fără să întârzie, fără să găsească plăcere în mângâierile lui; apoi plecase, cu paşi uşori, murmurând: „Pe mâine, dragul meu!”

Lui André Mariolle îi rămăsese din această grăbită şi ciudată întâlnire uşoara decepţie a bărbatului care n-a putut culege toate roadele iubirii pe care le credea pârguite şi, în acelaşi timp, beţia triumfului, speranţa, aproape certitudinea că va învinge în curând şi ultimele ei reţineri.

Îi auzi glasul şi tresări. Michele vorbea tare, enervată desigur de vreo dorinţă a tatălui ei, şi, când el o zări pe ultimele trepte ale scării, avea în colţul gurii un mic rictus de mânie. Care lăsa să i se vadă nerăbdarea.

Mariolle făcu doi paşi; ea îl văzu şi începu să surâdă. În privirea ei, ce se calmase dintr-o dată, trecu o undă de mulţumire care i se răspândi pe tot chipul. Apoi, în mâna întinsă brusc cu afecţiune, el găsi confirmarea darului care i-l făcuse, fără constrângere şi fără regret.

— Deci ne despărţim? i se adresă ea.

— Vai!, doamnă, sufăr din această cauză mai mult decât pot s-o arăt.

Ea şopti:

— Nu va fi pentru mult timp.

Cum domnul de Pradon se apropia de ei, ea adăugă încet:

— Spune că vei face o plimbare de vreo zece zile prin Bretania, dar nu te duce.

Doamna de Valsaci, foarte impresionată, veni în fugă:

— Ce-mi spune tatăl tău? că vrei să pleci poimâine? Dar trebuie să rămâi cel puţin până lunea viitoare.

Doamna de Burne răspunse puţin posomorită:

— Tata este un nepriceput care nu ştie să ţină un secret. Marea, ca în fiecare an, îmi dă nişte dureri de cap foarte neplăcute şi într-adevăr am adus vorba de plecare ca să nu fiu nevoită să mă îngrijesc după aceea o lună de zile. Dar nu este deloc momentul să ne ocupăm de toate astea.

Birjarul lui Mariolle îl grăbea să urce în trăsură ca să nu piardă trenul de Pontorson.

Doamna de Burne îl întrebă:

— Şi dumneata, când te întorci la Paris?

El se făcu că ezită:

— Nu prea ştiu, vreau să vizitez Saint-Malo, Brest, Douarrenez, golful Trepasses, capul Raz, Audierne, Penmarch, Morbihan, în sfârşit toată această peninsulă celebră a ţinutului breton. Asta îmi va lua desigur…

După o tăcere plină de calcule fictive, el zise exagerând:

— Cincisprezece sau douăzeci de zile.

— E mult, reluă ea râzând. Dacă voi mai fi bolnavă de nervi ca în noaptea asta, eu mă voi întoarce înainte de două zile.

Sufocat de emoţie, lui îi veni să strige: Mulţumesc! Se mulţumi să-i sărute cu un sărut de îndrăgostit mâna pe care i-o întindea pentru ultima dată.

Şi, după o mie de complimente, mulţumiri şi afirmaţii de simpatie, schimbate cu familia Valsaci şi cu domnul de Pradon, liniştit într-o oarecare măsură de vestea acestei călătorii, se urcă în trăsură şi se îndepărtă privind înapoi, spre ea.

El se întoarse la Paris fără să se oprească şi fără să vadă nimic tot drumul. Noaptea, ghemuit într-un colţ al compartimentului, cu ochii pe jumătate închişi, cu braţele încrucişate, cu sufletul cufundat în amintiri, nu se gândea decât la visul său realizat. Din prima clipă după ce ajunsese acasă, în tihna bibliotecii, unde stătea de obicei, unde lucra, unde scria, unde aproape întotdeauna se simţea liniştit, în vecinătatea prietenoasă a cărţilor, a pianului şi a viorii, începu pentru el acel chin continuu al nerăbdării care tulbură ca o febră inimile nesăţioase. Uimit că nu-l interesa nimic, că nu putea face nimic, că preocupările sale obişnuite, lectura şi muzica, cu care îşi petrecea momentele de singurătate, erau insuficiente pentru a-i stăpâni mintea şi trupul, se întreba ce va face pentru a-şi potoli acest nou zbucium. I se părea că simte nevoia să iasă, să se plimbe, să se mişte, o nevoie fizică inexplicabilă, inoculată în trup de agitaţia gândurilor, reprezentând pur şi simplu o dorinţă instinctivă şi neostenită de a căuta şi de a regăsi fiinţa dorită.

Îşi puse pardesiul, îşi luă pălăria, deschise uşa şi, coborând scara, se întrebă: „Unde să mă duc?” Atunci îi veni o idee la care nu se gândise până în acel moment. Ca să adăpostească întâlnirile lor avea nevoie de o locuinţă secretă, discretă şi plăcută.

Căută, merse, străbătu bulevarde după bulevarde,

străzi după străzi, examină cu nelinişte portarii cu zâmbete serviabile, proprietăresele cu figuri suspecte, apartamentele cu tapiserii îndoielnice şi spre seară se întoarse acasă descurajat. A doua zi la ora nouă, începu din nou să caute şi sfârşi prin a descoperi, la sfârşitul zilei, într-o străduţă din Auteuil, la capătul unei grădini cu trei ieşiri, o căsuţă singuratică pe care un tapiţer din vecini îi promise să o mobileze în două zile. El alese stofele, pretinse mobile simple, din lemn de pin lăcuit şi covoare foarte moi. Grădina era păzită de un brutar care locuia în apropierea uneia dintre ieşiri. Aranjă cu soţia acestui negustor să se ocupe de toate îngrijirile necesare locuinţei. Un grădinar din cartier se obligă să umple răzoarele cu flori.

Fu reţinut acolo până la ora opt seara de toate măsurile pe care a trebuit să le ia şi când se întoarse acasă, doborât de oboseală, văzu, cu emoţie, un mesaj pe birou. Îl deschise;

„Voi fi acasă mâine seară, scria ea. Vei primi instrucţiuni.

Michele”.

El nu-i scrisese încă, de frică să nu i se rătăcească scrisoarea, pentru că ea urma să plece din Avranches. Imediat după cină se aşeză la masă ca să-i scrie tot ce avea pe suflet. I-a fost foarte greu şi i-a luat mult timp pentru că toate expresiile, frazele şi chiar ideile i se păreau lipsite de forţă, mediocre, ridicole, incapabile să exprime o atât de delicată şi înflăcărată stare de fericire.

Scrisoarea pe care o primi a doua zi de la ea, când se sculă, îi confirma reîntoarcerea ei chiar în seara aceea şi îl ruga să nu se întâlnească cu nimeni câteva zile ca să se creadă că era într-adevăr plecat în călătorie. Îl invită, de asemenea, a doua zi la o plimbare, pe la ora zece dimineaţa, pe terasa grădinii Tuilleries, care domină Sena.

Ajunse acolo cu o oră mai devreme şi hoinări prin

marea grădină traversată numai de trecătorii matinali, funcţionari întârziaţi ce se îndreptau spre ministerele de pe malul stâng al Senei, slujbaşi, lucrători de tot felul. Savura o plăcere aparte privindu-i pe aceşti oameni cu pasul grăbit pe care nevoia pâinii de fiecare zi îi împingea spre munci abrutizate şi, comparându-se cu ei, în acel moment în care îşi aştepta iubita, una dintre alesele înaltei societăţi, se simţea o persoană norocoasă, privilegiată, în afara luptei, încât îi venea să mulţumească cerului albastru pentru că Providenţa nu era pentru el decât o alternanţă de senin şi de înnorări, datorată Hazardului, stăpân perfid al vremurilor şi al oamenilor.

Câteva minute înainte de ora zece, urcă pe terasă şi pândi sosirea ei.

„Va întârzia!” se gândi el. De abia auzise orologiul unui monument învecinat bătând ora zece, când crezu că o zăreşte în depărtare, traversând grădina cu paşi repezi, ca o lucrătoare grăbită, care se îndreaptă spre magazinul ei. Ezită. „Oare e chiar ea?” îi recunoscu mersul, dar se miră de înfăţişarea ei schimbată, atât de modestă, într-o rochie simplă, închisă la culoare. Venea drept către scara care urca spre terasă, ca şi când ar fi cunoscut drumul de multă vreme.

„Ia te uită! îşi zise, se pare că îi place acest loc şi că se plimbă pe aici câteodată”. O privi ridicându-şi rochia ca să pună piciorul pe prima treaptă de piatră, apoi urcându-le şi pe celelalte în grabă şi, cum el i *se* repezi în întâmpinare, ea i se adresă cu un surâs cordial, ce ascundea o umbră de nelinişte:

— Eşti foarte imprudent. Nu trebuie să fii văzut astfel! Te-am observat încă din strada Rivoli... Vino să ne aşezăm pe o bancă, acolo, jos, în spatele serei de portocali. Acolo să mă aştepţi data viitoare.

El nu se putu stăpâni să nu întrebe:

— Aşadar, vii des pe aici?

— Da, îmi place mult acest loc şi, cum prefer să mă

plimb dimineaţa, vin să fac puţină mişcare admirând peisajul acesta atât de frumos. Şi apoi aici nu întâlneşti pe nimeni niciodată, pe când în Pădure lucru ăsta e imposibil. Dar să nu dezvăluim nimănui acest secret.

El râse:

— Voi avea grijă!

Luându-i, discret mâna mică ascunsă între cutele hainei, el suspină:

— Cât de mult te iubesc. Sunt bolnav de atâta aşteptare. Ai primit scrisoarea mea?

— Da, mulţumesc, am fost foarte impresionată.

— Aşadar nu eşti supărată pe mine?

— Nu. De ce aş fi? Eşti foarte drăguţ.

El căuta cuvinte fierbinţi, vibrând de recunoştinţă şi emoţie. Negăsindu-le, şi prea tulburat ca să poată să le aleagă, repetă:

— Cât de mult te iubesc!

Ea îi spuse:

— Te-am făcut să vii aici din pricina apei şi a vapoarelor. Nu-i chiar ca acolo, pe malul mării; totuşi nu este urât.

Se aşezară pe o bancă, lângă balustrada de piatră care se întindea de-a lungul fluviului, aproape singuri, ascunşi privirilor din toate părţile. Doi grădinari şi trei guvernante erau la ora aceea singurele fiinţe de pe întreaga terasă.

Trăsurile treceau pe chei, la picioarele lor, fără ca ei să le vadă. Paşi răsunau pe trotuarul din apropiere şi, negăsind încă ce să-şi spună, priveau împreună acest frumos peisaj parizian care se întinde de la insula Saint-Louis şi turnurile Catedralei Notre-Dame până la dealurile din Meudon. Ea repetă:

— Totuşi, şi aici e frumos.

Brusc, el fu cuprins de amintirea înflăcărată a călătoriei lor spre înălţimi, până în vârful turnului Mănăstirii şi mistuit de nostalgia emoţiei trecute, zise:

— O! Doamnă, îţi aminteşti de drumul nostru spre

înălţimi, pe „Calea Nebunilor”?

— Da. Dar mi-e puţin teamă acum când mă gândesc, de departe. Dumnezeule! Ce ameţeală m-ar cuprinde dacă ar trebui s-o iau de la capăt! Eram complet îmbătată de aerul tare, de soare, de mare. Priveşte însă, dragul meu, cât e de frumos şi ceea ce avem în faţa noastră. Mie îmi place foarte mult Parisul.

Fu surprins, având presimţirea tulbure că acea trăire ce se născuse în ea acolo, departe, nu mai exista acum. Murmură:

— Ce importanţă are locul, dacă sunt cu tine.

Ea îi strânse mina fără să-i răspundă. Atunci, cum această strângere de mână îl făcea fericit, îi aducea mai multă bucurie decât orice vorbe de dragoste, uşurându-şi inima de stânjeneala care-l apăsase, el putu în fine să-i vorbească.

Îi declară încet, în cuvinte aproape solemne, că îi dăruia pentru totdeauna viaţa lui.

Recunoscătoare, dar formată în spiritul suspicios al vremii sale şi stăpânită mai curând de un muşcător spirit ironic, ea surâse răspunzându-i:

— Nu te angaja pentru atâta amar de vreme!

El se întoarse cu totul spre ea şi privind-o în adâncul ochilor, cu acea privire pătrunzătoare care seamănă aproape cu o atingere, îi repetă totul mai pe larg, mai poetic. Tot ce-i scrisese în atâtea scrisori exaltate îi spunea acum cu o asemenea patimă şi convingere, încât ea îl asculta ameţită. Îşi simţea întreaga făptură mângâiată de aceste cuvinte de adoraţie mai mult ca niciodată până atunci.

Când el tăcu, ea îi răspunse simplu:

— Şi eu te iubesc mult!

Se ţineau de mână la fel ca adolescenţii care merg unul lângă altul pe drumurile de ţară şi priveau cu ochi pierduţi vaporaşele cu aburi alunecând pe apă. Erau singuri în Paris, în zgomotul nedefinit, imens, apropiat, şi

îndepărtat, care plutea deasupra lor în acest oraş în care pulsa viaţa întregii lumi, mai singuri decât fuseseră în vârful acelui turn ce domina văzduhul, şi timp de câteva clipe uitară cu totul că mai exista şi altceva pe pământ în afara lor.

Ea reveni prima la realitatea timpului care se scurge.

— Vrei să ne revedem mâine tot aici? îl întrebă.

El se gândi câteva secunde şi, tulburat de ceea ce dorea să-i ceară, răspunse:

— Da... da... desigur... Dar... n-o să ne vedem niciodată în altă parte? E un loc singuratic... Totuşi... oricine ar putea veni aici.

Ea ezită.

— E-adevărat... Totuşi, cincisprezece zile n-ar trebui să te întâlneşti cu nimeni pentru ca lumea să te creadă plecat în călătorie. Va fi foarte amuzant şi foarte misterios să ne întâlnim fără să se ştie că eşti la Paris. Dar eu nu te pot primi acum la mine. Aşa că... nu văd cum...

El simţi că roşeşte şi spuse:

— Nici eu nu pot să te rog să vii la mine. Nu există alte posibilităţi, alte locuri?

Fiind o femeie practică, logică, lipsită de falsă pudoare, ea nu fu nici surprinsă, nici şocată.

— Desigur, zise. Numai că trebuie timp să ne gândim. E

— M-am gândit.

— Deja?

— Da, doamnă.

— Ei bine?

— Ştii strada Vieux-Champs din Auteuil?

— Nu.

— Dă în strada Tournemine şi în strada Jean-de-Saulege.

— Mai departe!

Pe această stradă, sau mai bine-zis pe această străduţă, se află o grădină; în această grădină se găseşte o căsuţă care are ieşiri în celelalte două străzi pe care le-

am numit.

— Mai departe!

— Această căsuţă te aşteaptă.

Ea căzu pe gânduri, apoi, continuând să rămână netulburată, îi mai pusese, din prudenţă feminină, două-trei întrebări. El îi dădu explicaţii, se pare mulţumitoare, căci ea îi şopti ridicându-se:

— Ei bine! voi veni mâine.

— La ce oră?

— La trei.

— Te voi aştepta în spatele porţii, la numărul 7. Nu uita. Este de ajuns să baţi uşor.

— Bine. La revedere, dragul meu, pe mâine.

— Pe mâine. La revedere. Mulţumesc. Te ador.

Se ridicară.

— Nu mă însoţi, îi spuse ea; rămâi aici zece minute, apoi du-te spre chei.

— La revedere.

— La revedere.

Se îndepărtă atât. De repede, părând atât de ştearsă, de modestă, de grăbită, încât într-adevăr semăna foarte bine cu una dintre acele delicate şi harnice fiice ale

Parisului care se grăbesc dimineaţa pe străzi îndreptându-se spre treburile lor de femei cumsecade.

Mariolle se duse la Auteuil, chinuit de teama că locuinţa nu va fi gata a doua zi.

O găsi însă plină de muncitori. Pereţii erau tapisaţi, covoarele întinse pe parchet. Peste tot se ciocănea, se băteau cuie, se spăla. În grădina destul de mare şi plăcută, rămăşiţă dintr-un vechi parc, având câţiva arbori înalţi şi bătrâni, boschete dese, imitând o pădure, două luminişuri verzi, două gazoane şi poteci ce şerpuiau printre flori, grădinarul din vecini plantase deja trandafiri, garoafe, muşcate, rezedă şi vreo douăzeci de alte soiuri din acele plante a căror înflorire este grăbită sau întârziată prin îngrijiri atente, putându-se astfel

transforma într-o singură zi un pământ necultivat într-o pajişte înflorită.

Mariolle era vesel ca şi când ar fi repurtat un nou succes în faţa ei şi, obţinând promisiunea fermă a tapiţerului că a doua zi, înainte de amiază, toate mobilele vor fi la locul lor, se duse prin diferite magazine ca să cumpere bibelouri, pentru a înfrumuseţa interiorul acestei locuinţe. Alese pentru pereţi câteva dintre acele admirabile reproduceri ce se fac astăzi după tablouri celebre, obiecte din faianţă de Deck pentru şemineuri şi mese şi alte câteva mărunţişuri pe care femeilor le place întotdeauna să le aibă la îndemână.

Cheltui în acea zi venitul său pe două luni şi făcu asta cu o mare satisfacţie, gândindu-se că de zece ani economisise mereu, un fapt ce-i permitea acum să risipească în stil mare.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, se reîntoarse, supraveghe sosirea mobilelor, aranjarea lor, agăţă el însuşi tablourile, urcă pe scări, arse parfumuri, le pulverizã pe tapete, le răspândi pe covoare. În înfrigurarea lui, în paroxismul încântării ce-i cuprinsese întreaga fiinţă, avea impresia că face lucrul cel mai amuzant, cel mai plăcut pe care îl făcuse vreodată. Din minut în minut se uita la ceas, calculând cât timp îl mai despărţea încă de momentul în care urma ea să sosească şi grăbea muncitorii, se agita să găsească soluţii mai bune, să aranjeze şi fă aşeze obiectele în locurile cele mai potrivite.

Din prudenţă, expedie pe toată lumea cu două ore mai devreme şi apoi, în liniştea acestei căsuţe unde aştepta cea mai mare fericire la care sperase vreodată, singur cu visul său, într-un continuu du-te vino între cameră şi salon, vorbind singur, dând frâu imaginaţiei, aiurind, în timp ce acele ceasornicului parcurgeau încet ultimul tur pe cadran, gusta dinainte cea mai înnebunitoare plăcere a iubirii pe care o va resimţi vreodată.

Ieşi apoi în grădină. Razele soarelui cădeau pe iarbă,

printre frunze, luminând încântător mai ales un rond de trandafiri. Chiar şi cerul consimţea să înfrumuseţeze această întâlnire. Se aşează apoi la pândă în spatele porţii pe care o întredeschidea din când în când, de teamă ca ea nu cumva să greşească.

Bătu ora trei, bătaie repetată imediat de zece alte ceasuri de la mănăstiri sau de la fabrici. O aştepta acum, cu ceasul în mână şi tresări tulburat când două mici ciocănituri, uşoare, se auziră în lemnul de care îşi lipise urechea, căci nu remarcase niciun zgomot de paşi pe străduţă.

Deschise; era ea! Se uită în jur, surprinsă. Examină mai întâi, cu o privire cercetătoare, casele cele mai apropiate şi se linişti; desigur, nu cunoştea pe nimeni printre burghezii modeşti care locuiau probabil acolo. Privi atent grădina, cu o curiozitate mulţumită şi, în fine, scoţându-şi mănuşile îşi întinse mâinile spre gura iubitului ei, apoi îl luă de braţ.

Repeta la fiecare pas:

— Dumnezeule! cât e de frumos! cât este de neaşteptat şi de încântător!

Zărind rondul de trandafiri, luminat de soare printr-o deschizătură de crengi, ea strigă:

— Dar este o feerie, dragul meu!

Culese un trandafir, îl sărută şi-l prinse la corsaj. Pe urmă intrară în casă; părea atât de mulţumită, încât lui Mariolle îi venea să îngenuncheze în faţa ei, deşi în fundul inimii simţea că ar fi trebuit poate să se ocupe mai mult de el şi mai puţin de locuinţă. Privea în jurul ei, agitată de o plăcere de copil care găseşte şi mânuieşte o jucărie nouă şi, ne tulburată în acest frumos mormânt al virtuţii ei de femeie, îi aprecia eleganţa cu o satisfacţie de cunoscătoare ale cărei gusturi sunt măgulite. În timp ce venea îi fusese teamă că va găsi o locuinţă banală, cu tapetul uzat, murdărită de alte întâlniri. Totul, dimpotrivă, era nou, neprevăzut, cochet, făcut anume pentru ea şi

costase probabil destul de scump. Acest om era într-adevăr perfect.

Întorcându-se spre el, îşi ridică braţele cu un gest încântător de chemare şi se sărutară într-una din acele îmbrăţişări, cu ochii închişi, care dau ciudata senzaţie a fericirii şi a contopirii în neant.

Avură, în tăcerea de nepătruns a acestui refugiu, trei ore de priviri, de îmbrăţişări, de sărutări care, în sfârşit, pentru André Mariolle, contopeau beţia simţurilor cu cea a sufletului.

Înainte de a se despărţi, făcură un ocol prin grădină şi se aşezară într-unul din luminişurile verzi, unde nu puteau fi zăriţi de nicăieri. André, plin de entuziasm, îi vorbea ca unui idol care tocmai coborâse pentru el de pe piedestalul său sacru şi ea îl asculta cuprinsă de o moleşeală pe care el o văzuse adesea reflectându-se în ochii ei după vizitele prea lungi, care o istoveau. Rămânea totuşi plină de afecţiune, cu chipul luminat de un surâs tandru, puţin forţat şi, ţinându-l de mână, îl strângea tot timpul, aproape fără să-şi dea seama.

Probabil că nici nu-l asculta, căci îl întrerupse în mijlocul unei fraze ca să-i spună:

— Trebuie să plec neapărat. La ora şase trebuie să fiu la marchiza de Bratiane şi am să ajung foarte târziu.

O conduse încet până la uşa pe care i-o deschisese la venire. Se sărutară şi, după o privire furişă pe stradă, plecă strecurându-se pe lângă zid.

De îndată ce rămase singur, Mariolle simţi acel gol neaşteptat ce urmează îmbrăţişărilor, pe care îl lasă iubita plecată, şi ciudata sfâşiere a inimii provocată de fuga paşilor ce se îndepărtează. I se părea că e părăsit şi singur, ca şi cum nu i-ar fi rămas nimic de la ea; şi începu să se plimbe pe aleile presărate cu nisip, meditând la eterna contradicţie dintre speranţă şi realitate.

Rămase acolo până seara, regăsindu-şi încetul cu încetul calmul, dăruindu-se iubitei, de departe, mai mult

decât se abandonase ea braţelor lui; apoi reveni acasă, cină, fără să observe ce mănâncă, şi începu să-i. Scrie.

Ziua următoare i se păru lungă, iar seara fără sfârşit. Îi scrise din nou. De ce ea nu i-a răspuns nimic, nu i-a transmis nimic? În dimineaţa celei de-a doua zile, primi o scurtă telegramă care îi fixa o nouă întâlnire pentru ziua următoare, la aceeaşi oră. Această mică hârtiuţă albastră îl elibera dintr-o dată de durerea aşteptării pe care începuse s-o resimtă.

Veni, ca şi prima dată, punctuală, tandră şi zâmbitoare; această întâlnire a lor în căsuţa din Auteuil se asemănă întru totul cu cealaltă. Surprins şi uşor tulburat că nu simţea înflorind între ei pasiunea exaltată a cărei apropiere o aşteptase, dar prins de beţia simţurilor, André Mariolle uită treptat visul mângâierilor sperate sub vraja fericirii întrucâtva diferită, a mângâierilor pe care le trăia. Dezmierdările îl legau mai tare de ea cu acea legătură redutabilă, cea mai puternică dintre toate, singura de care nu te poţi elibera niciodată atunci când te-a înlănţuit bine, strângând până la sânge.

Trecură douăzeci de zile, atât de plăcute şi atât de liniştite. I se părea că toate astea nu se vor sfârşi niciodată, că el va rămâne mereu astfel, dispărut pentru toţi şi trăind numai pentru ea şi, în mintea lui înflăcărată, de artist nerealizat, ros mereu de aşteptări, se năştea o speranţă imposibilă, de viaţă discretă, fericită şi tainică.

Ea venea din trei în trei zile, fără împotrivire, atrasă, se pare, atât de plăcerea acestor întâlniri, de farmecul căsuţei devenită o seră de flori rare şi de ineditul acestei legături de dragoste, prea puţin riscantă — deoarece nimeni nu putea s-o urmărească —, dar cu toate astea plină de mister, cât şi de afecţiunea mereu crescândă a iubitului ei.

Apoi, într-o zi, ea îi spuse:

— Acum, dragul meu, trebuie să reapari în lume. Mâine vei veni să-ţi petreci după-amiaza la mine. Am anunţat că

te-ai întors.

El fu dezolat:

— O! de ce aşa de repede?

— Deoarece dacă s-ar afla din întâmplare că eşti la Paris, prezenţa ta ar fi prea ciudată ca să nu nască bănuieli.

Fu nevoit să-i dea dreptate şi făgădui să vină a doua zi la ea. Apoi o întrebă:

— Deci mâine ai zi de primire?

— Da, zise ea. Va avea loc chiar un mic eveniment.

Primi vestea cu neplăcere:

— Ce fel de eveniment?

Ea râse încântată:

— Am obţinut de la Massival, cu preţul celor mai mari linguşeli, să interpreteze la mine *Didona,* poemul său, pe care încă nimeni nu-l cunoaşte, dedicat acelei antice poveşti de dragoste. Doamna de Bratiane, care se considera unica proprietară a lui Massival, este exasperată. De altfel, va fi prezentă şi ea, pentru că ne va cânta. Nu sunt grozavă?

— Vei avea multă lume?

— O, nu, numai câţiva intimi. Îi ştii aproape pe toţi.

— Nu pot fi scutit de această petrecere? Sunt atât de fericit în singurătatea mea!

— O! nu, prietene. Înţelege odată că ţin la tine mai mult decât la oricine altcineva.

El simţi cum îi zvâcneşte inima.

— Mulţumesc, zise, voi veni.

III

— Bună ziua, scumpe domn.

Mariolle observă că nu mai era „dragul meu” de la Auteuil, iar strângerea de mână fusese scurtă, fugitivă, de femeie preocupată, neliniştită, cu multe obligaţii mondene. El intră în salon în timp ce doamna de Burne înainta spre preafrumoasa doamnă Le Prieur, căreia, datorită decolteurilor îndrăzneţe şi a pretenţiilor la forme sculpturale, i se spunea, uşor ironic, „Zeiţa”. Era soţia unui membru al Academiei, secţia de Arheologie şi Litere.

— Ah, Mariolle. Exclamă Lamarthe, de unde ai apărut, dragul meu? Toţi te credeau mort.

— Abia m-am întors dintr-o călătorie.

Şi tocmai îşi povestea impresiile, când romancierul îl întrerupse.

— O cunoşti pe baroana de Frémines?

— Nu, numai din vedere, dar mi s-a vorbit mult de ea. Se zice că e teribil de bizară.

— Arhiducesa detracatelor, dar cu gust, un buchet încântător de modernitate. Vino să te prezint…

Luându-î de braţ, îl trase spre o tânără, comparată mereu cu o păpuşă, o palidă şi fermecătoare păpuşică blondă, născocită şi creată de diavolul însuşi pentru blestemul marilor copii cu barbă! Avea ochii codaţi, înguşti, depărtaţi unul de altul, uşor oblici spre tâmple, ca la chinezi. Privirea lor de smalţ albastru se strecura printre pleoapele leneşe, care rar se deschideau cu totul pentru a recădea mereu, făcute parcă să ascundă misterul acestei făpturi.

Părul, foarte deschis, avea sclipiri cu reflexe argintii de mătase, iar gura delicată, cu buze subţiri, părea desenată de un miniaturist şi cizelată apoi de mâna uşoară a unui bijutier. Vocea avea vibraţii de cristal. Ideile imprevizibile, muşcătoare, cu o turnură caracteristică, necruţătoare şi stranii, de un farmec distrugător, seducţia vicioasă şi nepăsătoare, felul senin de a se complica al acestei tinerele nevropate îi tulburau pe cei ce-o înconjurau, stârnind patimi şi zbuciumuri violente. Era cunoscută în Paris ca fiind cea mai extravagantă dintre mondenele lumii bune, dar şi cea mai spirituală, deşi nimeni nu ştia ce era, ce făcea. Punea stăpânire în special pe bărbaţi cu o forţă căreia nu i te puteai împotrivi. Soţul ei rămânea şi el o enigmă. Afabil şi distins, părea că nu vede nimic. Era orb, nepăsător sau îngăduitor? Poate într-adevăr nici nu era nimic de văzut altceva decât excentricităţile, care, fără îndoială, îl distrau chiar şi pe el. De altfel, era foarte bârfit. Circulau zvonuri pline de răutate, insinuându-se că profita de pe urma viciilor ascunse ale soţiei sale.

Între doamna de Burne şi ea existau relaţii fireşti, de apropiere, dar şi de gelozie feroce, perioade de intimitate, urmate de crize de duşmănie furioasă. Se plăceau, se temeau una de cealaltă, se căutau, la fel ca doi duelişti de profesie care se apreciază, dar care caută reciproc să se omoare.

Baroana de Frémines triumfa în acest moment. Tocmai obţinuse o victorie, o mare victorie, îl cucerise pe Lamarthe; îl luase rivalei sale, îl despărţise şi-l culesese pentru a-l subjuga ostentativ în rândul adoratorilor cunoscuţi deja. Romancierul părea îndrăgostit, intrigat, fermecat şi stupefiat de tot ceea ce descoperise în această creatură neverosimilă şi nu se putea împiedica să nu vorbească tuturor despre ea, fapt ce dăduse deja naştere clevetelilor.

În clipa în care îl prezenta pe Mariolle, privirea doamnei de Burne căzu asupra lui de la celălalt capăt al salonul şi

el zâmbi şoptind la urechea prietenului:

— Priveşte, stăpâna casei e nemulţumită.

André ridică ochii, dar doamna de Burne se întorsese spre Massival, care tocmai îşi făcuse apariţia pe sub draperia ridicată.

Fu urmat aproape imediat de marchiza de Bratiane, ceea ce-l determină pe Lamarthe să exclame:

— la te uită! nu vom avea parte decât de a doua audiţie a *Didonei,* prima trebuie că a avut loc în cupeul marchizei.

Doamna de Frémines adăugă:

— Colecţia prietenei noastre de Burne pierde într-adevăr cele mai frumoase giuvaeruri.

O mânie, un soi de ură împotriva acestei femei, o enervare împotriva acestei lumi, împotriva felului de a fi ăl acestor oameni, a ideilor, a gusturilor, a înclinaţiilor frivole, a desfătărilor lor de paiaţe se trezi deodată în sufletul lui Mariolle. Atunci, profitând de faptul că Lamarthe se aplecase să-i vorbească încet tinerei femei, le întoarse spatele şi se îndepărtă.

Frumoasa doamnă La Prieur era singură, la câţiva paşi în faţa lui. Se duse s-o salute. Aşa cum spunea Lamarthe, ea reprezenta o fază depăşită în mijlocul acestei avangarde. Tânără, înaltă, drăguţă, cu trăsături foarte regulate, cu părul castaniu prin care alunecau nuanţe roşietice, prietenoasă, captivând prin farmecul ei liniştitor şi binevoitor, printr-o cochetărie calmă şi totodată savantă, printr-o mare dorinţă de a plăcea ascunsă sub aparenţele unei afecţiuni sincere şi naturale, ea avea adoratori hotărâţi pe care se ferea să-i expună unor rivalităţi periculoase. Casa ei trecea drept un cerc de intimitate restrânsă, unde, de altminteri, toţi obişnuiţii lăudau la unison meritele soţului.

Ea şi Mariolle începură să discute. Doamna Le Prieur îl aprecia în mod deosebit pe acest bărbat inteligent şi rezervat, despre care se vorbea puţin şi care valora

probabil mai mult decât alţii.

Intrară ultimii invitaţi: corpolentul Fresnel, gâfâind şi ştergându-şi încă o dată, pentru ultima oară, cu batista fruntea-i mereu fierbinte şi lucioasă, filosoful monden Georges de Maltry, apoi baronul de Gravii împreună cu contele de Marantin. Domnul de Pradon făcea, împreună cu fiica sa. Onorurile acestui matineu. El fu plin de atenţii pentru Mariolle, dar acesta, cu inima strânsă, o privea pe doamna de Burne mergând de la unul la altul, ocupându-se de toţi mai mult decât de el. Adevărat că de două ori ea îi aruncase de departe câteva priviri grăbite, care păreau să spună: „Mă gândesc la tine”, dar atât de scurte, încât credea că poate se înşelase în privinţa sensului lor. Şi apoi nu putea să nu vadă că asiduitatea agresivă a lui Lamarthe faţă de doamna de Frémines o enerva pe doamna de Burne. „Nu e aici, gândea el, decât invidia cochetei, gelozia unui critic de artă căruia i s-a furat un bibelou rar.” Totuşi, asta îi trezea suferinţa cu atât mai mult cu cât constata că, în fugă, pe ascuns, ea îi căuta mereu cu privirea, dar că nu se neliniştea deloc văzându-l pe el stând lângă doamna Le Prieur. Desigur pentru că pusese stăpânire pe el, pentru că era sigură de el, pe când celălalt îi scăpa. Dar atunci ce însemna pentru ea această iubire, iubirea lor abia născută, care nu lăsa să supravieţuiască în el niciun alt gând?

Tocmai când domnul de Pradon ceruse să se facă linişte, iar Massival deschisese pianul, de care doamna Bratiane se apropia scoţându-şi mănuşile, căci urma să cânte lamentaţiile Didonei, uşa se deschise încă o dată şi îşi făcu apariţia un tânăr asupra căruia se aţintiră toate privările. Era înalt, zvelt, cu favoriţi frizaţi, cu părul blond, scurt şi buclat, cu o înfăţişare foarte aristocratică. Însăşi doamna Le Prieur păru emoţionată.

— Cine e? o întrebă Mariolle.

— Cum! nu-l cunoaşteţi?

— Nu.

— Contele Rodolphe de Bemhaus.

— Ah! acela care s-a bătut în duel cu Sigismund Fabre?

— Da.

Întâmplarea făcuse vâlvă. Se zvonea că acest conte consilier al ambasadei austriece, diplomat de mare viitor, un Bismarck elegant, auzind la o recepţie oficială un cuvânt jignitor la adresa suveranei sale, se bătuse în duel, peste două zile. Cu persoana care îl pronunţase, un spadasin celebru, şi îl omorâse. După acest duel, care impresionase profund opinia publică, contele de Bemhaus câştigă peste noapte o celebritate a la Sarah Bernhardt, cu deosebirea că numele lui apărea într-un nimb de poezie cavalerească. De altfel, era fermecător, un conlocutor plăcut, de o distincţie deosebită. Lamarthe spunea despre el că este „îmblânzitorul frumoaselor noastre sălbatice”.

Foarte galant, contele se aşează lângă doamna de Burne, iar Massival luă loc în faţa pianului, pe claviatura căruia degetele sale alergară câteva clipe.

Aproape toţi auditorii îşi schimbară locurile, apropiindu-se astfel încât să audă mai bine şi, în acelaşi timp, s-o vadă mai bine pe cântăreaţă. Lamarthe se nimeri din nou lângă Mariolle, umăr ia umăr.

Se lăsă o tăcere de aşteptare, de interes şi respect, apoi compozitorul începu cu o lentă, foarte lentă succesiune de note ce păreau o poveste muzicală. Erau pauze, reluări delicate, serii de mici fraze muzicale, când languroase, când pline de încordare, parcă neliniştite, dar de o originalitate neaşteptată. Mariolle visa. El vedea o femeie, pe regina Cartaginei, în floarea deplinei tinereţi şi a frumuseţii sale, aflată la apogeu, mergând cu paşi mici pe un ţărm scăldat de mare. Ghicea că suferă, că sufletu-i era cuprins de o imensă nefericire; şi el o examină pe doamna de Bratiane.

Nemişcată, palidă sub povara părului negru, care părea muiat în întunericul nopţii, italianca, cu privirea aţintită

înainte, aştepta. Pe chipul ei puţin cam aspru, pe care ochii şi sprâncenele păreau nişte pete, precum şi în întreaga-i făptură de brunetă voinică şi plină de pasiune, era ceva impresionant, una din acele ameninţări ale furtuni care se ghiceşte pe cerul întunecat.

Massival continua să cânte, legănându-şi capul pletos, povestea sfâşietoare pe care o relata pe sonorele clape de fildeş.

Deodată cântăreaţa fu străbătută de un fior; ea întredeschise gura şi lăsă să-i scape o tânguire de nelinişte prelungă şi sfâşietoare. Nu era ţipătul de disperare pe care cântăreţii îl scot pe scenă cu gesturi dramatice, niciunul din acele frumoase suspine de iubire înşelată, care face o sală întreagă să izbucnească în aplauze, ci un strigăt de nedescris, care ţâşnise din trup şi nu din suflet, scos ca un urlet de fiară zdrobită, strigătul femelei trădate. Apoi ea tăcu şi Massival reîncepu, vibrând, mai vioi, mai neliniştit, povestea acelei sărmane regine părăsită de bărbatul iubit.

Atunci, din nou, vocea femeii se făcu auzită. Acum vorbea, povestea despre tortura de nesuportat a singurătăţii, despre setea de nestins după mângâierile <de altă dată şi suferinţa de a şti că iubitul plecase pentru totdeauna.

Vocea ei caldă şi răsunătoare făcea să tresară inimile. Italianca negricioasă, cu păru-i de negură, părea că trăieşte tot ceea ce spunea, că iubeşte sau cel puţin că este în stare să iubească cu o ardoare de neînchipuit. Când tăcu, ochii îi erau plini de lacrimi şi îi şterse încet. Lamarthe, aplecat spre Mariolle, cutremurat cu totul, sub imperiul emoţiei, îi spuse:

— Dumnezeule! ce frumoasă e în această clipă. Dragul meu, este o femeie, singura femeie care se află aici.

Apoi, după ce se gândi puţin, adăugă:

— De fapt, cine ştie? Poate că nu e decât mirajul muzicii, căci nimic nu există într-adevăr decât iluzia! Dar

ce artă pentru a crea iluzii, pe asta la fel ca pe celelalte!

Urmă apoi o mică pauză între prima şi cea de-a doua parte a poemului muzical, iar compozitorul şi interpreta fură felicitaţi călduros. Lamarthe, în special, el atât de capabil să trăiască, să înţeleagă, să fie impresionat deopotrivă de toate formele în care se manifesta frumuseţea, a fost foarte înflăcărat în complimentele sale şi era sincer cu-adevărat. Felul în care îi spuse doamnei de Bratiane ceea ce încercase ascultând-o, fu atât de măgulitor, încât o făcu să roşească uşor şi provocă un sentiment de ciudă celorlalte femei care îl auziseră. Probabil că nu era inconştient de efectul pe care îl produsese. Când se întoarse la locul lui îl observă pe contele Rodolphe de Bemhaus că se aşeza lângă doamna de Frémines. De îndată ea păru că îi face confidenţe şi amândoi zâmbeau ca şi cum această conversaţie intimă i-ar fi încântat şi vrăjit. Mariolle, din ce în ce mai posomorit, stătea în picioare, sprijinit de uşă. Romancierul se duse lângă el. Grăsanul Fresnel, Georges de Maltry, baronul de Gravii şi contele de Marantin o înconjurau pe doamna de Burne, care, în picioare, oferea ceai. Părea încercuită de o coroană de adoratori. Lamarthe îi atrase ironie atenţia prietenului său şi adăugă:

— De altfel, o coroană fără giuvaeruri şi sunt sigur că ar da toate pietroaiele astea de Rhin pentru briliantul ce-i lipseşte.

— Ce briliant, întrebă Mariolle.

— Bemhaus, chipeşul, irezistibilul, incomparabilul Bemhaus, acela în cinstea căruia a fost dată această serbare, pentru care a înfăptuit acest miracol de a-l hotărî pe Massival să cânte aici *Didona* sa florentină.

Deşi neîncrezător, André se simţi sufocat de o mâhnire sfâşietoare.

— Îl cunoaşte de mult? întrebă el.

— O! nu, nu mai mult de zece zile. Dar a făcut sforţări în timpul acestei scurte campanii şi a desfăşurat o tactică

de cuceritoare. Dacă ai fi fost aici te-ai fi distrat grozav.

— Ah! şi de ce?

— L-a întâlnit prima dată la doamna de Frémines. Cinam acolo în seara aceea. Bemhaus e foarte bine primit în această casă, după cum poţi să vezi; e de-ajuns să-l priveşti acum. Şi iată că exact în clipa ce a urmat salutului lor, frumoasa noastră prietenă de Burne a pornit la atac pentru cucerirea acestui austriac. Şi a reuşit, va reuşi, cu toate că micuţa de Frémines îi este mult superioară în viclenie, în nepăsare reală şi poate şi în perversitate. Dar prietena noastră de Burne e mai pricepută în arta cochetăriei, mai femeie, înţelegând prin asta femeia modernă, adică irezistibilă datorită unor artificii de seducţie care înlocuiesc la ea vechiul farmec natural. Şi n-ar trebui să spun artificiu, ci estetică în adevăratul sens al esteticii feminine. În asta constă toată puterea ei. Se cunoaşte uimitor de bine pentru că se place pe ea însăşi mai mult decât orice altceva, şi nu se înşală niciodată în privinţa celui mai bun mijloc de a cuceri un bărbat şi de a se pune în valoare pentru a ne ademeni.

Mariolle protestă:

— Cred că exagerezi, cu mine a fost întotdeauna foarte naturală!

— Pentru că îţi place naturaleţea! De altfel nu vreau s-o vorbesc de rău, o găsesc superioară aproape tuturor semenilor ei. Dar astea nu sunt femei.

Câteva acorduri ale lui Massival le întrerupse conversaţia şi doamna de Bratiane cântă a doua parte a poemului, unde incarnă o adevărată Didonă superb amestec de patimă şi deznădejde senzuală.

Dar Lamarthe nu-şi lua ochii de la doamna de Frémines şi de la contele de Bemhaus, care discutau între patru ochi.

De îndată ce ultima vibraţie a pianului se pierdu în mijlocul aplauzelor, el reluă mânios, ca şi cum ar fi

continuat o discuţie, ca şi când ar fi răspuns vreunui adversar:

— Nu, astea nu sunt femei. Cele mai cinstite dintre ele sunt ca nişte flori fără minte. Cu cât le cunosc mai mult cu atât mai puţin găsesc în ele senzaţia acea de beţie dulce pe care trebuie să ne-o dea o adevărată femeie. Ne ameţesc şi ele, dar exasperându-ne nervii, căci sunt false. Oh, e foarte plăcut să deguşti, dar nu este adevăratul vin de altă dată. Vezi, dragul meu, femeia nu este creată şi născută decât pentru două lucruri, singurele care pot să facă să înmugurească adevăratele, marile, excelentele ei calităţi: iubirea şi maternitatea. Vorbesc ca domnul Prudhomme. Or, cele de aici, nu sunt în stare să iubească şi nu vor să aibă copii; când li se întâmplă asta — din nepricepere — li se pare o nenorocire, apoi o povară. De fapt sunt nişte monştri.

Uimit de tonul violent pe oare-l luase scriitorul şi de căutătura mânioasă ce scânteia în ochii lui, Mariolle îl întrebă:

— Atunci de ce îţi petreci jumătate de viaţă printre fustele lor?

Lamarthe răspunse cu vioiciune:

— De ce? De ce? La naiba, fiindcă mă interesează! Şi apoi... apoi... ai să interzici doctorilor să intre în spital să-şi vadă bolnavii? Femeile astea sunt clinica mea.

Gândul păru să-l calmeze. Adăugă:

— Şi apoi, le ador pentru că azi arată bine. De fapt, nu mai sunt un bărbat, aşa cum nici ele nu sunt femei. Când ajung să fiu aproape îndrăgostit de vreuna, mă distrez să descopăr şi să analizez tot ceea ce mă desparte de ea cu o curiozitate de chimist care se otrăveşte ca să experimenteze veninuri.

După o pauză reluă:

— În acest fel, nu voi fi niciodată îndrăgostit. Intru în joc tot atât de bine ca ele, poate chiar mai mult decât ele, şi asta îmi serveşte pentru cărţile mele, pe când lor nu le

foloseşte la nimic. Ce proaste sunt! Nişte ratate, nişte ratate delicioase care nu ajung, atunci când, în felul lor, sunt înzestrate cu sensibilitate, decât să moară de întristare la bătrâneţe.

Ascultându-l, Mariolle simţea căzând peste el una din acele tristeţi asemănătoare melancoliilor şiroind de apă care întunecă pământul atunci când ploaia nu mai conteneşte. El ştia bine că, în general, scriitorul nu greşea, dar nu putea să admită că avea întru totul dreptate.

Atunci, puţin enervat, continuă discuţia nu atât pentru a lua apărarea femeilor, cât pentru a descoperi în literatura contemporană cauzele nestatorniciei lor dezamăgitoare.

— Pe vremea când romancierii şi poeţii le ridicau în slăvi şi le făceau să viseze, spuse el, femeile căutau şi credeau că pot să găsească în viaţă echivalentul a ceea ce inima lor descoperea în lectură. Astăzi vă încăpăţânaţi să suprimaţi toate aparenţele poetice şi seducătoare, pentru a nu arăta decât realităţile dezamăgitoare. Or, dragul meu, cu cât mai multă dragoste va fi în cărţi, cu atât mai multă iubire va fi în viaţă. Eraţi născocitorii ideali, ele credeau în plăsmuirile voastre. Azi nu mai sunteţi decât evocatorii unei realităţi exacte, şi, datorită vouă, au început să creadă că totul e vulgar.

Lamarthe, pe care îl distrau întotdeauna discuţiile literare, începu să expună o veritabilă dizertaţie, când doamna de Burne se apropie de ei.

Era într-adevăr în una din zilele ei bune, îmbrăcată să-ţi farmece ochii, cu aerul acela mândru şi provocator pe care i-l dădea senzaţia luptei. Se aşează:

— Iată ce-mi place, spuse ea: să surprind doi bărbaţi discutând fără să vorbească de mine. De altfel, voi doi sunteţi singurii interesanţi care pot fi ascultaţi aici. Despre ce discutaţi?

Lamarthe, fără a fi încurcat şi pe un ton de tachinerie

galantă îi dezvălui subiectul discuţiei. Apoi îşi reluă argumentaţia cu o vervă mai accentuată, din dorinţa de a face paradă, ceea ce-i aţâţă în faţa femeilor pe toţi cei însetaţi de glorie.

Motivul acestei discuţii contradictorii o înveseli pe dată şi, ea însăşi întărâtată de acest subiect, luă parte apărând femeile moderne cu multă inteligenţă, fineţe şi pricepere. Câteva fraze, de neînţeles pentru romancier, privind fidelitatea şi ataşamentul de care pot fi în stare chiar cele mai deocheate femei, făcură să bată inimă lui Mariolle, şi când ea îi părăsi pentru a se aşeza lângă doamna de Frémines, care se încăpăţânase să-l păstreze alături de ea pe contele de Bemhaus, Lamarthe şi Mariolle, seduşi de tot ceea ce doamna de Burne le demonstreze ca ştiinţă feminină şi graţie, îşi declară reciproc că era, incontestabil, o femeie încântătoare.

— Priveşte-o, spuse scriitorul.

Era marele duel. Despre ce vorbeau acum austriacul şi cele două femei? Doamna de Burne sosise chiar în clipa în care mult prelungita conversaţie între patru ochi a celor două personaje devenise plictisitoare, chiar dacă partenerii se plăceau, şi ea rupsese această intimitate povestindu-le, cu un aer indignat, tot ceea ce abia auzise din gura lui Lamarthe. Toate acestea ar fi putut să se potrivească şi doamnei de Frémines; rostite de cea mai recentă cucerire a ei, erau repetate în faţa unui bărbat fin şi inteligent. Discuţia se încinse din nou în jurul acestei eterne probleme a dragostei şi stăpâna casei le făcu semn lui Lamarthe şi Mariolle să li se alăture. Apoi, cum glasurile se ridicau, ea îi chemă pe toţi.

— Urmă o conversaţie generală, veselă şi pasionată, în care fiecare îşi spuse cuvântul şi în care doamna de Burne găsi mijlocul de a fi cea mai interesantă şi mai amuzantă, antrenând sentimente, poate superficiale, şi opinii neobişnuite. Căci era cu adevărat într-una din zilele ei de succes, mai plină de viaţă, mai inteligentă şi mai

frumoasă decât fusese vreodată.

IV

De îndată ce André Mariolle o părăsise pe doamna de Burne şi farmecul caustic al prezenţei ei se risipise, el simţi în lăuntrul şi în jurul lui, în trup şi în suflet, în văzduh şi în lumea întreagă un fel de eclipsare a acestei bucurii de a trăi care îl susţinea şi îl însufleţea de câtva timp.

Ce se întâmplase? Nimic, aproape nimic! La sfârşitul recepţiei doamna de Burne fusese fermecătoare cu el, spunându-i prin câteva priviri: „Pentru mine numai tu exişti aici” Şi totuşi, îşi dădea seama că i se dezvăluise că lucruri pe care ar fi preferat să le ignore. Nici asta nu însemna nimic, sau aproape nimic. Rămăsese totuşi stupefiat ca omul care descoperă ceva dubios la mama sau la tatăl său, aflând că în timpul celor douăzeci de zile, a acelor douăzeci de zile pe care le credea, clipă de clipă, închinate în întregime, consacrate de amândoi deopotrivă sentimentului atât de nou şi de viu al iubirii lor înmugurite, ea îşi reluase existenţa dinainte, făcând atâtea vizite, demersuri, proiecte, că reîncepuse acele odioase înfruntări galante, că se războise cu rivalele, urmărise să cucerească bărbaţi, primise cu plăcere complimente şi îşi desfăşurase toate farmecele pentru alţii, nu pentru el.

De pe acum! Făcuse de pe acum toate astea! O, mai târziu n-ar fi fost surprins! Cunoştea lumea, femeile, sentimentele, n-ar fi avut niciodată, fiind destul de inteligent ca să înţeleagă, pretenţii exagerate şi nici nelinişti bănuitoare. Era frumoasă, născută, făcută să

placă, să primească omagii, să audă complimente. Dintre toţi, el fusese cel ales, lui i se dăruise fără înconjur. Ar fi rămas şi de altfel, va rămâne sclavul recunoscător al capriciilor ei şi spectatorul resemnat al existenţei ei de femeie frumoasă. Dar ceva suferea în lăuntrul lui, în acel ascunziş întunecos din adâncul sufletului, unde se refugiază cele mai delicate simţăminte.

Greşea fără îndoială, şi greşise astfel de când se ştia. Trecea prin lume cu prea multă prudenţă în sentimente. Învelişul lui sufletesc era prea delicat. De aici, acel soi de izolare în care trăise de frica atingerilor şi a jignirilor. Greşise, căci supărările izvorăsc aproape întotdeauna din ceea ce nu admitem, din faptul că nu tolerăm ca alţii să aibă o natură mult diferită de a noastră. Ştia asta, observase deseori acest lucru, dar nu mai putea să schimbe vibraţia specifică a fiinţei sale.

Desigur că n-avea nimic ce să-i reproşeze doamnei de Burne, căci dacă în timpul acelor zile de fericire pe care i le dăruise îl ţinuse ascuns, departe de salonul ei, o făcuse pentru a deruta privirile, pentru a înşela supravegherea, în sfârşit, pentru a fi a lui în siguranţă.

De ce atunci această durere din inima sa? Ah! de ce? Pentru că o crezuse în întregime a lui şi acum trebuia să recunoască, faptul că niciodată nu o va putea subjuga nu o va putea avea în întregime pe această femeie care aparţinea prea mult lumii ei.

Ştia, foarte bine de altfel, că viaţa, în întregul ei, este făcută din lucruri relative şi se resemnase, ascuzându-şi nemulţumirea desfătărilor neîndestulătoare sub masca unei sălbăticii voite. De astă dată crezuse că va obţine În sfârşit acel „tot” după care tânjise continuu, pe care-l aşteptase fără încetare, acel „tot” care nu există însă nicăieri.

Seara fusese tristă şi el se consolă de impresia îngrozitoare pe care o încercase căutând să raţioneze.

În pat însă, această impresie, în loc să se şteargă,

deveni tot mai puternică, şi, cum analiza tot ceea ce se petrecea în adâncul lui, căută cele mai neînsemnate cauze ale noilor nelinişti de care era tulburată inima sa. Treceau, se duceau, reveneau precum uşoare răbufniri de vânt rece, amestecând în sentimentul său de iubire o suferinţă încă slabă, îndepărtată, dar neliniştitoare, la fel ca acele vagi nevralgii cauzate de curent, ameninţări tulburi ale bolii cu crize cumplite.

Mai întâi înţelese că era gelos, nu numai ca un îndrăgostit exaltat, ci pur şi simplu ca un mascul. Atâta timp cât n-o revăzuse în mijlocul oamenilor, a cercului ei de obişnuiţi, nu cunoscuse această senzaţie, deşi o prevăzuse întrucâtva; dar închipuindu-şi-o altfel, mult diferită de felul în care se concretizase acum. Regăsindu-şi iubita, despre care credea că se gândeşte numai la el în timpul acelor zile în care se întâlniseră pe ascuns, atât de des, în acea perioadă a primelor îmbrăţişări care ar fi trebuit să fie petrecute în singurătate şi înflăcărare, regăsind-o aşadar, tot ca mai înainte, ba chiar mai mult decât înainte de a i se dărui, amuzată şi pasionată de toate vechile şi uşuraticele cochetării, dedicându-se, risipitoare cu sine, oricărui nou venit, nemailăsând mare lucru din ea însăşi celui preferat, simţi că este gelos, mai mult trupeşte decât sufleteşte. Nu era o senzaţie vagă, ca o febră pe care o simţi că mocneşte în tine, ci una foarte precisă, căci începuse să aibă îndoieli în privinţa ei.

O bănuia înainte de toate instinctiv, datorită acelei senzaţii de neîncredere furişată în sânge mai mult decât în gând, acelei nemulţumiri aproape fizice a bărbatului care nu e sigur de tovarăşa sa. După ce mai întâi se îndoise doar, acum o bănuia.

La urma urmei ce reprezenta el pentru ea? Primul sau al zecelea amant? Era succesorul soţului, domnului de Burne, sau al lui Lamarthe, Massival, Georges de Maltry şi poate predecesorul contelui de Bemhaus? Ce ştia despre ea? Că te fermeca prin frumuseţea ei, că era mai

elegantă decât oricare alta, inteligentă, rafinată, spirituală, dar schimbătoare, plictisindu-se repede, obosită, dezgustată, îndrăgostită de ea însăşi înainte de toate şi nesăţios de cochetă. Avusese unul sau mai mulţi amanţi înaintea lui? Dacă n-ar fi avut, s-ar fi dăruit cu această îndrăzneală nesăbuită? De unde ar fi învăţat cutezanţa de a deschide uşa camerei lui, noaptea, într-un han? în sfârşit, ar fi venit cu atâta uşurinţă în casa de la Auteuil? înainte de a merge acolo pusese numai câteva întrebări de femeie experimentată şi prudentă. El îi răspunsese ca un bărbat precaut, obişnuit cu acest fel de întâlniri şi pe loc ea spusese „da", încrezătoare, sigură, desprinsă probabil de experienţa aventurilor anterioare.

Cu câtă siguranţă discretă bătuse la portiţa în spatele căreia el o aştepta, sfârşit de puteri, cu inima palpitând! Cum intrase, fără vreo emoţie exterioară, preocupată numai să constate dacă nu putea fi recunoscută de cineva de prin casele învecinate. Cum se simţise de îndată la ea acasă, în acea locuinţă dubioasă, închiriată şi mobilata pentru uitările de sine. O femeie, chiar îndrăzneaţă, mai presus de morală, dispreţuind prejudecăţile, şi-ar fi păstrat acest calm pătrunzând, novice, în necunoscutul absolut al celei dintâi întâlniri?

Tulburarea, ezitările, teama instinctivă a paşilor care nu ştiu încotro să se-ndrepte, n-ar fi simţit toate acestea dacă n-ar fi fost cât de cât obişnuită cu escapadele amoroase şi dacă practica unor asemenea lucruri nu i-ar fi tocit deja pudoarea înnăscută?

Înfierbântat de această febră enervantă, de nesuportat, pe care chinurile sufleteşti o stârnesc în căldura aşternutului, Mariolle se frământa, târât prin înlănţuirile bănuielilor sale, ca un om care alunecă pe o pantă. Încerca uneori să-i stăvilească mersul, s-o curme; căuta, găsea, savura argumente corecte şi liniştitoare, dar un sâmbure de teamă rămânea şi creştea în adâncul lui, fără ca el să i se poată opune.

Totuşi, ce putea să-i reproşeze? Nimic altceva decât că nu-i semăna întru totul, că nu înţelegea viaţa la fel ca el, că sensibilitatea inimii ei nu era la unison cu a lui.

A doua zi, îndată ce se trezi, dorinţa de a o revedea, de a-şi întări încrederea în ea, crescu în el ca foamea şi aşteptă momentul potrivit s-o poată vizita din nou.

Văzându-l intrând în salonul unde-şi primea prietenii apropiaţi sau stătea singură făcându-şi corespondenţa, doamna de Burne se îndreptă spre el cu mâinile întinse:

— Ah! bună ziua, scumpe prietene! zise ea, cu o bucurie atât de vie şi atât de sinceră, încât toate gândurile urâte, a căror umbră mai plutea încă în mintea lui, se evaporară în faţa acestei primiri.

Se aşeză lângă ea şi începu imediat să-i vorbească despre felul în care o iubea căci nu mai era la fel ca mai înainte.

Cu gingăşie o făcu să înţeleagă că există pe pământ două feluri de îndrăgostiţi: aceia care se doresc ca nişte nebuni şi a căror înflăcărare scade a doua zi după izbândă şi aceia pe care actul posesiunii îi înrobeşte şi-i face prizonieri, pentru care dragostea carnală se împleteşte cu acele chemări imateriale şi inexprimabile pe care inima unui bărbat le adresează unei femei, dând naştere uriaşei servituţi a dragostei absolute şi chinuitoare.

Chinuitoare, desigur, de-a pururi, oricât de fericit ar fi, căci nimic nu satură, nici chiar în ceasurile cele mai intime, setea după CELALALT, sete pe care, de fapt, o purtăm în noi.

Doamna de Burne îl asculta vrăjită, recunoscătoare, înflăcărându-se la cele auzite, exaltându-se ca la teatru, când un actor îşi joacă rolul cu forţă şi acest rol ne emoţionează, trezind în noi un ecou al propriei noastre existenţe. Era într-adevăr un ecou, ecoul tulburător al pasiunii sincere; dar nu în ea ţipa această pasiune. Cu toate astea se simţea atât de mulţumită de a fi provocat acest sentiment unui bărbat capabil să-l exprime astfel,

unui bărbat care hotărât îi plăcea mult, de care se legase într-adevăr, de care avea din ce în ce mai multă nevoie nu pentru trupul şi carnea ei, ci pentru misteriosul eu feminin atât de flămând de iubire, de omagii, de aservire, atât de mulţumită, încât simţea dorinţa să-l sărute, să-i ofere buzele, să i se dea toată pentru ca el s-o adore tot aşa, mereu.

Îi răspunsese deci fără prefăcătorie şi fără ipocrizie, cu acea iscusinţă cu care sunt înzestrate unele femei, arătându-i că şi el era pe cale să-i câştige inima. Şi în salonul unde, din întâmplare, în ziua aceea nu veni nimeni până seara, ei rămăseseră singuri, vorbind despre acelaşi lucru, mângâindu-se cu cuvinte care aveau pentru sufletul fiecăruia un alt înţeles.

Se aduseseră lămpile când îşi făcu apariţia doamna de Bratiane, Mariolle se retrase, şi cum doamna de Burne îl însoţi în primul salon, el o întrebă:

— Când te voi vedea acolo?

— Vrei vineri?

— Bineînţeles, la ce oră?

— Aceeaşi. La trei.

— Pe vineri. Cu bine. Te ador!

În timpul celor două zile de aşteptare care îl despărţeau de această întâlnire, el descoperi, simţi senzaţia de gol pe care niciodată n-o mai încercase aşa. O singură femeie îi lipsea şi în afara ei nu mai exista nimic. Şi cum această femeie nu era departe, putea fi găsită şi, doar câteva simple convenienţe sociale îl împiedicau s-o întâlnească în fiece moment, chiar să trăiască alături de ea, era exasperat de singurătate, de nesfârşita scurgere a clipelor care trec uneori atât de anevoie, de această totală neputinţă de realizare a unui lucru atât de lesnicios.

Vineri sosi la întâlnire cu trei ore mai devreme, dar îi plăcea să aştepte acolo unde ea urma să vină; îşi alina astfel iritarea după ce suferise deja atâta, aşteptând-o în

gând în locuri în care ea nu va veni niciodată.

Se aşează lângă poartă cu mult înaintea celor trei bătăi ale ceasului, atât de mult dorite, şi atunci când le auzi începu să se înfioare de nerăbdare.

Sună sfertul. Privi cu precauţie de-a lungul străduţei, strecurându-şi capul prin crăpătura porţii. Era pustie de la un capăt la altul. Minutele aveau pentru el o încetineală chinuitoare. Îşi scotea fără încetare ceasul şi când arătătorul indică jumătatea, avu impresia că stătea acolo, în picioare, de o veşnicie. Deodată auzi un zgomot uşor de paşi pe pavaj şi micile ciocănituri în lemnul porţii cu degetele înmănuşate îl făcură să-şi uite neliniştea şi să nu mai simtă decât un imens val de recunoştinţă.

Gâfâind uşor, ea îl întrebă:

— Am întârziat mult?

— Nu prea.

— Închipuie-ţi că era cât pe ce să nu pot veni. Casa era plină şi nu ştiam cum să fac să-i dau afară pe toţi. Spune-mi, stai aici sub numele tău?

— Nu. De ce întrebi?

— Ca să-ţi pot trimite o telegramă în cazul unei piedici de neînlăturat.

— Mă numesc domnul Nicolle.

— Foarte bine, nu voi uita. Dumnezeule, ce plăcut e în grădina asta!

Florile îngrijite, schimbate mereu, înmulţite de grădinarul care vedea că stăpânul plătea foarte mult, fără împotrivire, împestriţau gazonul cu cinci mari pete parfumate.

Oprindu-se în faţa unei bănci aflată lângă un strat de heliotrop ea spuse:

— Să ne aşezăm puţin, am să-ţi povestesc o istorioară foarte nostimă.

Şi îi povesti o bârfă recentă, de care mai era încă impresionată. Se spunea că doamna Massival, o fostă amantă cu care compozitorul se căsătorise, înnebunită de

gelozie, pătrunse la doamna de Bratiane în toiul unei serate, în timp ce marchiza cânta, acompaniată de compozitor, şi făcuse o scenă îngrozitoare de gelozie, de unde furia italiencei, surpriza şi hazul invitaţilor.

Massival, înnebunit, încercă s-o ia, s-o ducă de-acolo pe nevastă-sa, care îl lovea peste faţă, îi smulgea barba şi părul, îl muşca şi îi sfâşia veşmintele. Agăţându-se de el, ea îl imobilizase, în vreme ca Lamarthe şi doi servitori care veniseră auzind zarva, se străduiau să-l smulgă din ghearele şi dinţii acestei furii.

Liniştea nu se restabili decât după plecarea soţilor. De atunci compozitorul nu mai fusese văzut nicăieri, în timp ce romancierul, martor la această scenă, o povestea pretutindeni cu o fantezie spirituală şi amuzantă.

Doamna de Burne era teribil de agitată din această cauză şi atât de preocupată încât nimic n-ar fi putut s-o distragă. Numele lui Massival şi Lamarthe, care reveneau fără încetare pe buzele ei, îl enervară pe Mariolle.

— Acum ai aflat asta?

— Da, abia o oră.

El se gândi cu amărăciune; „Iată pentru ce a întârziat”.

Apoi întrebă:

— Intrăm?

Docilă şi distrată ea şopti:

— Da.

Când, o oră mai târziu, îl părăsi, căci era foarte grăbită, el se reîntoarse în căsuţa singuratecă şi se aşeză pe un taburet, în camera lor. Impresia că nu fusese a lui, de parcă nici n-ar fi venit, lăsase în întreaga-i fiinţă, în suflet, un fel de gol obscur în adâncul căruia privea acum. Nu vedea nimic acolo, nu mai înţelegea nimic. Dacă nu scăpase sărutărilor, ea se eschivase cel puţin, printr-o ciudată absenţă a voinţei de a-i aparţine, în învăluirile tandreţei lui. Nu i se refuzase, nu se derobase. Părea însă că inima ei nu venise împreună cu ea. Rămăsese undeva, foarte departe, hoinărind, distrasă de nimicuri.

A înţeles atunci limpede că o iubea cu adevărat, că o iubea cu simţurile tot atât cât şi cu sufletul, poate chiar mai mult. Decepţia inutilităţii mângâierilor sale îi provoca o frenetică dorinţă să alerge după ea, s-o aducă înapoi, să fie din nou a lui. Dar pentru ce? La ce bun? de vreme ce în ziua aceea interesul acestei minţi nestatornice era în altă parte?

Trebuia să aştepte deci zilele şi orele în care acestei iubite fugare i s-ar fi nărăzit, printre celelalte capricii, capriciul de fi îndrăgostită.

Se întoarse acasă încet, ostenit, cu paşi greoi, cu ochii în pământ, obosit de viaţă. Şi se gândi că nu stabiliseră nicio întâlnire viitoare, nici la ea, nici în altă parte.

V

Până la începutul iernii ea veni aproape regulat la întâlniri. Regulat, dar nu punctual.

În primele trei luni sosi cu întârzieri ce variau între trei sferturi de oră şi două ore. Cum ploile de toamnă îl obligau pe Mariolle să aştepte sub o umbrelă, în spatele porţii grădinii, cu picioarele în noroi, dârdâind, el puse să se construiască aici un fel de mic chioşc de lemn, un vestibul acoperit şi închis, astfel încât să nu mai răcească la fiecare întâlnire. Copacii erau despuiaţi de frunze. În locul trandafirilor şi al tuturor celorlalte plante se desfăşurau acum straturi înalte şi late de crizanteme albe, roz, violet, purpurii şi galbene, care răspândeau în văzduhul umed, încărcat de mireasma melancolică a ploii, peste frunzele veştede, mireasma lor înţepătoare şi parfumată, tristă şi ea, de flori mari, nobile, ale sfârşitului de toamnă. În faţa porţii micii căsuţe, speciile rare, cu nuanţe combinate, hipertrofiate de Artă, formau o mare cruce de Malta în tonuri delicate şi schimbătoare, o invenţie a grădinarului, şi Mariolle nu mai putea să treacă prin faţa acestui strat, unde înfloreau noi şi surprinzătoare varietăţi, fără a simţi o strângere de inimă la gândul că această cruce înflorită pare să indice un mormânt.

Cunoştea acum îndelungile aşteptări în micul chioşc din spatele porţii. Ploaia cădea pe paiele ce acopereau chioşcul, apoi se prelingea de-a lungul despicăturilor dintre scânduri şi, de fiecare dată când stătea în acest templu al Aşteptării, Mariolle reflecta, lua de la capăt

aceleaşi raţionamente, trăia din nou aceleaşi speranţe, aceleaşi nelinişti şi aceleaşi descurajări

Pentru el însemna o luptă neprevăzută, neîncetată, o luptă morală, crâncenă, epuizantă, pentru cucerirea a ceva imperceptibil, a ceva care nici nu exista probabil — tandreţea inimii acestei femei. Cât de ciudate erau întâlnirile lor!

Uneori ea sosea surâzătoare, însufleţită de dorinţa de a flecări, şi se aşeza fără să-şi scoată pălăria, mănuşile, fără să-şi ridice voalul, chiar fără să-l sărute. În acele zile nici nu se gândea măcar să-l sărute! Avea în minte o grămadă de preocupări atrăgătoare, mai captivante decât dorinţa de a-şi oferi sărutul unui îndrăgostit măcinat de o ardoare disperată. El se aşeza alături, cu inima şi buzele pline de cuvinte înflăcărate, care nu mai apucau să fie rostite; o asculta, îi răspundea şi, prefăcându-se foarte interesat de ceea ce îi povestea, încerca să-i ia mâna pe care ea şi-o abandona, fără să-şi dea seama, prieteneşte şi calmă.

Uneori părea mai tandră, mai mult a lui; dar el care o privea cu ochi neliniştiţi, cu ochi pătrunzători, cu ochii iubitului ce nu reuşea s-o cucerească în întregime, înţelegea, ghicea că această afectuozitate relativă se datora faptului că în acele zile mintea ei nu fusese nici tulburată, nici sustrasă de nimeni şi de nimic.

De altfel, întârzierile ei constante îi dovedeau cu cât de puţin zel venea la aceste întâlniri. Te grăbeşti spre ceea ce iubeşti, spre ceea ce-ţi place, spre ceea ce te atrage; dar ajungi întotdeauna prea devreme la cel care nu te mai încântă şi atunci totul serveşte drept pretext să-ţi încetinească şi să-ţi oprească paşii, să întârzie ora întru-câtva neplăcută. O ciudată comparaţie cu el însuşi îi revenea necontenit în minte. Vara, dorinţa de a simţi răcoarea apei îl determina să-şi grăbească toaleta zilnică şi duşul de dimineaţă, în timp ce atunci când era ger, găsea atâtea nimicuri de făcut, înainte de a pleca, încât sosea la baie mereu cu o oră mai târziu decât de obicei.

Întâlnirile de la Auteuil i se păreau doamnei de Burne nişte duşuri făcute iarna.

De altfel, de câtăva vreme, rărea aceste întâlniri, amânându-le pe a doua zi, trimitea mesaje de ultim moment, părea a fi în căutarea unor pretexte pentru a-şi dovedi imposibilitatea de a veni, pe oare el le găsea mereu acceptabile, dar care îl aruncau într-o stare de nelinişte sufletească şi îi provocau o iritare fizică de nesuportat.

Dacă ea ar fi lăsat să transpară răceala sau plictiseala faţă de această pasiune pe care o vedea, o simţea cum creşte mereu, el ar fi fost iritat, apoi supărat, descurajat şi în cel din urmă s-ar fi liniştit. Michele se arăta însă, dimpotrivă, mai ataşată de el ca oricând, mai măgulită de dragostea lui, mai dornică să-l păstreze, fără a răspunde astfel decât prin preferinţe prieteneşti care începură să-i facă geloşi pe toţi ceilalţi admiratori.

I se părea că acasă la ea nu-l vedea niciodată îndeajuns, şi aceeaşi telegramă care îl anunţa pe André că nu poate veni la Auteuil, îl ruga mereu, cu insistenţă, să vină la cină sau să treacă seara o oră pe la ea. Mariolle considerase la început aceste invitaţii ca o răscumpărare, apoi înţelesese că ei îi plăcea mai mult să-l vadă, mai mult decât pe toţi ceilalţi, că avea într-adevăr nevoie de el, de cuvintele lui care-o ridicau în slavă, de privirea lui încărcată de iubire, de afecţiune învăluitoare şi intimă, de mângâierea discretă a prezenţei sale. Avea nevoie de toate astea, aşa precum un idol pentru a deveni un adevărat dumnezeu are nevoie de rugăciuni şi credinţă. În templul gol el nu este decât un lemn sculptat. Dar dacă măcar un singur credincios intră în templu, îl slăveşte, îl imploră prosternat şi geme de patimă, ameţit de credinţa sa, acel idol devine egalul lui Brahma, a lui Allah, sau Iisus, căci orice făptură ce e iubită este un fel de Dumnezeu.

Mai mult decât orice femeie, doamna de Burne se

simţea născută pentru rolul de fetiş, pentru acel rol pe care natura îl dăruieşte femeilor, de a fi slăvite, curtate, de a triumfa în faţa bărbaţilor prin frumuseţe, graţie, farmec şi cochetărie.

Ea era într-adevăr acel soi de zeiţă omenească delicată, orgolioasă, pretenţioasă şi trufaşă, pe care proslăvirea bărbaţilor o face să devină îngâmfată şi să se ridice în slava cerului ca tămâia.

Cu toate astea îşi arăta aproape pe faţă preferinţa ei accentuată pentru Mariolle, fără a se preocupa de ce se va spune, poate cu dorinţa tainică de a-i exaspera şi înflăcăra pe ceilalţi. Nu se mai putea veni la ea fără să nu-l găseşti aici, instalat aproape întotdeauna într-un uriaş fotoliu, pe care Lamarthe îl denumise „loja oficiantului”, şi ea resimţea o plăcere sinceră să rămână singură cu el seri întregi, discutând şi ascultându-l vorbind.

începuse să-i placă această intimitate pe care el i-o revela, contactul permanent cu un spirit agreabil, luminat, instruit, care îi aparţinea şi pe care îl stăpânea tot aşa cum stăpânea micile bibelouri ce lâncezeau pe masa ei. La rându-i puţin câte puţin, în aceste confidenţe pline de tandreţe, care sunt tot atât de plăcut de făcut pe cât sunt de primit, cedase mult din făptura ei, din gândurile, din eul ei tainic. Se simţea alături de el mai liberă, mai sinceră, mai deschisă, mai familiară decât cu ceilalţi, şi pentru asta îl iubea mai mult. Încerca, de asemenea, acea impresie scumpă femeilor, că dau într-adevăr ceva, că-şi încredinţează cuiva toate disponibilităţile, ceea ce nu mai simţise vreodată.

Toate astea însemnau mult pentru ea, pentru el însă era puţin. El aştepta, spera mereu marea predare, definitivă, a fiinţei care-şi încredinţează sufletul mângâierilor sale.

Se părea însă că ea considera mângâierile inutile, stânjenitoare, mai curând neplăcute. Le suporta. Nu fiindcă era insensibilă, dar obosea repede, şi fără îndoială

această oboseală trezea în ea plictisul.

Cele mai uşoare, cele mai neînsemnate dezmierdări păreau că o plictisesc şi o irită. Când, discutând, el îi lua o mână ca să-i sărute degetele, pe care le păstra puţin, unul câte unul, apropiindu-le de buze, cu o uşoară aspiraţie, ca pe nişte bomboane, ea părea mereu dornică să le depărteze de-acolo şi în tot braţul se simţea un tainic efort de retragere.

Când, la sfârşitul vizitelor sale, o săruta lung pe gât, între gulerul rochiei şi părul de aur, căutându-i mireasma corpului de sub pliurile stofei lipită de piele, ea avea mereu o uşoară mişcare de recul, o imperceptibilă retragere.

El simţea aceste lucruri ca pe nişte lovituri de cuţit şi pleca rănit, sângerând continuu în singurătatea iubirii sale. Cum de nu avusese ea nici măcar acea perioada de acomodare pe care o au aproape toate femeile după ce şi-au dăruit trupul fără să le fi silit cineva şi fără să urmărească vreun interes? Adesea această perioadă este scurtă, fiind urmată de plictiseală şi apoi de dezgust. Dar atât de rar se întâmplă să nu existe deloc, nici măcar o oră, o zi! Iubita aceasta făcuse din el nu un amant, ci un fel de asociat inteligent al vieţii ei.

Dar de ce se plângea? Nu se întâmplă la fel şi cu cele care se dăruiesc pe deplin?

Nu se plângea, îi era teamă. Îi era teamă de celălalt, de cel care putea să apară deodată, pe care putea să-l întâlnească într-o bună zi: un bărbat oarecare, artist, om de lume, ofiţer, cabotin, oricine, născut să placă ochilor ei de femeie şi pe care îl va îndrăgi fără niciun alt motiv decât acela că ar face-o să simtă pentru prima oară nevoia imperioasă de iubire.

Era deja gelos pe viitor, aşa cum fusese o clipă pe trecutul ei necunoscut. Toţi prietenii apropiaţi ai tinerei femei începeau să-l pizmuiască. Cleveteau şi făceau chiar în faţa ei aluzii discrete, dar echivoce. Unii îl socoteau

amantul ei. Alţii, potrivit părerii lui Lamarthe, pretindeau că ea se distra, ca întotdeauna, să-l înnebunească pentru a-i sâcâi şi a-i scoate din minţi pe ei şi nimic mai mult. Tatăl ei se nelinişti şi îi făcu observaţii, pe care Michele le primi cu semeţie şi, cu cât vedea crescând în jur rumoarea, cu atât se încăpăţâna să-şi mărturisească deschis preferinţa pentru Mariolle, printr-o ciudată contradicţie cu prudenţa de care dăduse dovadă toată viaţa.

Dar pe el îl nelinişteau întrucâtva aceste suspiciuni. Îi vorbi despre asta.

— Ce-mi pasă! zise ea.

— Cel puţin dacă m-ai iubi cu-adevărat!

— Oare nu te iubesc, dragul meu?

— Da şi nu! Mă iubeşti într-adevăr la tine şi nu mă iubeşti în altă parte. În ce mă priveşte, aş prefera contrariul şi ar fi mai bine şi pentru tine.

Ea începu să râdă, murmurând:

— Faci ce poţi.

El reluă:

— Dacă ai şti ce nelinişti îmi provoacă eforturile cu care încerc să te însufleţesc. Am impresia uneori că vreau să înlănţui nefiinţa, alteori că strâng un sloi care mă îngheaţă, topindu-se în braţele mele.

Ea nu mai răspunse nimic, neplăcându-i, de altfel, acest subiect şi îşi luă acel aer distrat pe care îl avea adesea la Auteuil.

El nu îndrăzni să mai insiste. O privea aşa cum sunt privite obiectele preţioase din muzee, care îi ispitesc atât de mult pe amatori şi care nu pot fi luate acasă.

Zilele, nopţile nu mai erau pentru el decât ore de suferinţă, căci trăia cu această idee fixă, ba încă simţea mai mult decât gândea că este a lui, fără a fi, cucerită şi liberă, supusă şi de nesupus. Trăia în preajma ei, foarte aproape, fără a ajunge până la ea, şi o iubea cu toate poftele nepotolite ale sufletului şi trupului. Se apucă să-i

scrie, aşa cum făcuse la începutul legăturii lor. ©dată învinsese cu cerneala întâia apărare a virtuţii ei, poate tot cu cerneală să poată îndepărta şi această. Ultimă împotrivire. Rărindu-şi puţin vizitele, îi repeta în scrisorile pe care i le scria zilnic zădărnicia eforturilor lui de iubire. Din când în când, atunci când era foarte elocvent, pasionat, înduioşător, ea îi răspundea. Scrisorile ei — datate, elegant, 12 miezul nopţii, ora unu, două sau trei dimineaţa — erau limpezi, hotărâte, bine gândite, devotate, încurajatoare, şi, în acelaşi timp, dezolante. Ea argumenta, punea spirit, chiar fantezie. Îi făcea bine să le recitească, să le găsească pline de adevăruri, inteligente, graţioase, satisfăcându-i vanitatea sa de bărbat, dar nu-i mulţumeau inima.

Nu-l satisfăceau cu nimic mai mult decât sărutările pe care i le dădea în casa de la Auteuil.

Se întreba pentru ce. Şi, căznindu-se să le înveţe pe de rost, sfârşi prin a le cunoaşte atât de bine încât găsi motivul, căci întotdeauna oamenii pot fi intuiţi mai bine după scrisul lor. Cuvântul rostit străluceşte şi înşală pentru că e ajutat de expresia feţei, pentru că îl vezi ieşind de pe buze, iar buzele plac şi ochii fascinează. Dar când sunt scrise, negru pe alb, cuvintele reprezintă sufletul în toată goliciunea lui.

Bărbatul, datorită unor artificii retorice, a îndemânării profesionale, a obişnuinţei de a mânui pana pentru a rezolva toate afacerile vieţii, ajunge adesea să-şi mascheze felul de a fi într-o proză impersonală, utilitară sau literară. Femeia însă, nu scrie niciodată decât pentru a vorbi despre sine şi pune în fiecare cuvânt câte puţin din eul ei. Ea nu cunoscuse vicleniile stilului şi se lăsă cu totul în voia naivităţii exprimării. El îşi aminti scrisorile pe care le citise, aparţinând unor femei celebre. Îi apăreau atât de evident preţioase, spirituale şi sensibile. Ceea ce îl frapa cel mai mult în scrisorile doamnei de Burne era faptul că nu conţineau nicio sensibilitate. Această femeie

raţiona, dar nu simţea. Îşi aminti de alte scrisori. Primise multe. O mică burgheză întâlnită într-o călătorie şi pe care o iubise timp de trei luni, îi scrisese bileţele delicioase şi emoţionante, pline de inedit şi de neprevăzut. Fusese chiar uimit de supleţea, eleganţa colorată şi diversitatea frazei sale. De unde avea acest har? Din faptul că era sensibilă, nimic altceva. Femeia nu şlefuieşte cuvintele, îi vin în minte sub imperiul emoţiei; ea nu răsfoieşte dicţionarele. Când trăieşte foarte intens se exprimă deosebit de exact, fără încâlceli şi fără căutări, potrivit sincerităţii schimbătoare a firii sale.

Tocmai această sinceritate a firii iubitei lui se străduia el s-o înţeleagă din rândurile pe care ea i le scria. Erau amabile şi delicate. Dar cum de nu găsea altceva pentru el? Ah, el, el găsise pentru ea cuvinte adevărate şi arzătoare ca jăratecul!

Când valetul îi aducea corespondenţa, căuta dintr-o ochire scrisul dorit pe plic şi când îl recunoştea, o emoţie involuntară îl năpădea, urmată de bătăi de inimă. Întindea mâna şi lua hârtia. Privea din nou cui îi era adresată şi rupea plicul. Ce avea oare să-i spună? Se va găsi oare cuvântul „a iubi”? Niciodată nu-l scrisese, niciodată nu-l pronunţase fără să nu adauge „mult”. — „Te iubesc mult” — „Te iubesc foarte mult” — „Oare nu te iubesc?” Cunoştea aceste formule care nu spuneau nimic prin adaos. Mai pot exista proprietăţi când eşti îndrăgostit? Se poate judeca dacă iubeşti bine sau rău? A iubi mult e tot una cu a iubi puţin! Iubeşti, pur şi simplu. Nu mai poţi adăuga nimic. Nu mai poţi să-ţi închipui nimic, nu mai poţi spune nimic decât acest cuvânt. Este scurt şi spune tot. El devine trupul, sufletul, viaţa, întreaga fiinţă. Îl simţi, cu simţi căldura sângelui, îl respiri, cum respiri aerul, îl porţi în tine precum raţiunea, căci devine unica raţiune. Nimic nu mai există în afară de el. Nu este un cuvânt, este o stare ce nu poate fi exprimată, reprezentată de câteva litere. Oricât te-ai strădui, nu poţi

să faci nimic, nu vezi nimic, nu încerci nimic, nu-ţi place nimic, nu mai suferi pentru nimic ca înainte. Mariolle devenise prada acestui cuvânt şi ochii săi alunecau peste rânduri căutând destăinuirea unei iubiri asemănătoare cu a lui. Găsea în sfârşit pentru ce să-şi spună: „Mă iubeşte poate”, dar niciodată să exclame: „Mă iubeşte!” Ea continua în scrisori plăcutul şi poeticul roman început la Mont-Saint-Michel. Era o literatură de dragoste, dar nu era dragoste.

Când sfârşea de citit şi recitit, închidea într-un sertar aceste hârtii dragi, care-l aduceau la disperare, şi se aşeza în fotoliul său preferat. Petrecuse aşa multe ceasuri grele.

De câtăva vreme ea răspundea mai rar, desigur obosită puţin să creeze fraze şi să spună aceleaşi lucruri. Trecea, de altfel, printr-o perioadă de efervescenţă mondenă pe care André o presimţise venind cu acel spor al suferinţei pe care îl aduce inimilor îndurerate cea mai mică întâmplare neplăcută.

Era o iarnă plină de petreceri. O beţie de plăceri invadase Parisul, zguduia oraşul în care trăsurile şi cupeele umblau toată noaptea, căutând de-a lungul străzilor, În spatele geamurilor ridicate, apariţii albe de femei în toalete elegante. Se petrecea, nu se vorbea decât de comedii şi de baluri, de matinee şi serate. © epidemie de petreceri câştigase pe neaşteptate toate straturile sociale şi doamna de Burne fu molipsită şi ea.

Debută cu un succes obţinut la baletul de la ambasada austriacă. Contele Bemhaus o prezentase ambasadoarei. Prinţesa de Malten, pe care doamna de Burne o fermecase imediat cu desăvârşire. Deveni în scurt timp o prietenă intimă a prinţesei şi îşi extinse prin ea, cu mare rapiditate, relaţiile în lumea diplomatică şi în pătura cea mai aleasă a aristocraţiei. Graţia, puterea de seducţie, eleganţa, inteligenţa, spiritul ei deosebit o făcură repede să triumfe, să fie la modă şi primi vizitele femeilor cu cele

mai multe titluri de noblețe din Franța.

În fiecare luni un șir de cupee cu blazoane se înșira în lungul trotuarului din strada General-Fay și servitorii se zăpăceau confundând ducesele cu marchizele, contesele cu baronesele, atunci când anunțau la ușa saloanelor răsunătoarele nume.

Toate astea o amețiră. Complimentele, invitațiile, omagiile, sentimentul de a fi devenit una dintre favorite, una dintre alesele pe care Parisul le aclamă, le slăvește, le adoră atâta vreme cât durează entuziasmul; bucuria de a fi atât de răsfățată, admirată, atrasă, căutată pretutindeni, făcu să izbucnească în sufletul ei o puternică criză de snobism.

Cercul ei de artiști căută să se împotrivească și această revoltă determină o înțelegere strânsă între vechii ei prieteni. Chiar și Fresnel fu acceptat printre ei; înregimentat, deveni o forță în această ligă și Mariolle fu conducătorul, căci era cunoscută influența pe care o avea asupra ei și prietenia pe care ea i-o purta.

El o privea însă, luându-și zborul înconjurată de această popularitate măgulitoare și mondenă, așa cum un copil își vede dispărând balonul roșu căruia îi scăpase firul.

I se părea că ea fugise în mijlocul unei mulțimi elegante, pestriță, țopăitoare, departe, foarte departe de acea intensă fericire tainică la care jinduise atâta și deveni gelos pe toată lumea, pe bărbați, femei, lucruri. Ura întreaga viață pe care o ducea ea, toți oamenii pe care îi vedea, toate serbările la care mergea, balurile, muzica, teatrul, căci toate o răpeau puțin câte puțin, îi absorbeau zilele și serile, iar intimitatea lor nu mai avea decât rare ore de tihnă. Suferind îngrozitor de pe urma acestei sălbatice gelozii, aproape se îmbolnăvi și veni la ea cu o figură atât de răvășită, încât doamna de Burne îl întrebă:

— Ce ai? Te-ai schimbat și ai slăbit mult în timpul ăsta.

— Ceea ce am e că te iubesc prea mult, răspunse el.

Ea îi aruncă o privire recunoscătoare.

— Niciodată nu iubeşti prea mult, dragul meu.

— Tocmai tu spui asta?

— Bineînţeles.

— Şi nu înţelegi că sufăr de moarte fiindcă te iubesc în zadar?

— Mai întâi nu mă iubeşti în zadar. Şi apoi, nu se moare din asta. În sfârşit, toţi prietenii noştri sunt geloşi pe tine, ceea ce dovedeşte că, una peste alta, nu te tratez prea rău.

El îi luă mâna:

— Nu mă înţelegi!

— Ba da, te înţeleg foarte bine.

— Auzi chemarea disperată pe care o adresez fără încetare inimii tale?

— Da, o aud.

— Şi?...

— Şi... asta mă mâhneşte mult, pentru că te iubesc enorm.

— Atunci?

— Atunci tu îmi strigi: „Fii asemenea mie: gândeşte, simte şi exprimă-te la fel ca mine”. Dar eu nu pot, sărmane prietene! Sunt ceea ce sunt. Trebuie să mă accepţi aşa cum m-a făcut Dumnezeu, pentru că m-am dăruit ţie şi nu regret, fiindcă nu am nicio dorinţă să-mi iau cuvântul înapoi, fiindcă-mi eşti mai drag dintre toate fiinţele pe care le cunosc.

— Nu mă iubeşti.

— Te iubesc cu toată puterea de a iubi care se află în mine. Oare e vina mea dacă nu e altfel, sau mai mare?

— Dacă aş fi sigur de asta, m-aş mulţumi poate cu atâta.

— Ce înţelegi prin cuvintele astea?

— Înţeleg că te cred în stare să iubeşti cu-adevărat, dar nu mă cred pe mine capabil să-ţi inspir o asemenea dragoste.

— Nu, nu, dragul meu, te înşeli. Eşti pentru mine ceea ce n-a fost nimeni niciodată şi mai mult decât va fi cineva vreodată, aşa cred, cel puţin, cu toată convingerea. Am faţă de tine acest mare merit de a nu minţi, de a nu mă preface că sunt ceea ce doreşti tu, cu toate că multe femei ar proceda altfel. Cunoscându-mi firea, nu te nelinişti, nu te enerva, ai încredere în iubirea mea care îţi aparţine întreagă şi sinceră.

Înţelegând cât de departe erau unul de celălalt, el şopti:

— Ah! ce fel ciudat de a înţelege dragostea şi de a vorbi despre ea! Sunt pentru tine un oarecare, dorit într-adevăr să-l ai adesea pe scaun, alături de tine. Dar pentru mine tu eşti lumea întreagă, nu te cunosc decât pe tine, nu te simt decât pe tine, nu am nevoie decât de tine!

Ea avu un surâs binevoitor şi răspunse:

— Ştiu, ghicesc, înţeleg. Sunt încântată şi îţi spun: Iubeşte-mă mereu aşa, dacă e cu putinţă, căci asta mă face cu adevărat fericită, dar nu mă sili să joc în faţa ta o comedie care m-ar mâhni, care n-ar fi demnă de noi. De câtăva vreme simţeam venind această criză; o resimt cu multă durere, pentru că îţi sunt profund ataşată, dar nu-mi pot plia atât felul de a fi încât să semene cu-al tău. Iamă aşa cum sunt.

El întrebă brusc:

— Te-ai gândit vreodată, ai crezut vreodată că numai o zi, o oră, ai putea să mă iubeşti altfel?

întrebarea o puse în încurcătură şi înainte de a răspunde se gândi câteva clipe:

Aşteptă neliniştit şi reluă:

— Vezi bine, vezi bine că şi tu ai visat altceva...

Ea murmură:

— M-am putut înşela o clipă şi în privinţa mea.

Atunci Mariolle exclamă:

— Ah! câte fineţuri şi psihologie! Nu se judecă astfel elanul inimii.

Ea chibzuia încă, interesată de propriile-i gânduri, de acea căutare, de acea întoarcere în sine şi adăugă:

— Înainte de a te iubi aşa cum te iubesc, am crezut un moment, într-adevăr, că voi avea pentru tine mai mult... mai mult... avânt... dar atunci cu siguranţă aş fi fost apoi mai puţin naturală, mai puţin directă şi poate mai puţin sinceră.

— De ce ai fi fost apoi mai puţin sinceră?

— Pentru că tu fereci dragostea în această formulă: „Totul mai întâi şi Nimic pe urmă”. Şi atunci când apare acest „nimic”, femeia începe să mintă.

El replică, nespus de enervat:

— Dar nu înţelegi suferinţa şi chinul meu când mă gândesc că ai fi putut să mă iubeşti altfel? Ai trăit acest sentiment, deci s-ar putea să-l încerci şi pentru un altul.

Ea răspunse fără nicio şovăială:

— Nu cred.

— Şi pentru ce? da, pentru ce? Din moment ce ai avut presentimentul iubirii, bănuiala vagă în privinţa acestei irealizabile şi chinuitoare speranţe de a-ţi împleti viaţa, sufletul, trupul cu ale altei fiinţe, de a te contopi cu ea şi de a o cuprinde în tine însăţi, de vreme ce ai simţit că această emoţie de nedescris este posibilă, vei trăi acest lucru într-una din zile.

— Nu. Imaginaţia mea m-a înşelat şi în ceea ce mă priveşte. Îţi dau tot ce se poate da. M-am gândit mult la asta de când sunt amanta ta. Observă că nu mă tem de nimic, nici chiar de cuvinte. Într-adevăr, sunt cu totul convinsă că nu pot să iubesc nici mai mult, nici mai bine, decât o fac acum. Vezi că îţi vorbesc ca şi cum mi-aş vorbi mie însămi! Fac asta pentru că eşti foarte inteligent, înţelegi totul, ai spirit de pătrundere şi cel mai bun lucru e să nu-ţi ascund nimic, singurul mijloc de a ne lega mai strâns şi pentru vreme îndelungată. Iată ce sper, dragul meu.

El o asculta la fel cum bei atunci când eşti însetat şi

căzu în genunchi cu fruntea pe rochia ei. Îşi apropie buzele de mâinile ei mici repetând: „Mulţumesc, mulţumesc!” — Când ridică capul s-o admire, ea avea două lacrimi în ochi, apoi, încolăcindu-şi, la rândul ei, braţele în jurul gâtului lui André, îl trase încet spre ea, se aplecă şi-i sărută pleoapele.

— Aşează-te, îi spuse: nu e prea prudent să îngenunchezi aici în faţa mea.

El se aşeză, apoi, după o tăcere de câteva clipe, în care se priviră, ea îl întrebă dacă vrea s-o însoţească într-una din zilele următoare la expoziţia sculptorului Predole, despre care se vorbea cu însufleţire. Avea de la el, în cabinetul ei de toaletă, un Cupidon de bronz, figurină încântătoare, care vărsa apă caldă şi dorea să vadă, adunată în galeria Varin, opera completă a acestui artist simpatic, care de opt zile pasiona Parisul.

Fixară ziua, apoi Mariolle se ridică să plece.

— Vrei să vii mâine la Auteuil, îl întrebă ea în şoaptă?

— Oh! desigur!

Şi plecă, ameţit de bucurie, beat de acel „poate” ce nu moare niciodată în inimile îndrăgostite.

VI

Cupeul doamnei de Burne alerga pe pavajul străzii Grenelle în trapul întins al celor doi cai. Fugarii îngheţaţi ai unei ultime lapoviţe, căci era în primele zile ale lunii aprilie, loveau cu zgomot în geamurile trăsurii şi săreau pe şoseaua presărată deja cu grăunţe albe. Trecătorii, sub umbrele, cu ceafa ascunsă în gulerul ridicat al pardesielor, se grăbeau. După două săptămâni de vreme frumoasă, un frig oribil, de sfârşit de iarnă, îngheţa din nou şi şfichiuia pielea.

Cu picioarele pe o sticlă de apă fierbinte, înfăşurată într-o blană, a cărei mângâiere catifelată şi fină, continuă şi plăcută o încălzea prin rochie şi îi făcea deosebit de bine, tânăra femeie se gândea cu groază că în cel mult a oră trebuia să ia o birjă pentru a-l întâlni pe Mariolle la Auteuil.

Era obsedată de o aprigă dorinţă de a-i trimite o telegramă, dar de mai bine de două luni îşi promisese să se comporte astfel cât mai rar cu putinţă, căci de-abia încercase, cu mari eforturi, să-l iubească la fel cum era iubită.

Văzându-l suferind atât, ea se înduioşase şi, după discuţia în timpul căreia îi sărutase ochii într-un veritabil elan de iubire, dragostea ei sinceră pentru el deveni aşadar, pentru câtăva vreme, mai caldă şi mai expansivă.

Surprinsă de propria-i răceală, involuntară, ea se întrebase de ce nu-l iubea la urma urmei, aşa cum atâtea

femei îşi iubesc amanţii, cu toate să se simţea profund legată de el, cu toate că îi plăcea mai mult decât toţi ceilalţi bărbaţi.

Această apatie în iubire nu putea izvorî decât dintr-un fel de moleşeală a inimii, căreia i se putea pune stavilă la fel ca oricărei alte indolenţe.

Ea încercă. Se strădui să se extazieze gândindu-se la el, să se emoţioneze în zilele când se întâlneau. Câteodată reuşise cu-adevărat, aşa cum ţi se face frică noaptea, gândindu-te la hoţi şi la stafii.

Se strădui chiar, însufleţindu-se puţin la acest joc al dragostei, să fie mai mângâietoare, să-l îmbrăţişeze mai mult. La început, reuşi destul de bine şi-l înnebuni, ameţindu-l.

Crezu atunci că şi în ea izbucnise o febră întrucâtva asemănătoare cu aceea care-l mistuia pe el. Vechea ei speranţă, intermitentă, de iubire, pe care o întrevăzuse realizabilă în seara când, visând în pâcla lăptoasă a nopţii, în faţa golfului de la Mont-Saint-Michel, se hotărâse să i se dăruiască, renăscu mai puţin ispititoare, mai puţin învăluită în aburi poetici şi ideali, dar mai precisă, mai umană, eliberată de iluzii.

Chemase şi pândise acele mari elanuri care se nasc, după cum se spune, între două fiinţe, atunci când trupurile, atrase de emoţia sufletului, s-au unit. Dar aceste elanuri nu veniseră!

Se încăpăţână totuşi să se prefacă înflăcărată, să înmulţească întâlnirile, să-i spună: „Simt că te iubesc din ce în ce mai mult”. Dar o năpădise o oboseală şi o neputinţă de a se amăgi şi de-a-l înşela şi pe el în continuare. Constată cu uimire că sărutările lui o deranjau, cu toate că nu era cu desăvârşire insensibilă. Simţea o vagă plictiseală, care o cuprindea încă de dimineaţă în ziua în care trebuia să-l întâlnească. Pentru ce, dimpotrivă nu-şi simţea în acele dimineţi, ca atâtea alte femei, trupul neliniştit de aşteptarea tulburătoare şi

de dorinţa îmbrăţişărilor? Le suporta, de accepta cu resemnată duioşie, apoi învinsă, cucerită brutal, vibra involuntar, dar niciodată dezlănţuită. Oare carnea ei atât de fină, de delicată, atât de nobilă şi rafinată păstra candori neştiute, sfieli de sălbăticiune aleasă şi sfântă, necunoscute încă de sufletul ei modem?

Mariolle înţelese încetul cu încetul. Văzu scăzând înflăcărarea ei prefăcută. Ghici efortul izvorât din devotament şi o adâncă mâhnire, de neconsolat, i se furişă în suflet.

Ştia şi ea, la fel ca el, că proba fusese făcută şi că nu mai era nicio speranţă. Şi iată, chiar azi, înfăşurată călduros în blană, cu picioarele pe sticla cu apă caldă, înfiorându-se privind lapoviţa ce biciuia geamurile cupeului, nu mai avea curajul să se smulgă din această stare de moleşeală, să se urce într-o birjă îngheţată ca să-l întâlnească pe bietul tânăr.

Desigur, ideea de a-şi lua cuvântul înapoi, de a rupe, de a se sustrage mângâierilor nu-i venise în minte deocamdată. Ştia bine că pentru a-l cuceri cu totul pe un bărbat îndrăgostit şi a-l păstra numai pentru ea, în mijlocul rivalităţilor feminine, trebuia să i se dea, trebuia să-l ţină prin acel lanţ care leagă un trup de altul.

Îşi dădea seama, căci toate lucrurile erau inevitabile, logice, de nediscutat. Era chiar cinstit să se comporte astfel şi ea voia să rămână cinstită faţă de el, ca o iubită onestă. Aşadar i se va mai dărui încă, i se va dărui mereu, dar de ce atât de des? întâlnirile lor nu vor avea chiar pentru el un farmec mai intens, o reîmprospătată atracţie, dacă ar fi rărite la fel ca acele nepreţuite şi scumpe clipe de fericire, pe care i le dăruise şi pe care nu trebuia să le risipească?

La fiecare drum pe care îl făcea la Auteuil, avea senzaţia că-i ducea cea mai nepreţuită ofrandă, un dar inestimabil. Când faci asemenea daruri, bucuria de a dărui este indispensabil legată de o oarecare senzaţie de

sacrificiu; nu este beţia îndrăgostitei, ci orgoliul că eşti mărinimoasă şi mulţumirea că-l faci fericit.

Calculă chiar că dragostea lui André avea mai multe şanse să dureze dacă i s-ar fi refuzat pentru scurtă vreme, căci orice foame creşte prin post şi dorinţa trupească nu e decât o poftă. Îndată ce luă această hotărâre, se decise să meargă la Auteuil chiar în ziua aceea, prefăcându-se însă că e bolnavă. Călătoria, care cu o clipă mai devreme i se păruse atât de îngrozitoare pe lapoviţa asta, deveni deodată foarte uşoară şi ea înţelese, râzând de sine ea însăşi şi de această evoluţie neaşteptată, pentru ce suporta atât de greu un lucru totuşi atât de firesc. Adineaori nu mai voia deloc, acum se decise imediat. Nu voise deloc adineaori pentru că retrăise dinainte toate acele o mie de mici amănunte supărătoare ale întâlnirii. Îşi înţepa degetele cu acele de păr, pe care nu ştia să le mânuiască, nu mai găsea nimic din ceea ce azvârlea prin cameră dezbrăcându-se în grabă; era preocupată de pe acum de această corvoadă de a se îmbrăca singură.

Se opri asupra acestui gând, cercetându-l, şi-l înţelese bine pentru prima oară. Oare chiar dragostea asta la oră fixă, prevăzută cu o zi sau două înainte, ca o întâlnire de afaceri sau o consultaţie medicală, nu era puţin vulgară, puţin dezgustătoare? După o îndelungată şi neaşteptată intimitate, nestânjenită şi îmbătătoare, nimic mai firesc decât sărutul izvorât de pe buze, unind două guri care s-au vrăjit, s-au chemat, s-au sedus prin cuvinte duioase şi calde. Câtă deosebire faţă de sărutarea care ştiai că va veni, anunţată dinainte, pe care trebuia s-o primească o dată pe săptămână cu ceasul în mână. Atât de aievea îi apăruse toate astea în faţa ochilor, încât, pentru o clipă, simţise că se deşteaptă în ea, la fel ca în zilele în care nu trebuia să-l întâlnească pe André, vagi dorinţe tulburi de-al întâlni, pe câtă vreme atunci când se ducea la el cu vicleşuguri de răufăcător urmărit, pe căi ocolite, cu birji

murdare, cu inima înstrăinată de el datorită tuturor acestor lucruri, o asemenea dorinţă îşi făcea cu greu apariţia.

Ah! ora la care trebuia să fie la Auteuil! o calculase pe toate pendulele prietenelor ei, o văzuse apropiindu-se, clipă cu clipă, la doamna de Frémines, la marchiza de Bratiane, la frumoasa doamnă Le Rrieur, atunci când îşi întrebuinţa după-amiezele de aşteptare străbătând Parisul ca să nu rămână acasă, unde vreo vizită neprevăzută, vreun obstacol neaşteptat ar fi putut-o împiedica că plece.

Îşi spuse deodată: „Astăzi” zi de repaos, „voi merge ca să nu-l supăr prea mult, dar numai foarte târziu”. Apoi scoase din partea din faţă a cupeului un fel de casetă mascată sub mătasea neagră care căptuşea trăsura, transformată într-un adevărat budoar al tinerei femei. De îndată ce fură deschise, de o parte şi de alta, cele două uşiţe ale acestei ascunzători, apăru o oglindă cu balama, pe care ea o făcu să se deplaseze ridicând-o la înălţimea obrazului. În spatele acestei oglinzi se aliniau în nişe de şaten câteva mici obiecte de argint: o cutie pentru pudră, un creion de buze, două flacoane cu parfum, o călimară, un toc, mai multe foarfeci, un cuţitaş de tăiat hârtie pentru a tăia paginile cărţilor, ultimul roman pe care îl citea pe drum. Un încântător ceas de aur, mare şi rotund ca o nucă, era fixat în stofă; arăta ora patru.

Doamna de Burne se gândi: „Mai am cel puţin o oră” şi atinse un resort care îl făcu pe valetul ce stătea lângă vizitiu să ia tubul acustic ca să primească ordinul.

Ea trase de celălalt capăt, ascuns în tapiserie şi, apropiindu-şi buzele de mica pâlnie tăiată într-un cristal de stâncă, porunci:

— La ambasada Austriei!

Apoi se privi în oglindă. Se privi aşa cum se privea mereu, cu acea mulţumire pe care o încerci întâlnind fiinţa iubită, apoi îşi întredeschise blana ca să-şi mai

arunce o privire asupra corsajului rochiei. Era o toaletă prea subţire pentru un sfârşit de iarnă. Gulerul era garnisit cu un şir de pene albe, foarte delicate, atât de albe încât păreau că strălucesc. Ele ajungeau puţin pe umeri, trecând în nuanţe de cenuşiu deschis, ca la o aripă. Mijlocul îi era şi el înlănţuit de o bordură de puf, asemănătoare, care îi dădea tinerei femei o înfăţişare ciudată, de pasăre sălbatică. Pe pălărie, un fel de tocă, se înălţau alte pene, de egretă semeaţă, în culori mai vii, aşa încât frumosul ei chip de blondă părea împodobit ca pentru a-şi lua zborul împreună cu păsările sălbatice pe cerul cenuşiu, sub lapoviţă.

Încă se mai admira când trăsura coti brusc pe sub marea poartă a ambasadei. Atunci lăsă în jos oglinda, închise din nou uşiţele casetei şi, după ce cupeul se opri, îi spuse vizitiului:

— Întoarce-te acasă, nu mai am nevoie de tine!

Apoi îl întrebă pe valetul care îi ieşise în întâmpinare pe scările peronului:

— Prinţesa este acasă?

— Da, doamnă.

Ea intră, urcă scara, şi pătrunse într-un foarte mic salonaş, unde prinţesa de Malten îşi făcea corespondenţa.

Văzându-şi prietena, ambasadoarea se ridică bucuroasă, cu ochii strălucind şi se sărutară de două ori la rând» pe faţă, în colţul gurii.

Se aşezară apoi, una lângă alta, pe două mici fotolii, în faţa focului. Se iubeau mult, se plăceau nespus, se înţelegeau în toate privinţele, căci erau aproape la fel. Din aceeaşi speţă feminină, crescute în aceeaşi atmosferă, înzestrate cu aceleaşi simţăminte, cu toate că doamna de Malten era suedeză, căsătorită cu un austriac. Exercitau una asupra alteia o atracţia tainică şi ciudată, care atunci când se aflau împreună, dădea naştere unui adevărat sentiment de confort şi de adâncă mulţumire. Flecăreala lor dura fără întrerupere câte o jumătate de zi,

neconsistentă, dar interesantă pentru amândouă prin simpla atracţie a gusturilor comune pe care le dădeau la iveală.

— Vezi cum te iubesc! spunea doamna de Burne. Vei cina în seara asta la mine şi totuşi nu m-am putut abţine să nu vin să te văd. Este o adevărată pasiune, draga mea.

— O împărtăşesc şi eu, răspunse surâzând suedeza.

Şi, din obişnuinţă, îşi făcură complimente, reciproc, cochete, ca în faţa unui bărbat, dar într-un mod diferit, angajate într-o altfel de luptă, nu cu un adversar ce trebuie cucerit, ci cu o rivală.

Discutând, doamna de Burne privea din când în când pendula. Urma să sune ora cinci. Era acolo de o oră.

— „E de-ajuns”, gândi ea ridicându-se.

— Atât de curând? o întrebă prinţesa.

Cealaltă răspunse cu îndrăzneală:

— Da, mă grăbesc. Sunt aşteptată. Mi-ar plăcea mai mult să rămân cu tine.

Se sărutară din nou; doamna de Burne ceru să i se aducă o trăsură, şi plecă.

Calul şchiopăta trăgând cu nemaipomenită greutate birja învechită şi această şontâcăială, această oboseală a animalului o resimţea şi tânăra femeie. Asemeni animalului bolnav de tignafes, drumul i se părea lung şi greu. Când se consola cu plăcerea de a-l vedea pe André, când o întrista gândul la ceea ce avea de făcut.

Pe Mariolle îl găsi înfrigurat în spatele porţii. Lapoviţa puternică se învârtejea printre arbori. Fulgii îngheţaţi răpăiau pe umbrele lor în timp ce se îndreptau spre pavilion. Picioarele li se afundau în noroi.

Grădina era tristă, jalnică, moartă, noroioasă. André era palid. Suferea mult.

Când intrară, ea exclamă:

— Dumnezeule, cât e de frig!

Totuşi, un foc puternic ardea în cele două odăi. Aprins abia de la prânz, nu putuse însă usca pereţii impregnaţi

de umezeală şi pielea se înfiora.

Ea adăugă:

— Aş vrea să nu-mi scot chiar acum blana. Şi-o întredeschise doar şi apăru îmbrăcată prea subţire în corsajul garnisit cu pene, asemenea păsărilor călătoare care nu rămân niciodată în acelaşi loc.

André se aşeză lângă ea.

Doamna de Burne reîncepu discuţia:

— În seara asta la mine va avea loc o cină fermecătoare, de care mă bucur de pe acum.

— Cine vine?

— Păi... tu mai întâi; apoi Predole, pe care am dorit atâta să-l cunosc.

— A, vine Predole?

— Da, mi-l aduce Lamarthe.

— Dar Predole nu este deloc bărbatul care să-ţi placă ţie! în general sculptorii nu sunt făcuţi să placă femeilor frumoase şi acesta mai puţin decât oricare altul.

— Oh, dragul meu, cu neputinţă. Îl admir atât de mult!

De două luni de zile, după expoziţia sa de la galeria Varin, sculptorul Predole cucerise şi subjugase Parisul. Era deja stimat, apreciat; se spunea despre el: „Face figurine delicioase”. Dar când publicul iubitor de frumos a fost chemat să-i aprecieze întreaga operă, reunită în încăperile de pe strada Varin, fu o izbucnire de entuziasm.

Se afla în aceste mici statuete revelaţia unui farmec atât de insolit, a unui talent atât de personal de a transpune eleganţa şi graţia încât credeai că asişti la naşterea unei noi ispite a formei.

Se specializase în figurine îmbrăcate sumar, foarte sumar, ale căror modele delicate, înfăşurate în voaluri, le transfigura cu o perfecţiune de neînchipuit. Mai ales dansatoarele sale, cărora le făcuse numeroase studii, exprimau prin gesturile lor, prin ţinută, prin armonia atitudinilor şi a mişcărilor toată frumuseţea suplă şi

distinsă a feminităţii.

De o lună doamna de Burne făcea neîncetate eforturi să-l aducă la ea. Se spunea că artistul e sălbatic, chiar puţin ursuz. Şi acum, în sfârşit, tocmai reuşise prin intermediul lui Lamarthe, care îi făcuse sculptorului o reclamă sinceră şi entuziastă.

Mariolle o întrebă:

— Cine mai vine?

— Prinţesa de Malten.

El păru plictisit. Femeia asta nu-i plăcea.

— Şi mai cine?

— Massival, Bemhaus şi Georges de Maltry. Ăştia sunt toţi, nimeni altcineva decât grupul nostru. Îl cunoşti pe Predole?

— Da, puţin.

— Cum ţi se pare?

— Plăcut; este omul cel mai îndrăgostit de arta sa pe care l-am întâlnit şi cel mai interesant când vorbeşte despre asta.

— Va fi încântător.

El îi luă mâna de sub blană. O strânse puţin, apoi o sărută. Atunci, brusc, ea îşi dădu seama că uitase să se prefacă bolnavă şi, căutând pe loc un alt motiv, şopti:

— Dumnezeule, cât e de frig!

— Ţi se pare?

— Am îngheţat de tot.

Mariolle se ridică brusc să se uite la termometrul care arăta într-adevăr o temperatură destul de scăzută.

Apoi se aşeză din nou alături de ea. Doamna de Burne tocmai exclamase: „Dumnezeule, cât e de frig!” şi el crezu că înţelege. De trei săptămâni încoace observase la fiecare întâlnire cum eşuează implacabil tentativa ei zadarnică de a părea îndrăgostită. O ghicea plictisită de această înşelătorie, gata să abandoneze, şi el însuşi era atât de exasperat de neputinţa ei, atât de ros de dorinţa zadarnică şi înverşunată pentru această femeie, încât îşi

spunea în orele de disperată singurătate: „Aş prefera să mă despart decât să trăiesc astfel în continuare”.

Ca să înţeleagă mai bine ce gândeşte, o întrebă:

— Azi nu-ţi dezbraci nici măcar blana?

— A, nu zise ea, tuşesc puţin de azi dimineaţă. Timpul ăsta îngrozitor mi-a iritat gâtul. Mi-e teamă să nu mă-mbolnăvesc.

După o clipă de tăcere adăugă:

— Dacă n-aş fi ţinut să te văd neapărat, nici n-aş fi venit.

Cum el, sfâşiat de durere şi crispat de mânie, nu spunea nimic, ea reluă:

— După zilele atât de frumoase ale ultimilor două săptămâni, reîntoarcerea frigului e de-a dreptul primejdioasă.

Doamna de Burne privea grădina, unde copacii erau aproape înfrunziţi sub pulberea zăpezii muiate care se rotea printre ramuri.

El o observa şi se gândea: „Asta-i deci dragostea ce-o are pentru mine!” Pentru întâia oară un fel de resentiment de bărbat dezamăgit îl răzvrăti împotriva ei, a acestui chip, a acestui suflet nesimţitor, împotriva acestui trup de femeie mereu fugar.

„Pretinde că-i e frig, îşi spunea. Îi e frig numai pentru că sunt eu aici. Dacă ar fi vorba de o plăcere, de unul din acele imbecile capricii care agită inutil existenţa acestor uşuratice creaturi ar înfrunta totul, şi-ar risca viaţa. Oare nu iese în caleaşcă deschisă pe cele mai cumplite geruri numai ca să-şi etaleze toaletele? Ah! aşa sunt toate acum!”

O privea cum stătea de calmă în faţa lui. Şi ştia că în spatele acestei frunţi, a acestei frunţi adorate, există o singură dorinţă — aceea de a nu mai prelungi întrevederea lor intimă, care devenea prea jenantă.

Au existat într-adevăr, mai există încă femei pătimaşe, zguduite de emoţii, care suferă şi gem, care iubesc atât

cu trupul, cât şi cu sufletul, cu murmurul buzelor şi privirea ochilor, cu tresărirea inimii şi dezmierdarea mâinii, femei care riscă totul pentru că iubesc, şi care, supravegheate şi ameninţate, se îndreaptă ziua sau noaptea, curajoase şi emoţionate, spre cel ce le ia în braţe, înnebunite, topite de fericire.

Ah! îngrozitoare-i dragostea care-l înlănţuie acum fără scăpare; nu are nici sfârşit, nici bucurie şi nici izbândă; sâcâie, exasperează şi macină cu îndoieli, nu e nici tandră şi nici ameţitoare, te face doar s-o întrevezi şi s-o regreţi, să suferi şi să plângi şi, lipsită de extazul mângâierilor împărtăşite, nu cunoştea decât gustul insuportabil al sărutărilor depuse în van pe buzele reci, şterse şi uscate ca nişte copaci secătuiţi.

O privea, prizonieră fermecătoare, în rochia ei cu pene. Oare rochiile astea, paznici geloşi, obstacole cochete şi costisitoare, nu sunt, la rândul lor, adevăraţi inamici pe care trebuie să-i învingi atunci când o închid şi o apără pe femeia iubită?

— Toaleta ta e răpitoare, îi spuse, căci nu mai voia să vorbească despre ceea ce îl chinuia.

Ea îi răspunse surâzând:

— S-o vezi şi pe cea pe care o voi purta diseară.

Apoi tuşi de câteva ori la rând şi repetă:

— Voi răci de-a binelea. Lasă-mă să plec dragul meu Soarele va reveni în curând şi eu voi face la fel.

Descurajat, înţelegând că niciun efort nu va putea învinge acum inerţia acestei fiinţe lipsite de elan, că totul se sfârşise, că nu mai putea spera să audă cuvinte de dragoste murmurate de aceste buze reci, sau să observe vreo strălucire în ochii aceştia calmi, Mariolle nu mai insistă. Simţi cum pe neaşteptate creşte în el hotărârea violentă de a scăpa de acest chin care îl stăpânea. Îl ţintuise pe o cruce, unde sângera din toate mădularele, şi îl privea agonizând, nepricepându-i suferinţa, mulţumită chiar de a fi procedat astfel. Dar se va smulge de pe

acest stâlp al morţii, lăsând bucăţi din trupul lui, fâşii din carnea sa şi din toată inima-i sfâşiată. Va fugi ca o sălbăticiune aproape ucisă de vânători, va pleca să se ascundă în singurătate, unde va sfârşi poate prin a-şi vindeca rănile, nemaisimţind decât durerile înăbuşite care-i însoţesc pe mutilaţi până la sfârşitul vieţii.

— Rămâi cu bine, îi spuse el.

Pătrunsă de tristeţea din vocea lui, ea reluă:

— Pe diseară, dragul meu.

El repetă:

— Pe diseară... rămâi cu bine.

O conduse apoi până la poarta grădinii şi reveni să se aşeze, singur, în faţa căminului.

Singur! Ce frig era într-adevăr! Şi cât de trist era! Se sfârşise! Ah! Ce gând îngrozitor! Sfârşise să mai spere, să mai aştepte, să mai viseze la ea cu acea înflăcărare a inimii care ne face să trăim o clipă pe acest pământ mohorât ca nişte focuri de bucurie aprinse în serile întunecoase. Rămas bun nopţilor de nelinişte solitară, când, până aproape în zori, umbla prin cameră gândindu-se la ea. Rămas bun dimineţilor când, deschizând ochii, îşi spunea: „O voi vedea în curând în mica noastră căsuţă”.

Cât de mult o iubea! cât de mult o iubea! Cât de greu îi va fi şi câtă vreme va avea nevoie ca să se vindece de ea! Plecase pentru că era frig! O vedea, ca adineaori, privindu-l şi vrăjindu-l, fermecându-l ca să-i sfâşie mai bine inima. Ah! cât de bine i-o sfâşiase! dintr-o parte în alta, cu o singură şi ultimă lovitură. Mariolle simţea ruptura, o rană veche, pe care ea i-o provocase, o pansase apoi, pentru ca în cele din urmă să o facă de nevindecat, străpungând-o cu indiferenţa-i mortală. Simţea chiar că din inima-i sfâşiată ceva se scurgea înlăuntrul lui, ceva care-i umplea corpul, urca până la gât şi-l sufoca. Atunci, punându-şi mâinile la ochi, ca pentru a-şi ascunde faţă de sine însuşi această slăbiciune, începu să plângă. Ea plecase pentru că era frig! El ar fi mers gol

prin zăpadă ca s-o întâlnească oriunde. S-ar fi aruncat de pe acoperiş numai ca să-i cadă la picioare. Îşi aduse aminte de o întâmplare care se transformase în legendă: aceea a „Coastei celor doi iubiţi”, care se vede mergând în drumul spre Rouen. O tânără, supunându-se capriciului crud al tatălui, care îi interzise să se căsătorească cu iubitul ei dacă n-ar fi putut să-l ducă ea însăşi până în vârful muntelui abrupt, îl duse până acolo târându-se pe brânci şi când ajunse în vârf muri. Aşadar, iubirea nu mai e decât o legendă, făcută pentru a fi cântată în versuri sau povestită în romane înşelătoare.

Oare iubita lui nu-i spusese ea însăşi, într-una din primele lor întâlniri, o frază pe care el n-o uitase niciodată: „Bărbaţii de azi nu le iubesc pe femeile de-acum atât de mult încât să sufere cu-adevărat. Crede-mă, îi cunosc şi pe unii şi pe alţii?” Se înşelase în privinţa lui, dar nu în ceea ce o privea, căci mai spusese: „oricum te previn că nu sunt capabilă să mă-ndrăgostesc cu-adevărat de cineva, oricine-ar fi acela”.

Oricine ar fi? Sigur? De el nu. Era convins acum de asta. Dar de un altul?

De el nu!... Nu putea să-l iubească! De ce? Senzaţia ratării, care-l obseda de multă vreme, se prăvăli asupra lui şi-l sufocă. Nu făcuse nimic, nu reuşise nimic, nu obţinuse nimic, nu cucerise nimic. Fusese tentat de arte, dar nu găsise nici curajul necesar să se dedice cu totul vreuneia dintre ele, nici încăpăţânarea perseverentă, necesară izbânzii. Nu-l bucurase niciun succes, nu cunoscuse nobleţea şi măreţia exaltării pentru frumos. Singurul său efort intens pentru a cuceri inima unei femei eşuase ca tot restul. Nu era în fond decât un ratat.

Plângea în continuare, acoperindu-şi ochii cu mâinile. Lacrimile, alunecându-i pe faţă îi udau mustaţa şi-i sărau buzele.

Amărăciunea lor, gustată astfel, îi sporea nenorocirea şi disperarea.

Când îşi ridică privirile observă că se înnoptase. Nu-i mai rămânea timp decât să se întoarcă acasă şi să se îmbrace ca să cineze la ea.

VII

André Mariolle sosi primul la doamna Michele de Burne. Se aşeză şi admiră din nou pereţii, obiectele, tapiseriile, bibelourile, mobilele, pe care le îndrăgise datorită ei, tot acest apartament care-i era familiar, unde o cunoscuse, o întâlnise şi o reîntâlnise atât de des, unde învăţase să iubească, unde descoperise înlăuntrul lui şi simţise crescând zi cu zi această patimă, până în momentul zadarnicei victorii. Cu câtă înflăcărare o aşteptase uneori în acest cuib cochet, creat anume pentru ea, ambianţă potrivită pentru această făptură încântătoare.

Şi cât de bine cunoştea mirosul acestui salon, al acestor stofe, o aromă dulce de stânjenei, aristocratică şi simplă! Aici tresărise aşteptând, înfiorat de speranţe, trăind toate emoţiile şi, în sfârşit, toate dezamăgirile. Strângea braţele încăpătorului fotoliu în care se aşezase atât de des atunci când discutase cu ea, privind-o cum vorbeşte, ca şi când ar fi fost mâinile unui prieten pe care îl părăseşti.

Ar fi vrut ca ea să nu vină, să nu vină nimeni şi să rămână acolo toată noaptea, visând la dragostea lui, aşa cum veghezi un mort. Apoi ar fi plecat, în zori, pentru mult timp, poate pentru totdeauna.

Uşa camerei se deschise. Doamna de Burne apăru şi se îndreptă spre el cu mâna întinsă. El se stăpâni şi nu lăsă să se ghicească nimic. Nu era o femeie, ci un buchet viu, un buchet de neimaginat.

O cingătoare de garoafe îi strângea mijlocul, coborând În jurul ei, ca o cascadă, până la pământ. În jurul braţelor goale şi al umerilor se încolăcea o ghirlandă de nu-mă-uita şi lăcrămioare, în timp ce trei orhidee feerice păreau că-i ţâşnesc din corsaj, dezmierdându-i cu petalele lor cărnoase, trandafirii şi roşii, de flori supranaturale, sinul pal. Părul blond îi era presărat cu violete de smalţ în care luceau diamante minuscule. Alte briliante, tremurând în bolduri de aur, scânteiau ca apa pe garnitura parfumată a corsajului.

— O să mă doară capul, zise ea, dar atâta pagubă! îmi vine bine.

Mirosea frumos, ca primăvara în grădini; era mai proaspătă decât ghirlandele ei. André o privea înmărmurit şi se gândea că în clipa aceea ar fi fost tot atât de barbar s-o ia în braţe ca şi cum ar fi călcat în picioare un strat de flori înmugurite. Trupurile acestor femei nu erau aşadar decât un pretext pentru găteli, un obiect de împodobit; nu mai erau făcute pentru dragoste. Ele semănau a flori, a păsări, a o mie de alte lucruri; semănau însă şi a femei. Mamele lor, din generaţiile trecute, întrebuinţau arta cochetăriei pentru a veni în ajutorul frumuseţii, dar căutau să placă, înainte de toate, prin ispita nemijlocită a trupurilor, prin puterea firească a graţiei lor. Prin irezistibila atracţie pe care silueta unei femei o exercită asupra inimii bărbaţilor. Astăzi totul era cochetărie; artificiul devenise mijloc şi scop în sine, căci se serveau de el mai degrabă pentru a irita privirea rivalelor şi a le biciui gelozia, decât pentru a-i cuceri pe bărbaţi.

Cui îi era deci destinată această toaletă, lui, amantului, sau ca s-o umilească pe prinţesa de Malten?

Uşa se deschise şi prinţesa fu anunţată.

Doamna de Burne se avântă spre ea, ferindu-şi orhideele, o sărută cu buzele întredeschise, cu un aer tandru. A fost o sărutare plăcută, dorită, oferită şi primită din toată inima.

Mariolle tresări neliniştit. Niciodată nu alergase spre el cu o grabă atât de plină de fericire, niciodată nu-l sărutase astfel şi, revenind brusc raţional, îşi spuse cu furie: „Femeile astea nu mai sunt făcute pentru noi”.

Îşi făcu apariţia Massival, apoi, după el, domnul de Pradon, contele de Bemhaus, şi, în sfârşit Georges de Maltry, de o strălucitoare eleganţă englezească.

Nu mai erau aşteptaţi decât Lamarthe şi Predole. Se vorbi despre sculptor şi toţi îi aduseră elogii.

„A reînviat graţia, a regăsit tradiţia Renaşterii adăugându-i ceva în plus: sinceritatea modernă”; după Georges de Maltry reuşise să dezvăluie cu subtilitate graţia omenească. Purtate din gură-n gură aceste fraze străbăteau de două luni toate saloanele.

În sfârşit îşi făcu apariţia şi sculptorul. Toţi rămăseseră surprinşi. Era un bărbat voinic, de-o vârstă nedefinită, cu umeri de ţăran, un cap puternic cu trăsături bine marcate, cu un aer timid şi stingherit. Îşi ţinea braţele puţin depărtate de corp, cu un fel de stângăcie ce se datora fără îndoială mâinilor enorme care se iveau din mâneci. Erau mari, greoaie, cu degete păroase şi puternice, mâini de Hercule sau de măcelar; păreau neîndemânatice, încete, ruşinându-se că se află acolo fără putinţă să se ascundă. Chipu-i era însă luminat de ochi limpezi, cenuşii şi pătrunzători, de o vioiciune extraordinară. Ei singuri păreau vii la acest om greoi. Priveau, scrutau, scotoceau, îşi azvârleau pretutindeni licărirea lor pătrunzătoare, rapidă şi mobilă, şi se simţea că această privire curioasă era însufleţită de o deosebită inteligenţă.

Doamna de Burne, puţin decepţionată, îi arătă politicoasă un jilţ, unde artistul se aşeză. Apoi rămase acolo, parcă încurcat că se găsea în această casă.

Lamarthe, ca un iscusit om de lume, vrând să rupă gheaţa, se apropie de prietenul său.

— Dragul meu, îi spuse, vreau să-ţi arăt unde te afli. Ai

văzut-o mai întâi pe divina noastră gazdă, priveşte acum la ceea ce o înconjoară.

Îi arătă pe şemineu un bust autentic de Houdon, apoi, pe un secretaire de Boule, două femei dansând înlănţuite, de Clodion, şi, în sfârşit, pe o etajeră, patru statuete de Tanagra, alese printre cele mai perfecte.

Atunci chipul lui Predole se lumină deodată, ca şi când şi-ar fi regăsit copiii pierduţi în deşert. Se sculă, se îndreptă spre cele patru mici figurine antice de pământ şi când le strânse, câte două deodată, în mâinile lui uriaşe, care păreau a fi făcute ca să ucidă vite, doamna de Burne se temu pentru ele. Dar, de îndată ce le atinse, s-ar fi zis că le mângâia, căci le examina cu o uşurinţă şi o dibăcie surprinzătoare, învârtindu-le între degetele sale groase, devenite dintr-o dată agile ca ale unui scamator. Văzându-l astfel, cum le contemplă şi le pipăie, simţeai că acest om greoi avea în suflet şi în mâini o gingăşie unică, sublimă şi delicată, pentru toate lucrurile mici şi elegante.

— Sunt frumoase? îl întrebă Lamarthe.

Sculptorul le lăudă, evidenţiindu-le meritele şi, în câteva cuvinte, vorbi despre cele mai remarcabile exemplare pe care le cunoscuse, cu o voce cam stinsă, dar sigură, calmă, în slujba unei gândiri clare ce cunoştea bine valoarea termenilor.

Condus de scriitor, el inspectă apoi celelalte bibelouri rare pe care doamna de Burne le adunase datorită sfaturilor prietenilor ei. El le preţuia cu uimire şi bucurie» învârtindu-le uşor pe toate părţile, ca pentru a realiza o apropiere plină de duioşie cu ele. Intr-un ungher întunecos era ascunsă o statuetă de bronz, grea ca o ghiulea; el o ridică cu o singură mână, o aduse aproape de lampă, o admiră îndelung, apoi o puse la loc fără niciun efort vizibil.

Lamarthe exclamă:

— Băiatul ăsta vânjos e croit să lupte cu marmura şi piatra.

Toţi îl priveau cu simpatie.

Un servitor anunţă:

— Doamna e servită.

Stăpâna casei luă braţul sculptorului ca să treacă în sufragerie şi, în timp ce-l aşeza în dreapta ei, îl întrebă curtenitoare, ca şi cum l-ar fi chestionat pe moştenitorul unei familii nobile asupra originii exacte a numelui său.

— Arta dumneavoastră are, domnule, şi acest merit, nu-i aşa, de a fi cea mai veche dintre toate?

El răspunse cu glasul său molcom:

— Dumnezeule, doamnă! păstorii biblici cântau la fluier, muzica pare deci mai veche, deşi, după gustul nostru, adevărata muzică n-a apărut de foarte mult timp. Sculptura datează însă într-adevăr din cele mai vechi timpuri.

Ea continuă să-l interogheze:

— Vă place muzica?

El răspunse cu o convingere gravă:

— Îmi plac toate artele.

Ea îl mai întrebă:

— Se ştie cine a născocit arta dumneavoastră?

El se gândi şi, cu un accent mângâietor, ca şi când ar fi povestit o istorioară înduioşătoare, spuse:

— Potrivit tradiţiei greceşti a fost atenianul Dedal. Dar cea mai frumoasă legendă este aceea care atribuie această descoperire unui olar din Sicyone, numit Dibutades. Fiica lui, Kora, a desenat cu o săgeată timbra profilului logodnicului său; tatăl ei umplu această siluetă cu lut şi o modelă. Şi astfel s-a născut arta pe care o profesez.

Lamarthe şopti: „încântător”. Apoi, după o clipă de tăcere, reluă:

— Ah! dacă ai vrea Predole!

Apoi, adresându-se doamnei de Burne:

— Nu vă închipuiţi doamnă cât de interesant este acest om când vorbeşte de un lucru care-i place, cum ştie să-l

descrie, să-l prezinte, să-l facă îndrăgit.

Dar sculptorul nu părea dispus nici să pozeze, nici să peroreze. Îşi băgase unul din colţurile şervetului între cămaşă şi guler, ca să nu-şi păteze jiletca, şi îşi mânca supa cu reculegere, cu acel respect pe care îl au ţăranii pentru acest fel de mâncare.

Apoi bău un pahar de vin şi păru mai în largul lui.

Din când în când încerca să se întoarcă, căci observa, reflectat într-o oglindă, un grup statuar de factură' modernă, plasat în spatele său, pe şemineu. Nu-l ştia şi încerca să ghicească cine era autorul.

în sfârşit, nemaiputându-se stăpâni, întrebă:

— E de Falguieres, nu-i aşa?

Doamna de Burne începu să râdă.

— Da, e de Falguieres. Cum aţi recunoscut asta prin oglindă?

Sculptorul zâmbi la rândul său.

— Ah! doamnă, recunosc, nu are importanţă cum, dintr-o singură privire, sculptura celor care sunt şi pictori şi pictura celor care sunt şi sculptori. Operele lor nu seamănă deloc cu opera unuia care practică exclusiv una sau alta dintre aceste arte.

Lamarthe, vrând să-l facă pe prietenul său să strălucească, ceru lămuriri şi Predole se învoi.

Cu vorba lui molcomă şi distinctă, el defini şi caracteriză pictura sculptorilor şi sculptura pictorilor într-un mod atât de clar, de original şi de nou, încât cei ce-l ascultau erau numai ochi şi urechi. Urcând cu demonstraţia în timp prin istoria artei şi spicuind exemple din fiecare epocă, el ajunse până la primii maeştri italieni, deopotrivă pictori şi sculptori, Nicola şi Giovanni de Pisa, Donatello, Lorenzo Ghiberti. Înfăţişă părerile ciudate ale lui Diderot asupra acestei probleme şi cită în concluzie uşile Baptiseriului Sf. Ioan din Florenţa de Ghiberti, basoreliefuri atât de vii şi dramatice, încât par mai curând pânze picturi.

Cu mâinile sale greoaie, pe care le mişca prin faţa lui ca şi când ar fi fost pline de materie ce urma să fie modelată şi care deveniseră, în mişcarea lor, mlădioase şi uşoare, încât te uimeau, el reconstituia cu atâta convingere opera pe care o descria, încât cei ce-l ascultau îi urmăreau cu multă curiozitate degetele, care păreau să dea la iveală, deasupra paharelor şi farfuriilor, toate imaginile despre care vorbea.

Apoi, cum i se oferiseră feluri care-i plăceau, tăcu şi începu să mănânce.

Până la sfârşitul cinei nu mai vorbi prea mult, de-abia urmărind conversaţia, care sărea de la un succes teatral la o bârfă politică, de la un bal la o căsătorie, de la un articol din *Revue des Deux-Monães,* la sezonul hipic care se deschisese de curând. Mâncă mult şi bău zdravăn, fără să se sinchisească, cu mintea limpede, sănătoasă, greu de tulburat, abia incitată de vinul cel bun.

Când reveniră în salon, Lamarthe, care nu obţinuse de la sculptor tot ceea ce aşteptase de la el, îl trase lângă o vitrină ca să-i arate un obiect de o valoare nepreţuită, o călimară de argint, piesă istorică, catalogată, cizelată de Benvenuto Cellini.

Un soi de beţie puse stăpânire pe sculptor. O contempla aşa cum contempli chipul iubitei şi, cuprins de înduioşare, formulă asupra operei lui Cellini idei gingaşe şi delicate, care se potriveau cu arta divinului cizelator. Simţind că este ascultat, se ambală şi, aşezat într-un fotoliu, ţinând şi privind fără încetare bijuteria ce tocmai îi făcuse arătată, îşi expuse impresiile asupra tuturor minunilor de artă pe care le cunoştea, îşi dezvălui sensibilitatea şi lăsă să se întrevadă ciudata beţie pe care graţia formelor privite i-o strecura în suflet. Zece ani străbătuse lumea admirând numai marmură, piatră, bronz şi lemn, sculptate de mâini geniale, sau chiar aur, argint, fildeş şi aramă, materiale amorfe, metamorfozate în capodopere de degetele iscusite ale artiştilor bijutieri.

Chiar el însuşi parcă sculpta vorbind, cu evidenţieri surprinzătoare şi delicioase reliefări de forme, obţinute prin precizia termenilor.

În picioare, în jurul lui, bărbaţii îl ascultau cu un interes extrem, pe când cele două femei, aşezate lângă foc, păreau să se plictisească întrucâtva şi vorbeau din când în când, în şoaptă, surprinse că simple contururi de obiecte pot provoca atâta încântare.

Când Predole tăcu, Lamarthe, înflăcărat şi vrăjit, îi strânse mâna şi cu o voce prietenoasă, încărcată de duioşia trăirii aceleiaşi pasiuni, spuse:

— Simt într-adevăr nevoia să te îmbrăţişez. Eşti singurul artist, singurul pasionat şi singurul mare om din ziua de azi, singurul care iubeşte cu-adevărat ceea ce face, găsindu-şi în asta fericirea, care nu e niciodată plictisit şi dezgustat. Profesezi arta nepieritoare în forma ei cea mai pură, cea mai naturală şi mai inaccesibilă. Dai la iveală frumosul prin curba unei linii şi nu-ţi pasă de altceva. Beau un pahar de coniac în sănătatea ta.

Apoi conversaţia redeveni generală, dar lâncedă, epuizată de ideile care se propagaseră prin atmosfera acestui salon mobilat cu obiecte preţioase.

Predole plecă devreme, explicând că începe să lucreze în fiecare zi de la răsăritul soarelui.

După plecarea lui, Lamarthe, entuziasmat, o întrebă pe doamna de Burne:

— E bine, cum îl găseşti?

Ea răspunse şovăind, cu o mină nemulţumită.

— Destul de interesant, dar pisălog.

Romancierul zâmbi şi se gândi: „La naiba, nu ţi-a admirat toaleta şi eşti singurul bibelou dintre bibelourile tale pe care abia l-a privit”. Apoi, după câteva fraze amabile, se duse să se aşeze lângă prinţesa de Malten, începând să-i facă curte. Contele de Bemhaus se apropie de stăpâna casei şi, luând un mic taburet, păru să-i cadă la picioare. Mariolle, Massival, Maltry şi domnul de Pradon

continuară să vorbească de sculptor, care făcuse o puternică impresie asupra spiritului lor. Domnul de Maltry îl compara cu maeştrii din antichitate, a căror viaţă a fost înfrumuseţată şi iluminată de iubirea exclusivă şi devorantă a întruchipărilor frumuseţii; şi filosofia despre asta în fraze ingenioase, adevărate şi obositoare.

Massival, plictisit să asculte vorbindu-se despre o artă care nu era a lui, se apropie de doamna de Malten şi se aşează lângă Lamarthe, care îi cedă în curând locul pentru a-i reîntâlni pe bărbaţi.

— Plecăm? îl întrebă pe Mariolle.

— Da, cu multă plăcere.

Romancierului îi plăcea să vorbească noaptea, pe trotuare, conducând pe cineva. Vocea lui întretăiată, stridentă, muşcătoare, părea că se agaţă şi se caţără pe zidurile caselor. Se simţea elocvent şi clarvăzător, spiritual şi imprevizibil în aceste plimbări nocturne, în doi, în timpul cărora monologa mai mult decât discuta. Obţinea, în aceste situaţii, succese uşoare, care îi produceau totuşi satisfacţii, şi, în acelaşi timp, prin acest uşor exerciţiu al plămânilor şi al picioarelor, el îşi pregătea un somn bun.

Mariolle era la capătul puterilor. Toată nenorocirea, toată nefericirea sa, toată durerea, toată decepţia lui de nevindecat îi fierbeau în inimă de când trecuse pragul acestei case.

Nu mai putea, nu mai voia nimic. Va pleca pentru totdeauna.

Când îşi luă rămas bun de la doamna de Burne, ea îi spuse la revedere cu un aer distrat.

Cei doi bărbaţi se treziră singuri pe stradă. Schimbându-se vântul, frigul din timpul zilei încetase. Era cald şi plăcut, aşa cum e primăvara la două ore după lapoviţă. Cerul vibra, plin de stele, ca şi când în imensul spaţiu un suflu de vară ar fi reînviat sclipirea aştrilor.

Trotuarele redeveniseră cenuşii şi uscate, în timp ce în

mijlocul drumului băltoacele mai luceau încă în lumina becurilor cu gaz.

Lamarthe spuse:

— Ce fericit bărbat acest Predole! Nu iubeşte decât un singur lucru — arta sa; nu se gândeşte decât la ea, nu trăieşte decât pentru ea şi asta îl mulţumeşte, îl consolează, îl mângâie, îi oferă o existenţă fericită şi îndestulată. Este un veritabil artist din vechea speţă. Ah! femeile, femeile noastre cu mofturi, dantele şi prefăcătorii nu-l tulbură deloc. Ai văzut că nu le-a acordat nicio atenţie celor două frumoase doamne, care erau totuşi foarte seducătoare? El are însă nevoie de linia pură şi nu de artificiu. Bineînţeles că divina noastră gazdă l-a considerat insuportabil şi imbecil. Pentru ea un bust de Houdon, statuetele de Tanagra sau o călimară lucrată de Benvenuto nu sunt decât mici podoabe necesare cadrului natural şi bogat al unei singure capodopere, care este EA: EA şi rochia ei, căci rochia face parte din EA; este nota nouă pe care o oferă în fiecare zi frumuseţii ei. Cât de uşuratică şi egoistă este o femeie!

Se opri şi izbi trotuarul cu o lovitură de baston, atât de puternică, încât zgomotul răsună câtăva vreme în stradă. Apoi continuă:

— Ele cunosc, înţeleg şi gustă ceea ce le pune în valoare: toaleta şi bijuteria care se schimbă după modă la fiecare zece ani; dar ignoră valoarea rară şi perenă care pretinde o întinsă şi fină înţelegere artistică şi un exerciţiu dezinteresat, pur estetic al simţurilor. De altfel, nu au decât simţuri foarte rudimentare, de femele, puţin perfectibile, inaccesibile la tot ce nu se adresează direct egotismului feminin care absoarbe totul. Fineţea lor este fineţea sălbaticului, indianului, a luptei, a capcanei. Le este aproape imposibil să savureze bucuriile materiale, considerate inferioare, care pretind o educare fizică şi o rafinare, aşa cum e plăcerea gurmandului. Când ajung, în mod excepţional, să respecte mâncarea bună, rămân

totuşi incapabile să înţeleagă marile vinuri care rămân numai pentru gustul bărbaţilor.

Lovi din nou pavajul cu bastonul, lovitură ce sublinie acest ultim cuvânt şi puse punct frazei sale.

Apoi reluă:

— De altfel nu trebuie să le cerem prea mult. Dar această lipsă de gust şi de înţelegere care le întunecă intelectul atunci când e vorba de lucruri elevate le orbeşte încă şi mai mult atunci când e vorba de noi. Ca să le seduci nu este necesar să ai suflet, inimă, inteligenţă, calităţi şi merite excepţionale, ca altădată, când te îndrăgosteai de un bărbat pentru valoarea şi curajul său.

Cele de astăzi sunt cabotine, cabotine ale iubirii, repetând o piesă pe care o joacă din obişnuinţă şi în care nu mai cred. Au nevoie de cabotini care să le dea replica şi să-şi debiteze, minţind, la fel ca ele, rolul. Înţeleg prin cabotini toţi bufonii din lumea bună sau de pretutindeni.

Merseră câtva timp în tăcere, unul lângă altul. Mariolle îl ascultase cu atenţie, repetând în minte cuvintele lui, aprobându-l cu toată durerea sa. Ştia, de altfel, că un fel de aventurier italian, venit pentru a lua cu asalt Parisul, prinţul Epilati, gentilom al sălilor de scrimă, de care se vorbea peste tot şi a cărui eleganţă şi vigoare suplă, exhibată sub maiouri colante de mătase neagră, era mult lăudată în lumea bună, acaparase în acel moment atenţia şi cochetăria micii baroane de Frémines.

Cum Lamarthe continua să tacă, Mariolle îi spuse:

— E greşeala noastră; noi facem o alegere proastă, mai există şi alte femei în afară de astea.

Romancierul îi răspunse:

— Singurele capabile încă de ataşament sunt vânzătoarele din magazine cu micile burgheze sentimentale, sărace şi care au făcut o căsătorie nefericită. Am ajutat câteodată asemenea suflete chinuite. Ele debordează de afecţiune, dar de o afecţiune atât de vulgară, încât dacă ne îndrăgostim de ele pare o

adevărată milostenie. Or, eu afirm că în tânăra noastră societate bogată în care femeile nu au nevoi şi dorinţe şi nu vor nimic altceva decât să fie puţin curtate, fără să se expună vreunui pericol, în care bărbaţii şi-au organizat plăcerile la fel ca şi munca, afirm că a dispărut vechiul, încântătorul şi puternicul farmec natural care îi mâna odinioară pe femei şi bărbaţi unul spre altul.

Mariolle şopti:

— E adevărat.

Dorinţa lui de a fugi crescu; să fugă departe de aceşti oameni, de aceste fantoşe care, prin inactivitate mimau viaţa plină de pasiune, frumoasă şi tandră de altădată, şi nu gustau nimic din parfumul ei pierdut.

— Bună seara, spuse el, mă duc să mă culc.

Se întoarse acasă, se aşeză la masă şi scrise:

„Adio doamnă. Vă amintiţi prima mea scrisoare? îmi luam de asemenea rămas bun, dar n-am plecat. Ce greşeală am făcut! Când veţi primi aceste rânduri voi fi părăsit Parisul. E nevoie să vă explic pentru ce o fac? Bărbaţi ca mine n-ar trebui să întâlnească vreodată femei ca dumneata. Dacă aş fi fost artist şi dacă aş fi putut să-mi exprim în aşa fel emoţiile încât să mă aline, mi-aţi fi înaripat poate talentul; dar nu sunt nimic decât un biet bărbat cuprins de dragoste pentru dumneavoastră şi, în acelaşi timp, de o îngrozitoare şi insuportabilă tristeţe. Când v-am întâlnit nu m-aş fi crezut în stare să simt şi sufăr în acest fel. Alta în locul dumneavoastră mi-ar fi umplut inima de o bucurie divină, insuflându-i viaţă. Dumneata n-ai putut decât s-o chinui. Fără voie, ştiu; nu vă reproşez nimic şi nu vă pretind nimic. Nu am nici măcar dreptul să vă scriu aceste rânduri. Iertaţi-mă. Sunteţi astfel făcută încât să nu puteţi simţi aşa cum simt eu, nu puteţi nici măcar să ghiciţi ce se petrece în mine atunci când vin la dumneavoastră, când vă vorbesc, când vă privesc. Da, consimţiţi; mă acceptaţi şi îmi oferiţi chiar o liniştitoare şi rezonabilă fericire pentru care ar trebui să

vă mulţumesc în genunchi toată viaţa. Dar nu vreau asta! Ah! Cât de oribilă şi chinuitoare este dragostea pentru cel care cere neîncetat pomana unui cuvânt cald sau a unei mângâieri emoţionante, şi care nu le primeşte niciodată! Inima mea este goală la fel ca pântecele unui cerşetor care aleargă mult timp, cu mina întinsă, în urma dumitale. I-aţi azvârlit lucruri frumoase, dar nu pâine. Eu am nevoie de pâine, de iubire. Plec nenorocit şi sărac, lipsit de tandreţea dumneavoastră, din care câteva firmituri m-ar fi salvat. Nu am nimic pe lume decât o simţire crudă, care mă înlănţuie şi pe care trebuie s-o ucid. Asta voi încerca să fac.

Adio, doamnă. Iertaţi-mă, mulţumesc, iertaţi-mă. În seara asta vă mai iubesc încă din tot sufletul. Adio.

André Mariolle”

PARTEA A TREIA

I

O dimineaţă strălucitoare umplea oraşul de lumină. Mariolle urcă în trăsura care-l aştepta în faţa porţii. Nu avea decât un sac de călătorie şi două cufere în coşul trăsurii. Chiar în acea noapte îşi pusese valetul să-i pregătească lenjeria şi cele necesare pentru o absenţă îndelungată şi pleca lăsând o adresă provizorie — „Fontainebleu, post restant”. Plecă absolut singur, fiindcă nu voia să vadă niciun chip care-i să-i aducă aminte de Paris şi nici nu voia să audă vreun glas cunoscut în timp ce va medita la anumite lucruri.

Îi strigă birjarului:

— La Gara Lyon!

Trăsura se puse în mişcare. Îşi aminti în acest moment de cealaltă călătorie, pe care o făcuse în primăvara trecută, la Mont-Saint-Michel. Peste trei luni avea să se împlinească un an. Apoi, ca să uite, privi afară, în stradă.

Trăsura intrase acum pe bulevardul Champs-Elysees, scăldat într-o ploaie de soare primăvăratic. În această dimineaţă luminoasă, funzuliţele verzi, eliberate deja din prizonieratul lor de primele zile calde ale săptămânilor din urmă şi a căror creştere fusese abia încetinită de frigul ultimelor două zile, se desfăceau atât de repede încât

păreau că emană o aromă de verde proaspăt şi aburi de sevă ce ieşeau o dată cu eliberarea viitorilor lăstari.

Era una din acele dimineţi ale genezei în care se simte că peste o zi, în grădinile publice şi de-a lungul bulevardelor, castanii rotunzi vor izbucni în floare, în întregul Paris, aşa precum se aprind candelabrele. Pământul se trezea la viaţă pentru o vară întreagă şi chiar străzile, cu trotuarele lor de asfalt, măcinate de rădăcini, erau străbătute de fiori înăbuşiţi.

Zgâlţâit de hurducăturile trăsurii Mariolle se gândea: „în sfârşit mă voi bucura de puţină linişte. Voi privi cum se iveşte primăvara în pădurea încă pustie”.

Drumul i se păru lung. Era sleit de cele câteva ore de insomnie în care se tânguise, ca şi cum şi-ar fi petrecut zece nopţi lângă un muribund. Ajungând la Fontainebleu, se duse la un notar ca să afle dacă nu cumva găsea vreo vilă mobilată la marginea pădurii. I se indicară mai multe. Vila a cărei fotografie îl atrăgea cel mai mult fusese părăsită de curând de doi tineri, soţ şi soţie, care rămăseseră aproape toată iarna în satul Montigny-sur-Loing. Notarul, deşi un bărbat sobru, surise. Mirosise probabil, aici, o poveste de dragoste. Îl întrebă:

— Sunteţi singur, domnule?

— Singur.

— N-aţi adus cu dumneavoastră nici măcar servitorii?

— Nu, nici măcar servitorii. I-am lăsat la Paris. Vreau să angajez oameni de prin partea locului. Am venit aici ca să lucrez într-o izolare absolută.

— Oh, o veţi avea în această perioadă a anului.

Câteva minute mai târziu, un landou deschis îl ducea pe Mariolle şi cuferele sale spre Montigny.

Pădurea se trezea. La rădăcina arborilor uriaşi, a căror vârfuri se acopereau cu o uşoară umbră de frunziş, tufişurile deveniseră mai stufoase. Mestecenii timpurii, cu braţe de-argint, păreau să fie singurii înveşmântaţi pentru vară, în timp ce stejarii falnici scoteau la lumină, doar la

capătul rămurelelor, diafane pete verzi tremurătoare. Deschizându-şi mai repede mugurii ascuţiţi, fagii lăsau să le cadă ultimele frunze veştede din anul trecut.

De-a lungul drumului, iarba încă neumbrită de coroana de nepătruns a copacilor, era deasă, strălucitoare, smălţuită de seva cea nouă; şi această mireasmă de mlădiţe născânde, pe care o simţise încă pe bulevardul C'namps-Elysees, îl învăluia acum, îl îneca într-o baie imensă de viaţă vegetală germinând sub primele raze de soare Mariolle trase aer în piept, respirând lung, ca un proaspăt eliberat din închisoare, şi, cu senzaţia celui căruia abia i se desfăcuseră cătuşele, îşi întinse braţele de o parte şi de alta a landoului, lăsându-le să-i atârne deasupra roţilor.

Era plăcut să-ţi umpli plămânii cu acest aer tare, liber şi curat; dar cât timp i-ar fi trebuit să soarbă din el — mereu şi mereu, vreme îndelungată — până la saturare, ca să sufere mai puţin şi, în sfârşit, respirând acel suflu proaspăt, să simtă că alunecă şi peste rana vie din inimă, calmând-o!

Trecu prin Marlotte, unde birjarul îi arătă hanul Corot, deschis de curând şi lăudat pentru originalitatea lui. Merse apoi pe un drum mărginit în stânga de pădure, iar în dreapta de o câmpie întinsă, străjită la orizont de coline, unde, pe alocuri, creşteau câţiva arbori. Pătrunse apoi într-o uliţă lungă de sat, o uliţă de un alb orbitor, între două şiruri interminabile de oase acoperite cu ţigle. Ici şi colo câte un uriaş liliac înflorit apărea deasupra vreunui zid.

Uliţa aceasta urma o văioagă îngustă ce cobora spre un mic râu. Mariolle fu încântat observându-l. Era un râuleţ iute, tumultuos şi plin de vârtejuri, care scălda pe unul din maluri chiar temelia caselor şi zidurile grădinilor, iar pe celălalt, păşuni, unde arbori subţiratici îşi răsfirau frunzele gingaşe de-abia deschise.

Mariolle găsi imediat locuinţa indicată şi fu încântat de

ea. Era o casă veche, restaurată de un pictor, care petrecuse aici cinci ani, apoi, plictisindu-se, o închirie. Casa se afla chiar pe malul râului, despărţită de cursul apei numai printr-o grădină plăcută ce se continua cu o terasă străjuită de tei. Râul Loing care, printr-un stăvilar din apropiere, cădea de la o înălţime de unul sau două picioare, curgea, de-a lungul acestei terase făcând vârtejuri adânci. Printre ferestrele din faţă se putea observa, pe partea cealaltă, câmpia.

„Aici mă voi vindeca”, se gândi Mariolle.

Totul fusese aranjat cu notarul în cazul în care i-ar fi plăcut casa. Birjarul duse răspunsul. Se ocupă apoi de instalare, care se făcu repede, secretarul primarului recomandându-i două femei, una ca bucătăreasă, cealaltă pentru a face curăţenie şi a se îngriji de lenjerie.

La parter se afla un salon, o sufragerie, bucătăria şi două odăiţe mici, la primul etaj o cameră frumoasă şi un fel de birou mare, pe care fostul proprietar, pictorul, îl transformase în atelier. Erau aranjate cu drag, aşa cum faci atunci când îţi place locul şi casa în care stai.

Acum, puţin neaerisită şi cu o înfăţişare răvăşită, avea aerul pustiu şi părăsit al locuinţelor al căror stăpân e plecat.

Se simţea totuşi că această căsuţă fusese până nu demult locuită. O mireasmă dulceagă de verbină mai plutea încă în aer. Mariolle se gândi: „Uite, verbină, un parfum simplu. Femeia care a stat aici înaintea mea nu pare să fi fost o sofisticată. Fericit bărbat!”

Se apropia seara; ziua trecuse pe nesimţite cu toate aceste treburi. Se aşeză lângă o fereastră deschisă sorbind prospeţimea umedă şi plăcută a ierburilor şi privind cum înserarea lăsa umbre lungi pe câmpie.

Cele două servitoare vorbeau în timp ce pregăteau cina şi vocile lor de ţărănci urcau pe scară, până la el, într-un murmur confuz, în timp ce prin fereastră se auzea mugetul vacilor, lătratul câinilor, strigătele celor ce-şi

aduceau animalele ori vorbeau cu vreun prieten aflat de partea cealaltă a râului.

Totul era într-adevăr calm şi odihnitor.

Pentru a mia oară, de dimineaţă până acum, Mariolle se întreba: „Oare ce-a gândit când a primit scrisoarea mea?... Ce va face?...”

Apoi îşi spuse: „Ce face oare în această clipă?”

Se uită la ceas: — şase şi jumătate — „S-a întors şi primeşte vizite”.

Revăzu salonul şi pe tânăra femeie întreţinându-se cu prinţesa de Malten, cu doamna de Frémines, Massival şi cu contele de Bemhaus.

Sufletu-i tresări brusc, sub imperiul unui soi de mânie. Ar fi vrut să fie acolo. Era ora când, aproape în flecare zi, sosea la ea. Simţi în el o durere fizică, nu un regret, căci voinţa lui era de nestrămutat, ci un fel de suferinţă asemănătoare aceleia pe care o simte un bolnav căruia, la momentul obişnuit, i se refuză injecţia cu morfină.

Nu mai vedea nici câmpia, nici soarele dispărând în spatele colinelor ce se profilau la orizont. Nu o vedea decât pe ea, înconjurată de prieteni, pe ea, pradă acelor griji mondene care i-o răpiseră: „Să nu mai gândesc!” îşi spuse.

Se ridică, coborî în grădină, merse până la terasă. Răcoarea apei, învolburată din cauza stăvilarului, se ridica spre el ca o negură şi această senzaţie de frig, îngheţându-i inima, deja atât de tristă, îl făcu să se reîntoarcă. Tacâmul său era pus în sufragerie. Cină repede; apoi, neavând nimic de făcut şi simţind cum îi creşte în trup şi în suflet acea suferinţă pe care o resimţise mai înainte, se culcă şi închise ochii ca să doarmă; dar, în zadar. O vedea în gând, suferea şi nu putea s-o uite deloc pe femeia aceea.

A cui iubită va fi acum? Fără îndoială a contelui Bemhaus!

Într-adevăr, el era bărbatul de care avea nevoie

creatura aceea făcută pentru lux; bărbat cu prestanţă, elegant, căutat. Şi ea îl plăcea, căci pentru a-l cuceri îşi întrebuinţase toate armele, deşi era iubita altuia.

Obsedat de aceste gânduri mistuitoare, sufletul său amorţise; rătăcea în divagaţii somnolente, în care bărbatul acela şi ea apăreau fără încetare. Adevăratul somn nu veni deloc şi toată noaptea îi văzu umblând în jurul lui, sfidându-l şi enervându-l, dispărând, pentru a-i permite, în sfârşit, să adoarmă, dar reapărând de îndată ce uitarea îl învăluia, trezindu-l printr-un spasm ascuţit, resimţit în inimă.

De îndată ce se iviră zorii se dădu jos din pat şi plecă în pădure cu un baston în mână, un baston gros, uitat în noua sa locuinţă de ultimul locatar.

Razele soarelui cădeau pieziş printre ramurile încă golaşe ale stejarilor, pe pământul acoperit aici cu iarbă ce înverzise, colo cu un covor de frunze veştede, iar puţin mai departe cu ierburi arse de iarnă; fluturi pâlpâiau de-a lungul potecii asemenea unor mici flăcărui tremurătoare.

În dreapta drumului apăru un deal înalt, împădurit cu pini şi plin de stânci albăstrii. Mariolle îl urcă încet şi. Ajuns în vârf, se aşează pe un pietroi, căci de-abia îşi mai trăgea răsuflarea. Picioarele, slăbite nu-l mai ţineau; inima îi bătea; întregul corp părea să-i fie zdrobit de o sfârşeală de neînţeles.

Cunoştea această apăsare; nu era rodul unei oboseli, ci emana de la EA, de la această iubire care îl apăsa ca o povară de nesuportat. Murmură: „Ce nenorocire! De ce m-a încătuşat astfel pe mine care n-am luat niciodată nimic de la viaţă decât exact atât cât trebuia ca să gust din ea fără să sufăr?”

Surescitat, aţâţat de teama pe care o resimţea în faţa acestui rău, probabil atât de greu de învins, îşi concentra atenţia asupra lui însuşi, îşi exploră sufletul, coborî în adâncul fiinţei sale intime, căutând s-o cunoască mai bine, s-o înţeleagă mai bine, să-şi dezvăluie sieşi motivul

acestei inexplicabile crize.

Îşi spunea: „N-am fost niciodată un înflăcărat. Nu sunt un exaltat, nu sunt un pătimaş; acţionez mai curând din raţiune decât din instinct, din curiozitate mai mult decât din poftă, mai mult din fantezie decât din perseverenţă. Nu sunt de fapt decât un iubitor de plăceri, delicat, inteligent şi pretenţios. Mi-a plăcut ceea ce mi-a oferit viaţa, fără să mă ataşez prea mult, cu acel simţ al degustătorului care savurează, dar nu se îmbată niciodată, care înţelege prea mult pentru a ajunge să-şi piardă capul. Discern totul raţional şi-mi analizez de obicei atent înclinările, tocmai pentru a nu le urma orbeşte. Asta-i chiar marele meu cusur, singurul motiv al slăbiciunii mele. Şi iată că această femeie mi s-a impus fără voia mea, cu toată teama ce-o resimţisem şi în pofida tuturor lucrurilor pe care le aflasem despre ea, şi mă domină ca şi cum ar fi înmănuncheat una câte una toate aspiraţiile mele cele mai diferite. Asta e probabil! Le-am risipit atâta timp pentru lucruri neînsufleţite, pentru natura care mă seduce şi mă emoţionează, pentru muzica ce reprezintă un fel de mângâiere ideală, pentru meditaţie care nu-i decât un fel de lăcomie rafinată a spiritului, pentru tot ceea ce este plăcut şi frumos pe pământ.

Apoi am întâlnit o făptură care a reunit toate dorinţele mele, uneori şovăielnice şi schimbătoare, şi, întorcându-le spre ea, le-a transformat în iubire. Elegantă şi frumoasă, am privit-o cu plăcere; fină, inteligentă şi vicleană m-a făcut s-o îndrăgesc. M-am îndrăgostit de ea datorită unei tainice afinităţi pe care am presimţit-o în preajma ei, a unei secrete şi irealizabile emanaţii a personalităţii ei care mi-a toropit simţurile, aşa cum sunt amorţite unele flori.

Ea a înlocuit totul pentru mine, căci nu mai visez la nimic, nu am nevoie de nimic, nu mai am nicio dorinţă, nicio preocupare.

Cum aş fi vibrat altădată în această pădure care

renaşte! Astăzi n-o mai văd, n-o mai simt, de parcă nu m-aş afla aici; continui să fiu lângă această femeie pe care nu vreau s-o mai iubesc.

Să trecem peste asta! Trebuie să fac în aşa fel încât oboseala să-mi alunge gândurile astea, astfel nu mă vindec!’:

Mariolle se ridică şi porni ou paşi mari, coborând dealul bolovănos. Dar obsesia îl strivea ca şi cum ar fi cărat-o în spate.

Mergea iuţind pasul şi, uneori, văzând soarele ce se revărsa printre frunze sau simţind în trecere vreo mireasmă de răşină ce venea dinspre câte un pâlc de brazi, părea că încearcă o scurtă senzaţie de eliberare, asemănătoare unei vagi mângâieri.

Deodată se opri şi îşi spuse: „Nu mă plimb, ci fug”. Şi fugea într-adevăr, unde vedea cu ochii, oriunde; fugea urmărit de acest zbucium provocat de iubirea sfâşiată.

Îşi reluă plimbarea cu paşi mai liniştiţi. Pădurea îşi schimba înfăţişarea, devenea tot mai deasă şi mai umbroasă, căci intra într-o zonă mai caldă, în minunatul ţinut al fagilor. Aici nu mai rămăsese nicio urmă din iarnă. Se instalase o primăvară de neînchipuit, ce părea că se născuse chiar în noaptea aceea, atât era de proaspătă şi de fragedă.

Mariolle pătrunse în hăţişul aflat la poala uriaşilor arbori ce se făceau din ce în ce mai înalţi şi merse aşa, drept înainte, multă vreme, o oră, două, croindu-şi drum printre ramuri, prin frunzişul lucitor şi uleios, mustind de sevă. Bolta imensă a ramurilor, ce acoperea tot cerul, se sprijinea pe coloanele trunchiurilor, când drepte, când aplecate, albicioase uneori, înnegrite alteori de muşchiul întunecat, crescut pe scoarţă.

Se înălţau spre infinit, unul în spatele celuilalt, dominând desişurile tinere şi încâlcite de la poala lor şi umbrindu-le cu un văl des, străbătut totuşi uneori de cascade de raze. Ploaia de foc se strecura, curgea prin

acest frunziş în dezordine, care nu mai avea aspectul unei păduri ci părea un abur de verdeaţă sclipitoare, luminat de raze aurii.

Mariolle se opri emoţionat şi nespus de surprins. Unde se afla? într-o pădure, sau căzuse pe fundul unei mări, a unei mări de frunze, plină de lumină, a unui ocean strălucitor cu reflexe de smarald.

Aici, cât mai departe de nenorocirea sa se simţea mai bine, mai apărat, mai calm şi se întinse pe pământ, pe covorul ruginiu de frunze veştede pe care arborii aceştia nu le lasă să cadă decât atunci când se îmbracă cu un nou veşmânt.

Bucurându-se de îmbrăţişarea răcoroasă a pământului şi de dulceaţa pură a aerului, fu năpădit curând de o dorinţă, nedefinită la început, dar care prinse apoi contur, aceea de a nu fi singur în acest loc încântător, şi îşi spuse: „Ah! dacă aş avea-o aici, cu mine!”

Brusc revăzu Mănăstirea de la Mont-Saint-Michel şi, amintindu-şi cât de diferită fusese ea acolo, faţă de cum era la Paris, stăpânită de acea tresărire de iubire ce încolţise sub adierea brizei, în faţa nisipurilor aurii, el se gândi că numai în acea zi ea îl iubise puţin, câteva ore. Cu siguranţă că pe ţărmul unde se fugăreau valurile, în mănăstirea unde, şoptindu-i doar prenumele „André”, ea părea că spune „sunt a ta”, pe „Calea Nebunilor”, unde el o purtase aproape pe sus, Michele se simţise atrasă de el, sentiment pe care nu-l mai încercă niciodată, imediat ce picioarele ei de femeie cochetă regăsiră caldarâmul Parisului.

Dar, aici, în mijlocul acestei băi de verdeaţă, a acestui flux de sevă proaspătă, inima ei n-ar fi fost pătrunsă din nou de emoţia acea fugară şi plăcută, întâlnită pe coasta normandă?

Rămase întins pe spate, strivit în continuare de gândurile lui, cu privirea pierdută în fâşia însorită din vârful copacilor; toropit de liniştea adâncă a pădurii

închise ochii puţin câte puţin. În cele din urmă adormi şi când se trezi îşi dădu seama că era deja trecut de ora două după-amiază.

Sculându-se, se simţi mai puţin trist, mai puţin bolnav şi porni din nou. Ieşi în sfârşit din hăţişul pădurii şi ajunse la o răspântie largă, unde şase drumuri, a căror existenţă părea incredibilă la o asemenea înălţime, se întâlneau ca razele unei cununi, pentru a se pierde în îndepărtările înfrunzite şi diafane ale văzduhului de smarald.

Un stâlp indica numele acestui loc: „Buchetul Regelui”. Era într-adevăr punctul nodal al regescului ţinut al fagilor.

Trecu o trăsură goală şi liberă. Mariolle se urcă şi porunci să fie dus la Marlote, de unde urma să se întoarcă pe jos până la Montigny, după ce va mânca la han, căci îi era foame.

îşi aminti că văzuse în ajun acest local, ce tocmai fusese deschis: hanul Corot, o cârciumă de mahala, boemă, decorată în stil medieval, după modelul cabaretului „Chat Noir” din Paris. Poposi aici şi prin uşa deschisă pătrunse într-o încăpere vastă, unde mese în stil vechi şi scaune incomode, fără spătar, păreau că aşteaptă consumatorii din alt secol.

În capătul celălalt al sălii, o femeie, fără îndoială o tânără servitoare, cocoţată în vârful unei scăriţe duble, agăţa blide vechi în nişte cuie bătute prea sus ca ea să le poată ajunge. Ridicându-se când pe vârful ambelor picioare, când doar pe unul, ea se întindea sprijinindu-se cu o mână de perete, ţinând cu cealaltă farfuria, cu mişcări suple şi plăcute, căci avea o talie subţirică, iar curba ce urma linia trupului, de la încheietura mâinii până la gleznă, se schimba, fermecătoare, la fiecare mişcare. Stând cu spatele, ea nu-l auzise intrând pe Mariolle, care se opri s-o privească. Amintindu-şi de Predole îşi spuse: „Ia te uită cât de drăguţă şi ce mlădioasă e fetişcana asta!”

Tuşi. Luată prin surprindere, fata era gata să se

prăbuşească, dar de îndată ce-şi regăsi echilibrul sări de pe scară cu uşurinţa unei dansatoare pe sârmă, apoi se îndreptă surâzătoare spre el şi-l întrebă:

— Ce doreşte domnul?

— Să prânzesc, domnişoară.

Ea îndrăzni să-i răspundă:

— Poate mai degrabă să cinaţi, căci e ora trei şi jumătate.

— Să cinez, dacă aşa doreşti. M-am rătăcit prin pădure.

Atunci ea îi înşiră felurile de mâncare pe care le aveau la dispoziţia călătorilor. El alese meniul şi se aşează.

Fata se duse să dea comanda, apoi reveni să aşeze masa.

Mariolle o urmărea cu privirea, găsind-o drăguţă, vioaie şi curată. Îmbrăcată ca pentru lucru, cu poalele fustei ridicate, cu mânecile suflecate, cu gâtul gol, avea o înfăţişare zglobie şi plăcută la vedere; corsetul îi strângea bine talia, de care părea să fie foarte mândră.

Chipu-i înroşit, rumenit de aerul tare, părea puţin prea bucălat, chiar gras, dar de prospeţimea unui boboc de floare, cu ochi cafenii, frumoşi şi strălucitori, în care parcă se reflecta totul, o gură mare, cu dinţi frumoşi, părul castaniu, a cărui bogăţie mărturisea energia plină de vioiciune a acestui trup tânăr şi viguros.

Ea aduse ridichi şi unt şi el începu să mănânce, renunţând s-o mai privească. Vrând să se ameţească, ceru o sticlă de şampanie şi o bău în întregime, apoi două pahare cu kummel după cafea, şi, cum era cu stomacul încă gol, căci nu mâncase înainte de plecare decât puţină came rece şi pâine, se simţi greoi, toropit, alinat de o puternică ameţeală, pe care o socoti drept uitare. Gândurile, întristarea, spaimele sale păreau de-acum, topite, înecate în vinul limpede, care într-un timp atât de scurt făcuse din inima lui chinuită o inimă aproape nesimţitoare.

Se întoarse la Montigny cu paşi înceţi, intră în casă şi

foarte obosit, somnoros, se culcă îndată ce se lăsă seara, adormind pe loc.

Se trezi însă în toiul nopţii. Se simţea rău şi era frământat de parcă un coşmar alungat pentru câteva ore ar fi reapărut pe furiş pentru a-i întrerupe somnul. Ea se afla din nou lângă el, ea, doamna de Burne, revenise, îi dădea târcoale, mereu însoţită de domnul de Bemhaus. „Uite, îşi spuse el, sunt gelos şi acum. Oare pentru ce?”

Pentru ce era gelos? Îşi dădu repede seama. Cu toate temerile şi spaimele sale, atâta vreme cât fusese iubitul ei o simţise că-i este credincioasă, fără prea multă înflăcărare, fără tandreţe, dar cu o hotărâre sinceră. Or, el sfărmase totul; îi dăruise libertatea: totul se sfârşise. Va rămâne ea acum fără să aibă nicio legătură? Da, fără îndoială, câtva timp... Apoi?... Chiar această fidelitate pe care i-o păstrase până acum, fără ca el poată avea vreo îndoială, nu izvora oare din acel presentiment nedesluşit că dacă l-ar fi părăsit pe el, Mariolle, ar fi trebuit ca într-o zi sau alta, după un timp mai mult sau mai puţin îndelungat, să-l înlocuiască, nu datorită unei pasiuni ci obosită de singurătate, tot aşa cum l-ar fi îndepărtat plictisită fiind de dragostea lui? Nu există oare amanţi pe care îi păstrezi mereu, cu resemnare, de frica următorului? Şi apoi schimbarea nu i s-ar fi părut potrivită unei femei ca ea, prea inteligentă ca să se supună prejudecăţilor, dar înzestrată cu o delicată pudoare morală care o punea l-a adăpost de dezonoare. Având o filosofie mondenă şi nu o ipocrizie de burgheză, nu-i era frică de o legătură secretă, în timp ce firea ei rece s-ar fi cutremurat dezgustată la gândul de a avea un şir întreg de amanţi.

El îi dăruise libertatea... şi acum? Acum, desigur, îşi va găsi un altul! Şi ăsta va fi contele de Bemhaus. Era sigur de acest lucru şi acum suferea cumplit din cauza asta.

De ce se despărţise de ea? O părăsise credincioasă, prietenoasă şi fermecătoare! De ce? Pentru că el era o

brută senzuală care nu înţelegea dragostea fără pasiune trupească? Oare asta era? Da... dar mai era ceva! Era, înainte de toate, teama de suferinţă. Fugise din faţa durerii de a nu fi iubit aşa cum iubea el, din faţa crudei nepotriviri care se născuse între ei, din faţa sărutărilor inegale în tandreţe, din faţa răului de nevindecat de care inima lui fusese cumplit lovită şi de care nu se va putea lovi vreodată. I-a fost frică să nu sufere prea mult, să nu îndure ani în şir zbuciumul pe care îl intuise câteva luni şi pe care îl îndurase câteva săptămâni. Slab ca întotdeauna, dăduse înapoi în faţa acestei dureri, aşa după cum toată viaţa încercase să evite eforturile prea mari.

Era aici incapabil să ducă un lucru până la capăt, să se dăruie pasiunii, aşa cum s-ar fi dăruit ştiinţă sau artei, căci este imposibil să iubeşti cu pasiune fără să nu suferi mult.

Frământă până în zori aceleaşi idei care îl muşcau asemenea unor câini; apoi se sculă şi coborî pe malul râului.

Un pescar aruncase prostovolul aproape de micul stăvilar. Apa se rotea în lumină şi când omul îşi scoase plasa rotundă şi mare, întinzând-o pe botul ascuţit al bărcii, peştişori mici se zbăteau în ochiurile ei ca argintul viu.

Mariolle se calmă în atmosfera călduţă a dimineţii, în aburul căderii de apă în care fluturau fugare curcubee şi i se păru că viitoarea curentului ce curgea la picioarele sale, continuu şi rapid, ducea cu ea puţin din amarul lui.

Îşi spuse: „într-adevăr e bine ce-am făcut; aş fi fost prea nefericit!”

Se reîntoarse în casă să ia un hamac, pe care îl observase în hol. Îl agăţă între doi tei şi, întinzându-se în el, încercă să nu se gândească la nimic, privind cum alunecă apa.

Aşa îl găsi amiaza, într-o stare de toropeală plăcută, de

beatitudine a trupului, care i se răspândise până în suflet, şi întârzie cât putu mai mult la masă pentru a încetini scurgerea zilei. Era însă agasat de aşteptarea poştei. Telegrafiase la Paris şi scrisese la Fontainebleu să i se retrimită scrisorile. Nu primea însă nimic şi senzaţia de părăsire începea să-l apese. Pentru ce? Nu putea să spere că în mica geantă neagră ce atârna pe coapsa poştaşului se va găsi pentru el ceva plăcut, consolator, liniştitor; nimic decât invitaţii inutile şi anunţuri banale. Atunci de ce aştepta aceste hârtii necunoscute, de parcă în ele s-ar fi aflat mântuirea inimii sale?

Nu ascundea oare în adâncul sufletului trufaşa speranţă că ea îi va scrie?

O întrebă pe una din bătrânele servitoare:

— La ce oră soseşte poşta?

— La prânz, domnule.

Era chiar timpul. Începu să asculte zgomotele de afară cu o nelinişte crescândă. O bătaie în uşa de la intrare îl făcu să se ridice în picioare. Factorul nu adusese decât ziarele şi trei scrisori fără nicio importanţă. Mariolle citi şi reciti presa, apoi se plictisi şi ieşi.

Ce să facă? Se înapoie la hamac şi se întinse din nou. După o jumătate de oră fu însă cuprins de o nevoie imperioasă de a schimba locul. Pădurea? Da, pădurea era încântătoare, dar singurătatea părea acolo şi mai adâncă decât acasă, în sat, unde mai străbătea câte un zvon de viaţă. Şi această singurătate plină de tăcere a arborilor şi a frunzelor îl umplea de melancolie şi de păreri de rău, îl sufoca în nimicnicia sa.

Refăcu în gând lunga plimbare din ajun şi, când în faţa ochilor îi apăru mica servitoare sprintenă de la hanul Corot, îşi spuse: „Uite, voi merge până acolo şi voi cina!” Această idee îl bine dispuse: găsise o ocupaţie, un mijloc de a-şi petrece câteva ore şi porni de îndată la drum.

Lunga uliţă a satului continua drept înainte, de-a lungul văioagei, între cele două rânduri de case albe, joase,

acoperite cu ţigle, unele aliniate la drum, altele aflate în fundul unei mici curţi în care înflorea câte un liliac, unde găinile se fugăreau în jurul bălegarului proaspăt, unde scări cu pălimar de lemn suiau spre înalt, spre uşile deschise în zid. În faţa caselor ţăranii îşi vedeau de treburile lor domestice. O bătrână cocoşată, cu părul de un alb-gălbui, în ciuda vârstei, căci cei de la ţară nu au aproape niciodată părul cu adevărat alb, trecu pe lângă el îmbrăcată într-o cămeşoaie sfâşiată, cu picioarele slabe şi noduroase ce apăreau de sub un soi de fustă de lână care evidenţia proeminenţa şoldurilor. Privea înaintea ei cu ochi goi, cu ochi ce nu văzuseră vreodată decât cele câteva simple obiecte necesare umilei ei existenţe.

O alta, mai tânără, întindea rufe în faţa porţii, iar mişcarea braţelor îi ridica poalele fustei, lăsând să i se vadă gleznele groase în ciorapi albaştri, gamba descărnată, în timp ce mijlocul şi bustul, plat şi larg ca un piept de bărbat, dezvăluia un corp diform, ce trebuia să fi fost monstruos la vedere.

Mariolle se gândi: „Femei! Astea sunt femei! Iată cum arată nişte femei!” în faţa ochilor i se contură silueta doamnei de Burne. O revăzu plină de rafinament în eleganţa şi frumuseţea ei, giuvaer de carne omenească, cochetă, împodobită pentru a fi privită de bărbaţi. Şi el tresări, înspăimântat de o ireparabilă pierdere.

Porni atunci mai repede, pentru a-şi elibera inima şi mintea.

Când intră în hanul din Marlotte micuţa servitoare îl recunoscu imediat şi i se adresă aproape cu familiaritate:

— Bună ziua, domnule.

— Bună ziua, domnişoară.

— Doriţi să beţi ceva?

— Da, pentru început; apoi voi cina aici.

Dezbătură mai întâi ce să bea, apoi ce să mănânce. O consulta ca s-o determine să vorbească, căci fata se exprima frumos, cu un pronunţat accent parizian şi cu o

graţie a vorbirii tot atât de naturală ca şi dezinvoltura cu care se mişca.

Ascultând-o, Mariolle se gândea: „Fetişcana asta e foarte plăcută; s-ar părea că are în ea sămânţă de femeiuşcă”.

O întrebă:

— Eşti pariziancă?

— Da, domnule.

— Eşti de multă vreme aici?

— De cincisprezece zile, domnule.

— Îţi place?

— Până acum nu, dar e încă prea devreme ca să-mi dau seama, şi apoi eram obosită de atmosfera Parisului şi aerul de la ţară m-a restabilit. Din cauza asta, mai ales, m-am hotărât să vin aici. Vă aduc un vermuth, domnule?

— Da, domnişoară, şi spune-i şefului sau bucătăresei să se îngrijească de cina mea.

— N-aveţi nicio grijă, domnule.

Ieşi, lăsându-l singur.

Mariolle intră în grădina hanului şi se instală sub un umbrar, unde i se servi vermuth-ul. Rămase până spre seară, ascultând cum fluiera o mierlă în colivia ei şi privind-o pe micuţa servitoare care cocheta şi făcea graţii, înţelegând că domnul o găsea pe gustul lui.

Plecă la fel ca în ajun, după ce băuse o sticlă de şampanie, dar cum întunericul de pe drum şi răcoarea nopţii îi risipi curând uşoara ameţeală, o tristeţe de neînvins îi învălui din nou sufletul. Se gândea: „Ce să fac? Să rămân aici? Voi fi condamnat oare multă vreme să duc viaţa asta dezolantă?” Adormi foarte târziu.

În ziua următoare se legănă din nou în hamac. Văzându-l mereu pe omul care arunca prostovolul, dori să înceapă şi el să pescuiască. Un băcan care vindea undiţe îl iniţie în privinţa acestui sport liniştit, şi se oferi chiar să-i îndrume primele încercări. Acceptându-i propunerea, Mariolle reuşi să prindă, de la ora nouă dimineaţa şi până

la prânz, cu mari eforturi şi cu o atenţie mereu încordată, trei peştişori.

După ce mâncă se îndreptă din nou spre Marlotte, ca să-şi omoare timpul.

Văzându-l, mica servitoare de la han începu să râdă.

El surâse, de asemenea, amuzat de această recunoaştere şi încercă să înfiripe cu ea o conversaţie.

Ea răspunse, mai familiară decât în ajun. Se numea Elbabeth Ledru. Mama ei, care făcea croitorie la domiciliu murise anul trecut; tatăl, funcţionar contabil, mereu beat şi fără post, trăind din munca soţiei şi a fiicei, dispăru, căci fetiţa, rămasă singură să coasă toată ziulica în mansardă, nu putea să facă faţă cerinţelor a două persoane. Plictisită, la rândul ei, de truda singuratică, ea se angajă servitoare într-o cârciumă, unde rămăsese aproape un an, dar cum se simţea obosită, acceptă propunerea patronului de la hanul Corot din Marlotte, pe care îl servise şi care o angajă pentru vară, împreună cu alte două tinere, ce urmau să sosească puţin mai târziu. Patronul ştia, cu siguranţă, să-şi atragă clientela.

Povestioara îi plăcu lui Mariolle, care o determina pe fetişcană, descosând-o cu pricepere şi tratând-o ca pe-o domnişoară, să-i spună o mulţime de amănunte bizare despre acest mohorât şi mizer cămin ruinat de un beţiv. Ea, fiinţă pierdută, umblând din loc în loc, fără să fie legată de nimic, veselă totuşi, fiindcă era tânără, simţind interesul real al acestui necunoscut şi atenţia lui vie, i se destăinui încrezătoare, cu întreaga exuberanţă a sufletului ei, pe care nu mai putea deloc s-o stăvilească, la fel cum nu-şi putea stăpâni sprinteneala mişcărilor.

Când termină de povestit, el o întrebă;

— Şi… vei fi servitoare toată viaţa?

— Nu ştiu, domnule. Pot oare să ghicesc ce mi se va întâmplă mâine?

— Trebuie totuşi să te gândeşti la viitor!

Ea luă un aer meditativ, care îi dispăru apoi repede de

pe faţă, şi răspunse:

— Voi lua ceea ce mi se va oferi. Atâta pagubă!

Se despărţiră buni prieteni.

Mariolle reveni câteva zile mai târziu, apoi încă o dată, apoi tot mai des, încercând o vagă atracţie pentru conversaţia naivă a acestei fetişcane părăsite, a cărei vorbărie îl distrăgea puţin de la durerea sa.

Dar seara, când se întorcea pe jos la Montigny, era cuprins de îngrozitoare crize de disperare gândindu-se la doamna de Burne. La ivirea zorilor inima i se mai înveselea puţin. O dată cu căderea nopţii reapăreau regretele sfâşietoare şi o gelozie feroce. Nu avea nicio veste. Nu scrisese nimănui şi nu primise nicio scrisoare. Era rupt de toate. Aşa că, de unul singur, pe drumul întunecos, îşi imagina cum progresează viitoarea legătură, pe care o prevăzuse, între fosta lui iubită şi contele de Bemhaus. Gândul, obsedant, îl sfredelea tot mai adânc, cu fiecare zi. Acela, se gândea, va fi pentru ea exact omul de care are nevoie: un amant distins, asiduu, fără pretenţii, satisfăcut şi flatat de a fi preferatul acestei femei cochete, plăcute şi fine.

Îl compara cu sine însuşi. Celălalt, desigur, n-ar fi avut furiile lui, acele nerăbdări obositoare, acea nevoie încrâncenată de reciprocă tandreţe ce distrusese armonia legăturii lor.

Om de lume, prudent şi discret, el se va mulţumi cu puţin, căci nu părea deloc să aparţină acelei categorii de oameni înflăcăraţi de pasiune.

Într-o zi când André Mariolle sosi la Marlotte, observă, sub celălalt umbrar al hanului Corot, doi tineri bărboşi, cu băşti, care fumau pipă.

Patronul, un om solid, cu o figură zâmbitoare, veni de îndată să-l salute, căci încerca pentru acest fidel client la cină o simpatie interesată, şi-i spuse:

— De ieri am doi clienţi noi, doi pictori.

— Domnii aceia de colo?

— Da, sunt deja cunoscuţi. Cel mai scund a primit anul trecut a doua medalie.

Şi, după ce povesti tot ceea ce ştia despre cei doi artişti în devenire, întrebă:

— Ce serviţi astăzi, domnule Mariolle?

— Trimite-mi un vermuth ca de obicei.

Patronul se îndepărtă.

Elisabeth apăru purtând tava, paharul, carafa şi sticla.

Pe dată unul dintre pictori strigă:

— Ei bine, mititico, mai eşti supărată?

Ea nu răspunse şi, când se apropie de Mariolle, acesta observă că avea ochii înroşiţi.

— Ai plâns? o întrebă.

Ea răspunse simplu.

— Da, puţin.

— Ce s-a întâmplat?

— Cei doi domni de-acolo s-au purtat urât cu mine.

— Ce-au făcut?

— M-au tratat ca pe-un lucru de nimic.

— Te-ai plâns patronului?

Fata ridică mâhnită din umeri.

— Oh! domnule… patronul… patronul… ştiu acum câte parale face patronul!…

Emoţionat şi iritat puţin, Mariolle îl ceru:

— Povesteşte-mi totul.

Ea îi relată tentativele directe şi grosolane ale celor doi pictoraşi sosiţi în ajun. Apoi începu din nou să plângă, întrebându-se ce va face, pierdută în acest ţinut, fără protecţie, fără sprijin, fără bani, fără resurse.

Brusc, Mariolle îi propuse:

— Vrei să intri în serviciul meu? La mine vei fi bine tratată şi când mă voi întoarce la Paris vei fi liberă să faci ceea ce vei crede de cuviinţă.

Ea îl privi drept în ochi, cu o privire întrebătoare.

Răspunse apoi dintr-o răsuflare:

— Vreau, domnule.

— Cât câştigi aici?

— 60 de franci pe lună.

Şi adăugă, cuprinsă de panică:

— Am şi partea mea de câştig în plus. Cu totul cam 70.

— Îţi voi da 100.

Surprinsă, ea repetă:

— 100 de franci pe lună?

— Da, îţi convine?

— Bineînţeles că îmi convine!

— Va trebui să mă serveşti, să ai grijă de lucrurile mele, de rufărie şi de haine şi să-mi deretici camera

— Am înţeles, domnule.

— Când vei veni?

— Mâine dacă doriţi. După cele petrecute aici mă voi duce la primar şi voi pleca cu orice preţ.

Mariolle scoase doi ludovici din buzunar şi, dăruindu-i, îi spuse:

— Iată-un acont pentru tine.

Bucuria lumină chipul fetei care răspunse pe un ton ferm:

— Domnule, mâine, înainte de prânz, voi fi la dumneavoastră.

II

În ziua următoare Elisabeth sosi la Montigny urmată de un ţăran care-i căra cufărul într-o roabă. Mariolle se descotorosise de una dintre bătrânele servitoare, răsplătind-o generos, astfel că noua venită întră în stăpânirea unei mici cămăruţe aflată la etajul doi, alături de cea a bucătăresei.

Când se prezentă în faţa stăpânului, îi păru întrucâtva diferită faţă de cum era la Manlotte; datorită servitoarea domnului, căruia îi fusese aproape o modestă prietenă sub umbrarul hanului, era acum mai puţin vorbăreaţă, mai umilă.

În câteva cuvinte el îi preciză ceea ce avea de făcut.

Ea îl asculta cu atenţie, se instală şi îşi luă slujba în primire.

O săptămână se scurse fără să aducă vreo schimbare deosebită în sufletul lui Mariolle.

El observă doar că nemaiexistând pretextul plimbărilor la Marlotte, ieşea mai puţin din casă, care i se părea acum mai puţin lugubră decât în primele zile. Cumplita arşiţă a durerii sale se calmase uşor, dar în locul acestei arsuri se năştea în el o tristeţe pe care n-o putea învinge, o melancolie adâncă, asemănătoare bolilor cronice şi lente, care te duc câteodată la moarte.

Toate îndeletnicirile dinainte, întreaga curiozitate a spiritului său, interesul pe care îl avusese până acum pentru lucrurile care-l preocupau sau îl amuzau, toate muriseră în el, înlocuite de un dezgust şi de o apatie de

neînvins, datorită cărora nu avea nici măcar puterea să se ridice şi să facă câţiva paşi. Nu mai părăsea deloc casa, târându-se doar din salon în hamac şi din hamac în salon. Singurele distracţii erau pentru el să privească râul Loing curgând şi pescarul aruncându-şi prastovolul.

După primele zile de expectativă şi de rezervă, Elisabeth prinse puţin curaj şi, remarcând, cu flerul ei de femeie, tristeţea constantă a stăpânului său, îl întreba uneori, când cealaltă servitoare nu se afla de faţă.

— Domnul se plictiseşte foarte tare?

El îi răspundea resemnat:

— Da, destul.

— Domnul ar trebui să se plimbe.

— Asta nu m-ar înveseli mai mult.

Avea pentru el atenţii discrete pline de devotament. În fiecare dimineaţă, intrând în salon, Mariolle îl găsea plin de flori şi parfumat ca o seră. Elisabeth profita desigur de plimbările micilor şţrengari care aduceau din pădure ciuboţica-cucului, viorele, drobiţe galbene, ca şi de micile grădiniţe din sat, unde ţărăncile stropeau seara cele câteva plante. În starea sa de nepăsare, de disperare şi de apatie, accepta înduioşat această recunoştinţă plină de ingeniozitate şi grija pe care o ghicea în ea de a-i fi mereu pe plac în cele mai mici amănunte.

I se părea, de asemenea, că se făcea tot mai drăguţă, mai îngrijită, că obrazu-i căpătase o anumită paloare, că devenise parcă mai rafinată. Intr-o zi, pe când îi servea ceaiul, observă că nu mai are mâini de servitoare, ci de doamnă, cu unghiile frumos tăiate şi foarte curate. Altădată observă că poartă pantofi aproape eleganţi. Apoi, într-o după-masă, după ce urcase în cameră, coborî din nou îmbrăcată într-o fermecătoare rochie gri, simplă şi de un gust perfect. Văzând-o apărând astfel, el exclamă s

— Ia te uită cât de cochetă devii, Elisabeth!

Ea se-nroşi până în albul ochilor şi bâlbâi:

— Eu... nu, domnule. Mă îmbrac puţin mai bine pentru că am ceva mai mulţi bani.

— De unde ţi-ai cumpărat rochia asta?

— Mi-am făcut-o singură, domnule.

— Ai făcut-o tu? Când? te-am văzut tot timpul robotind prin casă.

— Seara, domnule.

— De unde ai cumpărat stofa? Cine ţi-a croit-o?

Ea relată că vânzătorul de mărunţişuri din Montigny îi adusese eşantioane de la Fontainebleu. Alesese, apoi plătise marfa cu cei doi ludovici pe care Mariolle îi dăduse ca acont. Cât despre croit şi model, astea n-o puneau deloc în încurcătură, căci lucrase timp de patru ani, alături de maică-sa, pentru un magazin de confecţii.

El nu se putu abţine să nu-i spună:

— Îţi stă foarte bine, eşti foarte drăguţă.

Şi se înroşi din nou, până la rădăcina părului.

După ce Elisabeth plecă, Mariolle se întrebă: „Oare nu cumva s-a îndrăgostit de mine?” Reflectă asupra acestui lucru, ezită, se îndoi şi sfârşi prin a se convinge că, la urma urmelor, era posibil. Fusese bun cu ea, o compătimise, o ajutase, se purtase aproape prietenos. Ce era oare de mirare atunci ca această fetişcană să se îndrăgostească de stăpânul ei, după ce el făcuse atâtea pentru ea? De altfel, ideea nu-i displăcea. Micuţa arăta bine într-adevăr, nemaiavând nimic din aparenţa unei servitoare. Vanitatea lui de bărbat, atât de ofensată, de rănită, de îndurerată şi atât de strivită de o altă femeie, era acum măgulită, alinată, consolată. Era o compensaţie, pentru că atunci când cineva e iubit, de ori unde ar veni această iubire, înseamnă că el a fost capabil s-o inspire. Egoismul său inconştient era astfel satisfăcut. Va avea astfel o preocupare şi, poate, faptul de a vedea această inimioară aprinzându-se şi bătând pentru el, îi va face bine. Nici nu-i trecea prin minte să îndepărteze această copilă, s-o ferească de pericolul de pe urma căruia el

însuşi suferea atât de cumplit, să-i fie milă de ea, cu atât mai mult cu cât nimănui nu-i fusese milă de el, căci niciun sentiment de milă nu se amestecă vreodată cu izbânzile în iubire.

Continua s-o observe şi îşi dădu seama că nu se înşelase deloc. În fiecare zi, cel mai mic amănunt îi dezvăluia încă o dată acest lucru. Într-o dimineaţă, când ea îl atinse în treacăt în timp ce-l servea la masă, simţi un miros de parfum venind dinspre veşmintele ei, un parfum simplu, procurat desigur de la vânzătorul de mărunţişuri sau de la farmacist. Atunci îi făcu cadou 0 sticlă de apă de toaletă de Cypre, pe care de multă vreme o folosea după spălat şi din care ducea întotdeauna cu el o mică provizie. Îi oferi, de asemenea, săpunuri fine, apă pentru clătitul gurii, pudră. Ajuta subtil la această transformare, cu fiecare zi mai evidentă, mai completă, urmărind-o cu priviri curioase şi, în acelaşi timp, pline de încântare.

Continuând să rămână pentru el servitoarea credincioasă şi discretă, Elisabeth se transforma într-o femeie plină de duioşie, îndrăgostită, ale cărei instincte de cochetărie înfloreau cu candoare.

El însuşi se ataşase de ea cu tandreţe; era amuzat, emoţionat şi recunoscător. Se amuza cu această iubire în devenire cum o faci cu tot ceea ce te poate distra în momentele triste. Nu încerca pentru ea nicio altă atracţie decât acea vagă dorinţă care-l împinge pe fiecare bărbat spre orice femeie de lângă el, indiferent dacă e o servitoare drăguţă sau o ţărancă transformată în zeiţă, într-un soi de Venus rustică. Era atras de ea, de feminitatea ei. Avea nevoie de această feminitate, o nevoie tulbure şi irezistibilă pe care i-o inspirase cealaltă, cea pe care o iubea, care trezise în el acel simţ de neînvins şi misterios al naturii, determinat de prezenţa feminină, de emanaţia subtil ideală, pe care orice făptură seducătoare, din popor sau din lumea bună, sălbăticiune orientală, cu ochi mari negri sau fiică a Nordului cu priviri

albastre şi suflet viclean, o revarsă asupra bărbaţilor, emanaţie în care supravieţuieşte încă străvechea atracţie a eternului feminin.

Atenţia aceasta plină de gingăşie, continuă, mângâietoare şi tainică, cle-abia perceptibilă, îi înfăşură inima într-un fel de pansament, făcând-o mai puţin sensibilă în faţa chinurilor care reveneau. Ele mai persistau încă, dădeau târcoale şi zburătăceau ca muştele în jurul unei răni. Era suficient ca vreuna să se aşeze ca să înceapă să sufere din nou. Fiindcă interzisese să-i fie comunicată adresa, prietenii îi respectau retragerea şi el era chinuit mai ales de absenţa veştilor. Din când în când citea în ziar numele lui Lamarthe ori pe cel al lui Massival, trecuţi pe lisa celor ce luaseră parte la un dineu important sau asistaseră la o mare serbare. Într-una din zile observă şi cel al Doamnei de Burne, amintită ca una dintre cele mai elegante, mai frumos şi mai bine îmbrăcate femei de la balul Ambasadei Austriece. Fu străbătut de un fior din cap până în picioare. Numele contelui de Bemhaus apărea câteva rânduri mai jos. Şi până seara, gelozia ce-şi făcu din nou apariţia, îi sfâşie inima. Nu mai avea acum nicio îndoială în privinţa acestei legături pe care o considerase posibilă! Era una din acele convingeri imaginare, mai sâcâitoare decât faptul real, de care nu poţi să scapi şi nici să te vindeci vreodată.

De altfel, nemaiputând să-şi îngăduie această totală ignoranţă şi nici nesiguranţa bănuielilor sale, se hotărî să-i scrie lui Lamarthe, care îl cunoştea îndeajuns pentru a ghici suferinţa sufletului său şi care va răspunde poate presupunerilor sale, chiar fără să fie întrebat.

Aşadar, într-o seară, la lumina lămpii, compuse o scrisoare lungă şi iscusită, de o tristeţe nedefinită, plină de răbdări disimulate şi de lirism inspirat de frumuseţea primăverii la ţară.

După patru zile, primind poşta, recunoscu de la prima vedere scrisul drept şi ferm al romancierului.

Lamarthe îi trimetea o mulţime de veşti triste, alimentându-i neliniştea. Îi vorbea şi despre o sumedenie de oameni, dar fără să dea mai multe amănunte despre Doamna de Burne şi Bemhaus decât despre alţii. Îi scotea totuşi în evidenţă prin unul din acele artificii de stil, atât de specifice lui, cu ajutorul cărora îţi îndrepta atenţia asupra unui lucru, fără ca nimic să-i dea de gol această intenţie.

În concluzie, rezulta din această scrisoare că toate bănuielile lui Mariolle erau cel puţin întemeiate, că teama lui se va împlini în curând, dacă nu cumva se împlinise deja.

Modul de viaţă al fostei sale iubite continua să fie acelaşi: agitat, strălucitor şi monden. După plecarea lui se vorbise puţin despre el, cu o curiozitate indiferentă, aşa cum se vorbeşte despre cei dispăruţi. Îl credeau plecat departe, fiindu-i lehamite de Paris.

După primirea acestei scrisori, Mariolle a rămas întins în hamac până seara. La cină n-a putut să mănânce, apoi n-a putut să doarmă şi în timpul nopţii a avut febră. A doua zi s-a simţit atât de obosit, de descurajat şi dezgustat de zilele anoste pe care le împărţea între această pădure adâncă şi tăcută, acum umbrită de verdeaţă şi râuleţul enervant ce curgea pe sub ferestrele sale, încât nu coborî din pat.

Când Elisabeth intră, la prima chemare a soneriei, şi îl văzu încă în pat, rămase încremenită, în picioare, în cadrul uşii deschise, şi, pălind deodată, îl întrebă:

— Domnul este bolnav?

— Da, puţin.

— Să chem doctorul?

— E ceva obişnuit la mine.

— Ce trebuie să fac pentru domnul?

Mariolle ceru să-i pregătească baia ca-n fiecare zi şi comandă pentru dejun doar ouă, iar pentru restul zilei ceai. Dar pe la ora unu după prânz se plictisi atât, încât îi

veni pofta să se scoale. Elisabeth, chemată mereu, dintr-o manie de ipohondru, şi care venea neliniştită, întristată, dornică să-i fie de folos, să-l ajute, să-l îngrijească şi să-l vindece, văzându-l agitat şi nervos, îi propuse, roşie de îndrăzneala sa, să-i citească ceva.

El o întrebă:

— Citeşti bine?

— Da, domnule, la şcolile din oraş am obţinut toate premiile care se dau pentru lectură şi i-am citit mamei atâtea romane încât nu le mai ţin minte nici măcar titlul.

Datorită unei curiozităţi ce se iscase în el, o trimise să caute în atelier, printre cărţile aduse, pe cea preferată: *Manon Lescaut.*

Apoi ea îl ajută să se aşeze în pat, îi puse la spate două perne mici, luă un scaun şi începu. Citea bine, la urma urmei, chiar foarte bine, înzestrată cu un fel de har special al accentuării corecte şi al unei pronunţări inteligente. Interesată încă de la început de poveste, ea citi înainte cu atâta emoţie, încât el o întrerupea uneori ca să mai converseze un pic cu ea.

Prin fereastra deschisă intrau, o dată cu briza călduţă, încărcată de mireasma frunzişului, cântece şi triluri de privighetori care cântau, în jurul femeiuştilor lor, în acest anotimp al iubirilor reaprinse, în toţi arborii din ţinut.

André o privea pe tânăra aceasta, emoţionată şi că, care urmărea cu ochi strălucitori întâmplările ce se derulau de la o pagină la alta.

La întrebările pe care i le punea, îi răspundea cu un simţ înnăscut pentru tot ceea ce ţine de tandreţe şi iubire, cu o intuiţie corectă, dar uşor estompată de ignoranţa ei de femeie necultivată. Şi Mariolle se gândea: „Dacă ar fi fost instruită, fetişcana asta ar putea deveni inteligentă şi fină”.

Farmecul ei feminin îi făcea într-adevăr bine în această după-masă caldă şi liniştită şi se contopea în mod ciudat în cugetul lui cu farmecul atât de misterios şi atât de

puternic al acelei Manon, care ne umple sufletele cu cea mai stranie vrajă evocată de arta omenească.

Sedus de povestea atât de cunoscută şi totuşi atât de nouă, el se lăsa legănat de vocea care citea, şi visa la o iubită nestatornică şi seducătoare, ca a lui des Grieux, necredincioasă şi constantă, umană şi ispititoare până în cele mai ticăloase cusururi, creată pentru a face să se reverse din bărbat toate resursele de gingăşie şi de mânie, de iubire şi de ură înverşunată, de gelozie şi de dorinţă.

Ah! dacă femeia pe care tocmai o părăsise ar fi avut în sânge perfidia pasionată şi senzuală a acestei provocatoare curtezane, poate n-ar fi plecat niciodată! Manon înşela, dar iubea; minţea, dar se dăruia!

Seara, după ce lâncezise ziua întreagă, Mariolle se cufundă într-un fel de vis în care toate femeile se contopeau.

Deoarece, încă din ajun, nu se obosise cu nimic şi nu făcuse nicio mişcare, avu un somn uşor, ce-i fu tulburat de un zgomot neobişnuit auzit în casă.

O dată sau de două ori în cursul nopţii crezuse că distinge paşi şi mişcări imperceptibile la parter, nu chiar dedesubtul camerei sale, ci în micile încăperi învecinate cu bucătăria: în spălătorie şi baie. Nu le dăduse însă nicio importanţă. Dar seara aceasta, plictisindu-se să mai stea culcat, neputând să doarmă, îşi ascuţi auzul şi distinse nişte fâşâituri inexplicabile şi un fel de clipocit. Se hotărî atunci să vadă despre ce e vorba: aprinse o luminare şi se uită la ceas: era abia ora zece. Se îmbrăcă, îşi puse în buzunar un revolver şi coborî cu paşi de pisică, luându-şi infinite precauţii.

Intrând în bucătărie observă cu uimire că era aprins cuptorul. Nu se mai auzea niciun zgomot. Crezu apoi că percepe o mişcare în baie, o mică încăpere văruită, în care nu încăpea decât cada.

Se apropie, răsuci clanţa, fără niciun zgomot şi,

împingând uşa, observă alungit în apă, cu braţele plutind şi sinii mângâind cu mugurii lor suprafaţa apei, cel mai frumos corp de femeie pe care îl văzuse în viaţa lui.

Înnebunită de spaimă, neputând să fugă, Elisabeth scoase un strigăt.

El îngenunchease deja la marginea căzii, apropiindu-şi gura de buzele ei şi devorând-o cu priviri arzătoare.

Elisabeth înţelese şi, ridicându-şi braţele şiroind de apă, le înlănţui în jurul gâtului stăpânului său.

III

Gând apăru a doua zi aducând ceaiul şi îi întâlni privirea, Elisabeth începu să tremure atât de tare, încât cana şi zaharniţa se ciocniră violent.

El se apropie, îi luă tava din mâini, o puse pe masă şi, fiindcă ea stătea cu ochii plecaţi îi spuse:

— Priveşte-mă, micuţo.

Ea îl privi cu genele pline de lacrimi.

El reluă:

— Nu vreau să plângi.

Strângând-o în braţe simţi cu se-nfioară din cap până-n picioare şi o auzi murmurând: „O, Dumnezeule”. Mariolle înţelese atunci că ceea ce o făcea să repete aceste două cuvinte nu erau nici suferinţă, nici regret, nici remuşcare, ci un sentiment de fericire, de adevărată fericire. Şi el încercă o mulţumire ciudată, egoistă, mai curând fizică decât morală, simţind-o lipită de pieptul său pe această micuţă care, în sfârşit, îl iubea. Îi mulţumea pentru asta, aşa cum ar fi făcut-o un rănit îngrijit la margine de drum de o trecătoare; îi mulţumea pentru asta din tot sufletul lui îndurerat, trădat în înflăcărarea lui zadarnică, înfometat de tandreţe din cauza indiferenţei celeilalte; şi în cugetul său o compătimi puţin. Văzând-o cum arată, aşa palidă şi înlăcrimată, cu ochii arşi de iubire, îşi spuse: „Dar e frumoasă! Cât de repede poate să se transforme o femeie, devenind ceea ce trebuie să fie urmând pornirilor sufleteşti sau cerinţelor vieţii”.

— Aşează-te, îi spuse.

Ea se aşeză. El îi luă mâinile, bietele ei mâini de servitoare, devenite albe şi fine pentru el, şi domol, în cuvinte iscusite, îi vorbi de atitudinea pe care trebuiau s-o păstreze unul faţă de celălalt. Nu mai era servitoarea lui, dar mai era necesar să păstreze încă aparenţele pentru a nu stârni scandal în sat. Va trăi alături de el ca o guvernantă, îi va citi deseori, ceea ce va servi drept pretext pentru noua situaţie. După câtăva vreme, când noul rol va fi statornicit, vor lua masa împreună.

Când el termină ceea ce avusese de spus, ea îi răspunse simplu:

— Nu, domnule! eu simt şi voi rămâne servitoarea dumneavoastră. Nu vreau să se clevetească şi să se afle ceea ce s-a petrecut.

Nu cedă deloc, cu toate îndelungatele lui insistenţe; şi după ce el îşi bău ceaiul, duse tava, în timp ce Mariolle o urmărea cu o privire plină de duioşie.

După plecarea ei, Mariolle se gândi: „E femeie. Toate femeile sunt deopotrivă atunci când ne plac. Am făcut din servitoare amanta mea. Deocamdată drăguţă, va deveni probabil fermecătoare! în orice caz, e mai tânără şi mai proaspătă decât mondenele sau târfele. Şi apoi ce importanţă mai are? Multe actriţe celebre nu sunt oare fiice de portari? Totuşi, sunt primite ca nişte doamne, sunt adorate precum eroinele de roman, iar unii prinţi le tratează ca pe nişte suverane. Şi asta din cauza talentului lor, adesea îndoielnic, sau din cauza frumuseţii lor, adesea contestabilă? Nu! într-adevăr o femeie se bucură întotdeauna de situaţia pe care o impune prin iluzia pe care ştie s-o producă”.

În ziua aceea Mariolle făcu o plimbare îndelungată şi, cu toate că în adâncul inimii continua să simtă aceeaşi durere, iar picioarele să-i atârne grele, ca şi când suferinţa i-ar fi dezamorsat toate resorturile energiei, ceva înlăuntrul lui ciripea ca un cântecel de pasăre. Era

mai puţin singur, mai puţin disperat, mai puţin părăsit. Pădurea nu-i mai părea atât de pustie şi de golaşă. Se întoarse acasă dorind s-o revadă pe Elisabeth venindu-i în întâmpinare, surâzând, cu privirile încărcate de iubire.

Timp de aproape o lună, o adevărată idilă s-a înfiripat pe malul râuleţului. Mariolle a fost iubit aşa cum, probabil, puţini bărbaţi au fost, animalic şi nebuneşte, aşa cum un copil este iubit de mama lui sau un vânător de câinele lui.

El era totul pentru ea, lumea şi cerul, plăcerea şi fericirea. Răspundea tuturor aşteptărilor ei înflăcărate şi candide de femeie, dăruindu-i cu sărutare întregul extaz pe care ea putea să-l încerce. Nu-l mai vedea decât pe el, nu-l mai avea decât pe el în suflet, în inimă, în trup, ameţită ca o adolescentă care bea pentru prima oară. Adormea în braţele ei şi se trezea sub dezmierdările ei, înlănţuit într-o dăruire de neimaginat. El gusta, surprins şi fascinat, această dăruire totală, având impresia că aceasta era dragostea băută chiar de la izvor, de pe buzele naturii.

Cu toate astea Mariolle continua să fie trist, trist şi profund dezamăgit. Îi plăcea mica lui iubită, dar simţea lipsa celeilalte. Şi când se plimba prin fineţe, pe medul râului Loing, întrebându-se: „De ce mai persistă încă această nelinişte?”, simţea în el, de îndată ce amintirile despre Paris îl atingeau în treacăt, o enervare atât de nesuportat, încât se întorcea ca să nu mai fie singur.

Atunci se legăna în hamac şi Elisabeth, aşezată pe un scaun pliant, citea. Ascultând-o şi privind-o îşi aducea aminte de discuţiile din salonul prietenei sale, când îşi petrecea, în intimitate, serile alături de ea. Atunci, o teribilă nevoie de a plânge îi înmuia pleoapele şi un regret îi chinuia inima atât de dureros, încât era mereu încercat de dorinţa insuportabilă de a pleca pe dată, de a se înapoia la Paris, sau de a dispărea pentru totdeauna.

Văzându-l posomorit şi melancolic, Elisabeth îl întreba:

— Nu-i aşa că suferiţi? Simt că aveţi lacrimi în ochi.

El îi răspundea:

— Sărută-mă, mititico; n-ai putea să mă înţelegi.

Ea îl săruta neliniştită, presimţind o dramă, pe care nu o aflase. Iar el, uitând puţin, datorită mângâierilor, se gândea: „Ah! unde e femeia care să le contopească pe amândouă, luând pasiunea de la una şi farmecul de la cealaltă! De ce nu poţi găsi niciodată ceea ce visezi şi nu întâlneşti niciodată decât ceva ce seamănă doar cu ceea ce cauţi?”

Legănat de sunetul monoton al vocii pe care n-o mai asculta, Mariolle visa încontinuu la tot ceea ce îl încântase, îl cucerise, îl învinsese, la iubita părăsită. Obsedat de amintirea acesteia, de prezenţa ei imaginară, de care era vrăjit ca un vizionar de o fantasmă, îşi spunea: „Sunt oare blestemat să nu mă mai pot elibera niciodată de ea?”

începu din nou să facă plimbări îndelungate, să hoinărească prin pajişti cu speranţa tulbure că o va pierde undeva, în fundul unei râpe, după vreo stâncă, în vreun hăţiş, la fel ca omul care căutând să scape de un animal credincios, pe care nu vrea să-l omoare, încearcă să-l facă pierdut ducându-l departe.

Într-o zi, după o astfel de plimbare, reveni în Ţinutul Fagilor. Era acum o pădure întunecoasă, aproape neagră, cu frunzişul de nepătruns. El păşi sub bolta imensă, umedă încă, regretând aburul verzui, însorit şi diafan al micilor frunzuliţe de-abia înmugurite. Şi cum mergea pe o cărăruie îngustă, se opri uimit în faţa a doi arbori înlănţuiţi.

Nicio altă imagine mai brutală şi mai emoţionantă a dragostei sale n-ar fi putut să-i izbească ochii şi sufletul: un fag viguros încleşta un stejar subţiratic.

Ca un îndrăgostit disperat, cu trup puternic şi contorsionat, fagul se răsucea astfel încât braţele lui — două ramuri puternice — înlănţuiau trunchiul stejarului, ţinându-l lângă el. Celălalt, strâns în această îmbrăţişare,

îşi îndrepta spre cer, mult deasupra creştetului agresorului său, talia dreaptă, netedă şi subţire, părând să-l dispreţuiască. Dar, în ciuda faptului că fiinţa sa ultragiată căuta să evadeze spre infinit, să fugă spre înălţime, el purta în coapsă două crestături adânci, de multă vreme cicatrizate, pe care ramurile de neînvins ale fagului le săpaseră în scoarţa sa. Uniţi pentru totdeauna prin această rană închistată, ei creşteau împreună, contopindu-şi seva, astfel încât în venele arborelui siluit curgea şi urca până în vârf sângele arborelui învingător.

Mariolle se aşează ca să-i poată privi îndelung. Aceşti doi luptători încremeniţi, care povesteau eterna istorie a iubirii sale, deveneau pentru sufletul său bolnav, simbolici, înspăimântători şi superbi.

Porni apoi din nou, încă şi mai trist, şi, deodată, cum mergea agale, cu ochii în pământ, observă, ascunsă în iarbă, pătată de noroi şi de ploile de dinainte, o veche telegramă aruncată sau pierdută de un trecător. Se opri. Oare câtă mângâiere sau supărare aduse în inima cuiva acea hârtie albăstruie ce zăcea acolo la picioarele lui?

Nu se putu împiedica să n-o ridice de pe jos; o desfăcu cu degete curioase şi pline de scârbă. De-abia se mai putea încă citi: „Vino... eu... ora patru”. Numele fuseseră şterse de umezeala de pe drum.

Fu năpădit de amintirile, crude sau plăcute, ale tuturor mesajelor pe care le primise de la ea, când pentru a-i fixa o întâlnire, când pentru a se scuza că nu poate veni. Nimic, niciodată, nu-i făcuse biata lui inimă să se oprească pentru a începe apoi să bată mai cu tărie, decât aceste mesaje înfrigurate sau disperate.

Rămase aproape paralizat de o adâncă mâhnire la gândul că niciodată nu va mai deschide asemenea telegrame.

Şi se întrebă din nou ce se petrecea în sufletul ei de când o părăsise. Suferise, îl regretase oare pe prietenul alungat de indiferenţa ei, sau, cu vanitatea jignită,

acceptase această părăsire?

Dorinţa lui de a şti deveni atât de nestăpânită, îl încătuşă atât de tare, încât, deşi mai şovăia încă, o idee îndrăzneaţă şi ciudată se născu în el. Se îndreptă spre Fontainebleu. Când ajunse în oraş se duse la poştă, cu sufletul frământat de ezitări şi vibrând de nelinişte. Se simţea parcă împins de o forţă căreia nu i se putea opune, o forţă izvorâtă din inimă.

Luă deci, cu o mână tremurătoare, un imprimat de pe masă şi scrise, după numele şi adresa doamnei de Burne:

„Aş vrea tare mult să ştiu ce gândeşti despre mine. Eu nu pot uita nimic.

André Mariolle
Montigny”

Apoi ieşi, se urcă într-o trăsură şi ajunse la Montigny, tulburat şi frământat de gestul pe care-l făcuse şi pe care îl regreta deja.

Calculase că dacă ea găsea de cuviinţă să-i răspundă, scrisoarea urma să-i parvină peste două zile, dar cuprins de teamă şi sperând totodată să primească o telegramă de la ea în ziua următoare nu mai plecă deloc de-acasă.

După-masă, cam pe la ora trei, se legăna sub teii ce înconjurau terasa, când Elisabeth veni să-l anunţe că o doamnă dorea să-i vorbească.

A fost atât de emoţionat, încât a simţit că i se taie respiraţia şi se îndreptă spre casă clătinându-se pe picioare şi cu inima palpitând. Totuşi, nu spera să fie ea,.

Când deschise uşa salonului, doamna de Burne, care se aşezase pe o canapea, se sculă şi, surâzătoare, cu un mic zâmbet rezervat, cu o uşoară reţinere în expresie şi atitudine, îi întinse mâna, spunându-i:

— Am venit să aflu veşti despre tine, telegrama n-a fost destul de completă.

El păli atât de mult, încât ea avu o sclipire de bucurie în ochi; şi fu atât de copleşit de emoţie, încât nu putea să vorbească şi îi ţinea doar la buze mâna pe care doamna

de Burne i-o întinsese.

— Dumnezeule, cât eşti de bună! zise el în sfârşit.

— Nu sunt, dar nu-mi uit prietenii şi mă neliniştеşte soarta lor.

Ea îi scruta atent obrazul, cu acea privire dintâi a unei femeie care surprinde totul dintr-o dată, care scormoneşte până în adâncul gândurilor şi descoperă orice prefăcătorie. A fost mulţumită, fără îndoială, căci faţa i se lumină de un surâs.

Reluă:

— E drăguţă sihăstria ta. Eşti fericit să te complaci în ea?

— Nu, doamnă.

— Cum e posibil? în acest ţinut plăcut, în mijlocul acestei păduri frumoase, pe malul acestui râu fermecător? Dar ar trebui să fii aici liniştit şi mulţumit întru totul.

— Nu, doamnă.

— Dar de ce?

— Pentru că aici nu există uitare.

— Şi e neapărat necesar să uiţi ceva pentru a fi fericit?

— Da, doamnă.

— Despre ce e vorba?

— O ştiţi.

— Şi atunci?…

— Sunt foarte nenorocit.

Cu o îngâmfare îngăduitoare, ea îi spuse:

— Am ghicit lucrul acesta din telegrama ta şi de-asta am venit, hotărâtă să plec de îndată în cazul în care m-aş fi înşelat.

Şi adăugă după o scurtă tăcere:

— Deoarece nu mă înapoiez imediat aş putea să-ţi vizitez domeniul. Iată, mica alee de tei de acolo, mi se pare fermecătoare. Acolo va fi mai răcoare decât în salon.

Au ieşit. Ea arbora o toaletă violet, care se armoniză pe dată, atât de bine, cu verdeaţa arborilor şi cu albastrul

cerului, încât lui îi apăru seducătoare şi minunată într-un fel neaşteptat şi nou. Cu silueta ei înaltă şi atât de subţire, cu obrazu-i atât de fin şi de proaspăt, cu mica vâlvătaie aurie a părului ce ieşea de sub pălăria, de asemenea violetă, cu borduri largi, aureolată uşor de o lungă pană de struţ ce se încolăcea deasupra ei, cu braţele delicate ce ţineau oblic în jos umbrela închisă, cu mânerul drept, semeţ şi mândru, aducea în această grădină ţărănească ceva ciudat, neprevăzut, exotic, senzaţia bizară şi plăcută a unei apariţii de basm, de vis, dintr-o gravură sau dintr-un tablou de Watteau, făurită de imaginaţia unui poet sau a unui pictor, făptură care a venit la ţară din fantezie, pentru a arăta cât este de frumoasă.

Privind-o, adânc înfiorat de întreaga pasiune renăscută, Mariolle îşi aminti de cele două femei pe care le observase pe drumul Montigny.

Ea îl întrebă:

— Cine e micuţa care mi-a deschis uşa?

— Menajera mea.

— Nu are aerul unei... servitoare.

— Nu. De fapt e foarte plăcută.

— Unde ai găsit-o?

— Foarte aproape de aici, într-un han pentru pictori, unde clienţii îi ameninţau virtutea.

— Pe care tu i-ai salvat-o?

El se înroşi şi răspunse:

— Pe care i-am salvat-o.

— Probabil în folosul tău.

— Fireşte, căci prefer să privesc învârtindu-se în jurul meu o mutrişoară drăguţă decât o urâţenie.

— Asta-i tot ce-ţi inspiră?

— Mi-a inspirat probabil şi dorinţa de nesuportat de a te revedea, căci orice femeie care îmi atrage privirea, chiar numai pentru o clipă, mă face să-mi amintesc de tine.

— Afirmaţia ta e foarte abilă. E îndrăgostită de

salvatorul ei?

El se înroşi şi mai tare. Certitudinea că gelozia e bună ca să îmboldească inima femeilor îl hotărî, într-o străfulgerare, să nu mintă decât pe jumătate.

Răspunse deci, şovăind:

— Nu ştiu. Poate. Are multă grijă şi e foarte atentă cu mine.

O ciudă imperceptibilă o făcu pe doamna de Burne să-i şoptească:

— Şi tu?

El îşi aţinti asupra ei privirea înflăcărată de dragoste şi spuse:

— Nimic nu mă poate îndepărta de tine.

Era din nou o afirmaţie iscusită, dar ea nu băgă de seamă acest lucru, atât de indiscutabil adevărate păreau cele spuse. Putea oare o femeie ca ea să pună la îndoială o asemenea afirmaţie? Satisfăcută, ea nu se mai îndoi de fel şi nu se mai ocupă de Elisabeth.

Se aşezară pe două scaune de pânză, la umbra teilor, deasupra apei care curgea.

Atunci el o întrebă:

Ce-ai putut să crezi despre mine?

— Că erai foarte nefericit.

— Am greşit eu sau tu?

— Şi apoi?

— Apoi, simţindu-te foarte ambalat, foarte înflăcărat, m-am gândit că hotărârea cea mai înţeleaptă este să te las mai întâi să te calmezi. Şi am aşteptat.

— Ce-ai aşteptat?

— Un cuvânt de la tine. L-am primit şi iată-mă aici. Vom discuta acum ca doi oameni maturi. Mă mai iubeşti aşadar?... Nu te întreb asta din cochetărie, ci din prietenie.

— Te iubesc.

— Şi ce-mi ceri?

— Ştiu şi eu? Sunt în mâinile tale.

— Ah, ideile mele sunt foarte precise, dar n-am să ţi le spun fără să le cunosc pe ale tale. Vorbeşte-mi de tine, de ceea ce s-a petrecut în sufletul şi în inima ta de când ai fugit.

— M-am gândit la tine, n-am făcut nimic altceva.

— Da, dar cum? în ce sens? la ce concluzii ai ajuns?

El îi relată hotărârea pe care o luase de a se vindeca de dragostea pentru ea, fuga lui, sosirea în această pădure imensă unde n-o găsise decât pe ea, zilele în care fusese urmărit de amintiri, nopţile măcinate de gelozie; mărturisi totul cu o încredere totală, cu excepţia iubirii Elisabethei, al cărei nume nu-l pronunţă.

Ea îl asculta, sigură că nu minte, convinsă mai mult de presentimentul că-l domină decât de sinceritatea din vocea lui, încântată de triumf, de faptul că era din nou al ei, căci totuşi îl iubea mult.

Dezamăgit de această situaţie ce părea că nu se mai sfârşeşte, exaltându-se în timp ce vorbea despre acea dăruire din pricina căreia suferise după ce o visase atât de mult, el îi reproşă din nou, într-un lirism pătimaş, dar fără mânie, fără amărăciune, doar revoltat şi învins de fatalitate, incapacitatea ei de a iubi.

Repeta:

— Unora nu le e dat să placă, ţie nu ţi-e dat să iubeşti.

Ea îl întrerupse cu însufleţire, cu bun simţ şi judecată.

— Mi-e dat, cel puţin, să fiu constantă, spuse ea. Ai fi mai puţin nefericit dacă, după ce te-aş fi adorat timp de vreo zece luni, aş fi acum îndrăgostită de un altul?

El exclamă:

— Oare e imposibil ca o femeie să iubească numai un singur bărbat?

Ea îi răspunse cu vioiciune:

— Nu e cu putinţă să iubeşti mereu, poţi doar să rămâi credincioasă. Chiar crezi că delirul exaltat al simţurilor trebuie să dureze mai mulţi ani? Nu, nu! Cât despre majoritatea femeilor cu pasiuni şi capricii violente, care

durează mai mult sau mai puţin, acestea îşi alcătuiesc pur şi simplu o viaţă de roman. Eroii sunt diferiţi, împrejurările şi întâmplările neprevăzute şi schimbătoare, deznodământul variat. Ţi-o mărturisesc că e amuzant şi distractiv pentru ele, căci emoţiile începutului, continuării şi sfârşitului se reînnoiesc de fiecare dată. Dar când s-a sfârşit... s-a sfârşit pentru el... înţelegi?

— Da, e adevărat ce spui. Dar nu văd unde vrei să ajungi.

— La asta: nu există pasiune care să dureze multă vreme, vreau să spun iubire înflăcărată, chinuitoare, ca aceea de care suferi încă. Este o criză, pe care eu am făcut-o să fie foarte neplăcută. O ştiu, o simt... datorită iubirii mele seci şi a neputinţei de a fi expansivă. Dar această criză va trece, căci nu poate dura la infinit..

Ea tăcu. Neliniştit, el o întrebă:

— Şi apoi?

— Apoi, cred că pentru o femeie raţională şi calmă cum sunt eu poţi să devii un amant foarte plăcut căci ai mult tact. Ai fi, din contră, un soţ groaznic. Căci. Nu există, nici nu pot să existe, soţi buni.

Surprins, întrucâtva jignit, el întrebă:

— De ce să păstrezi un amant pe care nu-l iubeşti „sau pe care nu-l mai iubeşti?

Ea îi răspunse cu vioiciune:

— Iubesc în felul meu, dragă prietene. Iubesc fără pasiune, dar iubesc.

El reluă resemnat:

— Totuşi, simţi nevoia să fii iubită şi să ţi se arate acest lucru.

Ea răspunse:

— E adevărat. Îmi place nespus. Dar inima mea are nevoie de un tovarăş tainic. Plăcerea vanitoasă a omagiilor publice nu mă împiedică să fiu devotată şi credincioasă şi cred că voi şti să dăruiesc unui bărbat ceva din mine, pe care nimeni altcineva nu l-ar avea:

afecţiunea mea loială, ataşamentul sincer al inimii mele, încrederea totală şi secretă a sufletului meu, şi, să primesc în schimb de la el, cu toată gingăşia lui de amant, impresia atât de rară şi de dulce că nu sunt cu desăvârşire singură. Nu e dragoste aşa cum o înţelegi tu, dar şi asta valorează ceva!

El se aplecă spre ea, tremurând de emoţie, şi bâigui:

— Vrei să fiu eu bărbatul acela?

— Da, puţin mai târziu, când nu vei mai suferi atât. Aşteptând, resemnează-te să suferi puţin, din când în când, din cauza mea. Va trece şi asta. Deoarece suferi oricum, va fi mai bine s-o faci lângă mine decât departe de mine, nu-i aşa?

Surâsul ei părea să-i spună: „Ai deci puţină încredere”; şi, cum îl vedea fremătând de patimă, simţea în toată fiinţa un fel de stare plăcută, de mulţumire, care o făcea fericită în felul ei, aşa cum este fericit uliul când se năpusteşte în zbor asupra prăzii ameţite.

— Când te înapoiezi? îl întrebă ea.

El răspunse:

— Chiar… mâine.

— Mâine, fie. Vei cina la mine?

— Da, doamnă.

— Trebuie să plec în curând, reluă ea privind ceasul ascuns în mânerul umbrelei.

— Ah! de ce atât de repede?

— Pentru ca să iau trenul de ora cinci. Am la cină mai multe persoane: prinţesa de Malten, Bemhaus, Lamarthe, Massival, Maltry şi un nou venit, domnul de Charlaine, exploratorul Cambodgiei de Nord. Nu se vorbeşte decât de el.

Mariolle avu o scurtă strângere de inimă. Înşirarea tuturor acestor nume îi făcea rău ca nişte înţepături de viespe. Erau veninoase.

— Atunci, spuse el, vrei să plecăm acum şi să facem o bucată de drum împreună prin pădure?

— Cu multă plăcere. Oferă-mi întâi o ceaşcă de ceai şi puţină pâine prăjită.

Când a fost nevoie să fie servit ceaiul, Elisabeth fu de negăsit.

— A ieşit după cumpărături, spuse bucătăreasa.

Doamna de Burne nu se nelinişti deloc. La urma urmei ce teamă mai putea să-i inspire slujnica asta?

S-au urcat apoi în landoul oprit în faţa porţii şi Mariolle îi indică birjarului un drum mai lung, dar care trecea pe lângă Gorgeaux-Loups.

Când se aflară sub frunzişul înalt, care răspândea o umbră odihnitoare, o răcoare ce te învăluia şi cântece de privighetori, ea spuse, pătrunsă de senzaţia de nedescris prin care atotputernica şi misterioasa frumuseţe lumească ştie să te emoţioneze atunci când o priveşti, până în adâncul fiinţei.

— Dumnezeule, cât de bine e aici! Ce frumos, plăcut şi odihnitor.

Ea respira cu încântarea şi emoţia unui păcătos care se împărtăşeşte; pătrunsă de moleşeală şi tandreţe, îşi puse mâna pe cea a lui André.

Dar el se gândi: „Ah, da! natura, este iar ca la Mont-Saint-Michel”; căci prin faţa ochilor trecu ca o fantomă un tren care se îndrepta spre Paris.

O condusese până la gară.

— Pe mâine, la ora opt.

— Pe mâine la opt, doamnă.

Ea plecă radioasă, iar el se reîntoarse acasă cu landoul, mulţumit şi foarte fericit, deşi frământat în continuare, căci chinul încă nu sfârşise.

Dar de ce să mai lupte? Nu mai putea. Ea îi plăcea datorită unui farmec pe care nu-l putea înţelege, dar care era mai puternic decât orice. Fuga nu-l elibera, nu-l despărţea de ea, îl priva doar de prezenţa ei într-un mod intolerabil, în timp ce dacă ar fi reuşit să se resemneze, ar fi avut cel puţin ceea ce îi fusese promis, căci ea nu

minţea.

Caii alergau la trap pe sub arbori şi el se gândi că în timpul acestei întrevederi ei nu-i trecuse prin minte, nu dorise să-i ofere măcar buzele. Era mereu aceeaşi. Nimic nu se va schimba vreodată, şi probabil, el va suferi mereu la fel din cauza ei. Amintirea acelor ore atât de rele pe care le trăise deja, a aşteptărilor, cu intolerabila certitudine că n-o va putea tulbura vreodată, îi strângea din nou inima, îl făcea să presimtă şi să se teamă de înfruntările viitoare, precum şi de suferinţele asemănătoare pe care i le va aduce ziua de mâine. Totuşi, se resemnase să sufere, decât s-o piardă iar, rezumându-se la eterna dorinţă, devenită în sângele lui un fel de poftă feroce, niciodată îndestulată, care îi ardea carnea.

Furiile sale, ce reveneau atât de des în timp ce se întorcea singur de la Auteuil, reîncepură deja, înfiorându-i trupul în landoul ce fugea pe sub răcoarea uriaşilor copaci, când deodată gândul la Elisabeth care-l aştepta proaspătă şi ea, tânără şi drăguţă, cu inima plină de iubire şi buzele de sărutări, îi readuse liniştea. În curând o va ţine în braţe, şi înşelându-se pe sine însuşi, aşa cum îi înşeli pe alţii, confruntând în beţia îmbrăţişării pe cea pe care o iubea cu aceea de care era iubit, le va avea pe amândouă. Desigur, o dorea chiar acum cu acea atracţie trupească şi sufletească, plină de recunoştinţă, care, prin tandreţe şi plăcere împărtăşită, sensibilizează întotdeauna pornirea animalică din om. Copila asta sedusă nu va fi oare pentru dragostea lui stearpă şi uscată micul izvor găsit în fapt de seară, speranţa de apă proaspătă care îţi dă putere când traversezi deşertul?

Dar când se întoarse acasă şi află că tânăra nu apăruse încă, fu cuprins de nelinişte şi o întrebă pe cealaltă servitoare:

— Eşti sigură că a ieşit?

— Da, domnule.

Ieşi atunci şi el, sperând s-o întâlnească.

După ce făcu câţiva paşi, înainte de a coti pe uliţa ce urca în lungul văioagei, văzu în faţa lui vechea biserică, largă şi scundă, cu o mică clopotniţă deasupra, chircită pe o colină, oferind protecţie caselor micului sătuc, aşa cum face o cloşcă cu puii ei.

O bănuială un presentiment îl îmboldi să intre. Când ştie ce bizare idolatrizări pot apărea în inima unei femei? La ce se gândise, ce înţelesese? Şi dacă timbra adevărului i-ar fi trecut prin faţa ochilor, unde ar fi putut să se ascundă dacă nu aici?

În biserică era foarte întuneric, căci se însera. Numai candela mică ce atârna de un fir revela în altar ideala prezenţă a Mântuitorului ceresc. Mariolle înainta de-a lungul băncilor cu paşi uşori. Când ajunse aproape de locul corului văzu o femeie îngenuncheată, cu faţa ascunsă în mâini. Se apropie, o recunoscu şi îi atinse umărul. Erau singuri.

Întorcându-şi capul, ea tresări puternic. Plângea.

El o întrebă:

— Ce ai?

Ea şopti:

— Am înţeles totul. Eşti aici pentru că ea te-a făcut să suferi. A venit să te caute.

El şopti, mişcat de suferinţa pe care o pricinuia la rândul său.

— Te înşeli, micuţo. Am să mă întorc într-adevăr la Paris, dar te duc cu mine.

Ea repetă neîncrezătoare:

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat.

— Ţi-o jur.

— Când?

— Mâine.

Începând din nou să plângă în hohote, ea gemu: „Doamne, Dumnezeule!”

Atunci el o luă de mijloc, o ridică, o trase după el, o

făcu să coboare în bezna nopţii, şi când ajunseră la malul râului o aşeză pe iarbă şi se lăsă lângă ea. Auzea cum îi bate inima şi cum răsuflă din greu şi, tulburat de remuşcări, o strânse la el, vorbindu-i la ureche în cuvinte mângâietoare, pe care niciodată nu i le mai spusese. Înduioşat şi arzând de dorinţă, abia dacă minţea şi, de fapt, n-o înşela. Surprins el însuşi de ceea ce spunea şi de ceea ce simţea, se întrebă cum de putea, înfiorat din cap până-n picioare de prezenţa celeilalte — al cărei sclav va fi pentru totdeauna — să vibreze astfel de patimă şi de emoţie, consolând această suferinţă născută din iubire.

Îi făgădui s-o iubească mult — nu spuse simplu „S-o iubească” — şi să-i ofere aproape de el o locuinţă drăguţa, mobilată foarte plăcut, pe măsura unei doamne, şi o servitoare care s-o slujească.

Ascultându-l ea se linişti încetul cu încetul, înţelegând din timbrul vocii că era sincer.

Convinsă în sfârşit şi orbită de viziunea de a fi şi ea, la rândul ei, o doamnă, de acel vis de fetiţă născută în sărăcie, slujnică într-un han, devenită apoi peste zi prietena unui om bogat şi distins, ea fu îmbătată de dorinţă, de recunoştinţă şi de mândrie, care se amestecau cu dragostea ei pentru André.

Aruncându-şi braţele de gâtul lui, îngăimă, acoperindu-i faţa cu sărutări:

— Te iubesc atât de mult! Nu te port decât pe tine în suflet.

Emoţionat, el îi şopti, îmbrăţişând-o la rândul său i

— Scumpă, scumpă mică!

Ea uitase deja, aproape, apariţia acelei străine care îi adusese totuşi atâta amărăciune. Cu toate astea o bănuială inconştientă plutea încă în sufletul ei şi-l întrebă cu vocea-i mângâietoare:

— O să mă iubeşti într-adevăr ca aici?

El răspunse sigur de el:

— Te voi iubi ca aici.

POSTFAŢĂ

Nume reprezentativ al naturalismului francez, Guy de Maupassant (1850—1893) a erupt în literatura epocii cu o forţă puţin obişnuită. Format sub influenţa directă a lui Flaubert, care îi urmăreşte îndeaproape ucenicia literară, scriitorul traversează — în anii 1871—1880 — o lungă perioadă pregătitoare, de căutări, perioadă în care scrie puţin (poeme, câteva mici piese de teatru) fără ecouri deosebite. În 1880, în volumul colectiv Serile de la Medan *— volum al tinerilor scriitori adunaţi în jurul lui Zola (Paul Alexis, Henri Ceard, Joris-Karl-Huysmann) aparre* Bulgăre de seu. *Nuvela, salutată la apariţie de Flaubert — care* o *consideră o capodoperă —, îi aduce lui Maupassant o notorietate rapid consolidată prin apariţiile ulterioare. Urmează un deceniu de fertilă activitate creatoare.*

Publicate în numeroasele cotidiene sau săptămânale ale epocii, şi reluate imediat în volume, povestirile şi nuvelele se succed într-un ritm neobişnuit, înregistrând un larg succes de public. Până în 1891 Maupassant scrie aproape trei sute de povestiri (adunate în 18 volume), şase romane şi trei volume cuprinzând impresii de călătorie.

Proza scurtă — schiţă sau nuvelă —, crochiul realizat

din câteva linii viguroase, cu sobrietate expresivă, zugrăvind o întâmplare semnificativă, un mediu, o dramă, reprezintă fără îndoială modalitatea în care scriitorul excelează.

Mărunţi funcţionari cu existenţă meschină, preoţi de ţară bonomi sau fanatici, ţărani şireţi şi greoi din Normandia, nobili provinciali, închistaţi în prejudecăţi desuete, prostituate, mărginite gospodine burgheze, aristocrate sau slujnice umile — personajele atât de diverse care populează universul operei lui Maupassant sunt surprinse în tot atâtea ipostaze semnificative ale existenţei, de la monotonia şi plictisul unei vieţi cenuşii la paroxismul crizei pasionale, de la anecdota inocentă sau picantă la drama care îşi pune amprenta asupra unui destin. Un mozaic uriaş, de o expresivitate rar întâlnită, în care fiecare componentă reprezintă, aşa cum şi-a dorit-o autorul, „un simbol şi, în acelaşi timp, o expresie exactă a realităţii.

În primele romane — O viaţă, Bel Ami, Mont Oriol *—, mediile şi unghiurile de abordare amintesc îndeaproape universul nuvelelor. Aceeaşi siguranţă în conturarea unor tipuri distincte, memorabile, aceeaşi concizie şi expresivitate, aceeaşi virulenţă. Capodopera rămâne, fără îndoială,* Bel Ami *(1885). Avatarurile lui Georges Duroy, arivistul cinic şi rapace, calculându-şi exact loviturile, făcându-şi loc cu brutalitate în ierarhia socială a vremii sunt tot atâtea incursiuni în lumea coruptă a gazetăriei, a marii finanţe, a politicianismului.*

Supleţea, rafinamentul, spiritul personajelor lui Balzac şi Stendhal au dispărut, înlocuite cu apetitul grosier, cu duritatea lipsită de orice scrupul.

Acuitatea observaţiei de moravuri e remarcabilă şi în Mont Oriol *— istoria, grotescă a înfiinţării unei staţiuni balneare, de fapt o „lovitură", o combinaţie financiară a întreprinzătorului Andermatt, un obsedat al afacerilor, orb şi surd la dramele desfăşurate în propria-i familie.*

Maupassant şi-a definit arareori credo-ul estetic. Cel mai elocvent text în această privinţă rămâne romanului Pierre şi Jean *(1888), în care scriitorul se delimitează în raport cu documentarea „fotografică”, direct exhibată, a şcolii naturaliste, şi reafirmă, în fond, unele principii fundamentale ale realismului clasic. „Realistul*!*, dacă e un artist, va căuta nu să dea fotografia vieţii, ci o viziune mai completă, mai pătrunzătoare, mai autentică decât însăşi realitatea.*

În mod surprinzător însă, romanul prefaţat de acest expozeu al esteticii realiste marchează un accent nou în opera scriitorului. E mai curând o dramă psihologică, drama relaţiilor dintre doi fraţi — medicul Pierre Roland şi fratele său Jean — fructul unei iubiri adulterine.

Complexitatea existenţei sufleteşti, motivaţiile interioare, dinamica şi mutaţiile sentimentelor îl fascinează pe scriitor. În ultimele două dintre cele şase romane — câte numără întreaga creaţie romanescă a lui Maupassant —, Tare ca moartea *(1899) şi, mai ales, în* Inima noastră, *desenul viguros, în câteva linii tari, lasă loc tuşeului delicat, întreţesut, uneori vag, al analizei psihologice.*

Inima noastră *a văzut lumina tiparului în „Revue des Deux Monxles”, numerele din mai-iunie 1890.*

Succesul este imediat şi total. Cronicarii epocii nu ezită să-l declare cvasiunanim drept o culme a creaţiei lui Maupassant.

„Domnul Maupassant nu s-a dovedit nicicând mai mare scriitor decât în Inima noastră*... Talentul nu poate merge mai departe, cuvântul scris nu poate răscoli mai subtil cele mai fine ramificaţii ale gândurilor, cuvintele nu pot face mai mult deliciul inteligenţei exclama Augustin Filon în „Revue Bleue”.*

„Inima noastră *este, probabil, studiul psihologic cel mai subtil şi cel mai elaborat, pe care l-a scris Domnul de Maupassant”, proclama Paul Ginisty în „Gil Blas”.*

„Nu cred ca domnul de Maupassant să fi creat ceva mai viu şi mai omenesc vreodată, ceva mai sfâşietor decât romanul lamentabilei lor aventuri”, adăuga André Hollays în „Journal de Debats”.

O uşoară moderaţie la Anatole France, care, în „Le Tempsa, îi admiră totuşi scriitorului „talentul ferm” şi „siguranţa mâinii”.

Trecerea timpului a dat, desigur, o perspectivă întrucâtva diferită asupra operei lui Maupassant. Entuziasmul criticii nu era, însă, în epocă, de circumstanţă, şi motivaţiile sale rămân, în mare parte, valabile.

Inima noastră *ocupă un loc aparte în ansamblul creaţiei scriitorului. Nu cel mai important, desigur, dar poate cel mai semnificativ pentru* o *întreagă secţiune a operei sale.*

E romanul unei iubiri chinuitoare, nefericită pentru că nefericită este alcătuirea cuplului care trăieşte aventura. Trecut de prima tinereţe, André Mariolle n-a cunoscut văpaia pasiunii. Solitar „mai mult din orgoliu decât din timiditate”, s-a mulţumit să se bucure de o existenţă calmă, să rămână spectator în viaţă şi amator în artă, degustând şi practicând, la nivelul unui diletantism agreabil, muzica, versul sau sculptura, evitând snobismul rivalităţilor desfăşurate în saloanele mondene ale vremii. Evitând, în fond, cu orgoliul propriu marilor rataţi, orice fel de rivalitate, de confruntare capabilă să-i tulbure tihna interioară.

Brusc, echilibrul existenţei lui Mariolle e bulversat. Brusc, el întâlneşte iubirea: marea, singura iubire a unei vieţi. Din nefericire, Michele de Burne e, sufleteşte, o infirmă.

O structură sufletească aparte, o experienţă conjugală nefericită, o filosofie de viaţă formată în ambianţa frivolă a marilor saloane pariziene au format, însumate, o fiinţă incapabilă de iubire. Doamna de Burne e o mondenă, are, evident, un salon, „colecţionând” celebrităţi artistice ale

vremii: plasticieni, muzicieni, scriitori, pe care îi apără cu gelozie de tentaţia saloanelor „rivale”. În această trenă de adoratori îi păstrează lui Mariolle un loc deosebit. Ţine la el, dar nu-l iubeşte, pentru că nu-l poate iubi. Ţine la el, acceptându-i dragostea, uneori obositoare, acceptându-l ca pe o oglindă care-i întoarce, aureolată de pasiune, propria imagine de o superbă frivolitate. Iar Mariolle cunoaşte chinurile iubirii neîmpărtăşite, dureroasele sfâşieri lăuntrice ale celui care dă prea mult din sine, primind în schimb prea puţin.

S-a glosat mult asupra numeroaselor pagini pe care Maupassant le-a dedicat complicatei dialectici a sentimentelor. Cât din el însuşi a pus scriitorul în André Mariolle? Cât din existenţa cochetelor mondene care i-au colorat — şi tulburat — biografia în doamna de Burne?

Oricum, romanul l-a preocupat enorm pe creatorul său. Mai mult decât celelalte opere. Paginile manuscrise mărturisesc un travaliu îndelung, cu variante, tăieturi, reveniri, cu numeroase, foarte numeroase ezitări în faţa frazei definitive. Maupassant a urmărit îndeaproape, febril, apariţia romanului, mai întâi în revistă şi imediat, apoi, în volum. A înregistrat succesul şi ecourile favorabile ale criticii, neliniştea şi bucuria creatorului care trimite în lume o operă deosebii de apropiată sufletului său. Operă care, ilustrând semnificativ o secţiune a creaţiei lui Maupassant, va suscita, neîndoielnic, interesul meritat din partea publicului românesc.

TRAD.

Redactor: DOINA FLOREA-CIORNEI
Tehnoredactor: MIHAI BUJDEI

Apărut 1984. Format: 54X84/16. Coli tipo: 11.
Bun de tipar la 29. IX.1984.
Editura „Junimea”, str Gheorghi Dimifrov, l
IAŞI — ROMÂNIA

Tipărit sub cd. 5140/984 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICA
BACĂU
Strada Mioriţei nr. 27

Lei 9,75